

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ BİLİM DALI

**AİLENİN SOSYO EKONOMİK YAPISININ
MESLEK LİSESİ ÖĞENCİLERİNİN GELECEK
BEKLENTİSİNE ETKİLERİ**
(İstanbul İli Bayrampaşa İlçesi İnönü Anadolu Teknik, Teknik ve
Endüstri Meslek Lisesi Örneği)
(Yüksek Lisans Tezi)

Tezi Hazırlayan: Mehmet BUYRUK

İSTANBUL, 2009

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ BİLİM DALI

**AİLENİN SOSYO EKONOMİK YAPISININ
MESLEK LİSESİ ÖĞRENCİLERİNİN GELECEK
BEKLENTİSİNE ETKİLERİ**

(İstanbul İli Bayrampaşa İlçesi İnönü Anadolu Teknik, Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi Örneği)
(Yüksek Lisans Tezi)

Tezi Hazırlayan:
Mehmet BUYRUK
Öğrenci No:
070712070

Danışman:
Dr. Kubilay ÇİMEN

İSTANBUL, 2009

YEMİN METNİ

Sunduğum Yüksek Lisans Tezimi, Akademik Etik İlkelerine bağlı kalarak, hiç kimse-
den akademik etik ilkelere aykırı bir yardım almaksızın bizzat kendimin hazırladığına ant içe-
rim./..../.....

Aday: Mehmet BUYRUK

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

24.06.2009

Enstitümüz *İşletme Yönetimi* Anabilim dalı *Eğitim Yönetimi ve Denetimi* Bilim dalı yüksek lisans öğrencilerinden 070712070 numaralı *Mehmet Buyruk'un* "Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim - Öğretim ve Sınav Yönetmeliği"nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği "**AİLENİN SOSYO EKONOMİK YAPISININ MESLEK LİSESİ ÖĞRENCİLERİNİN GELECEK BEKLENTİSİNE ETKİLERİ (İSTANBUL İLİ BAYRAMPAŞA İLÇESİ İNÖNÜ ANADOLU TEKNİK, TEKNİK VE ENDÜSTRİ MESLEK LİSESİ ÖRNEĞİ)**" tezini, Yönetim Kurulumuzun 18.06.2009 tarih ve 2009/15 sayılı toplantısında seçilen ve Taksim Kampüsünde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, ilgili yönetmeliğin (c) bendi gereğince 45 dakika süre ile aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında ~~oyçokluğu/oybirliği~~ ile ~~Kabul/Red veya Düzeltme~~ kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 7 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.



DANIŞMAN
DR. KUBİLAY ÇİMEN



PROF. DR. MEHMET FİKRET GEZGİN



ÜYE
YRD. DOÇ. DR. SEFER GÜMÜŞ

AİLENİN SOSYO EKONOMİK YAPISININ MESLEK LİSESİ ÖĞRENCİLERİNİN GELECEK BEKLENTİSİNE ETKİLERİ

Tezi Hazırlayan: Mehmet BUYRUK

Özet

Bu tez çalışması; Meslek Lisesi öğrencilerin gelecek beklentilerini belirleyen faktörlerin neler olduğunu incelemek ve bu öğrencilerin ailelerinin sosyo ekonomik durumlarının öğrencilerin gelecek beklentilerini hangi düzeyde etkilediğini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Buna göre, öğrencinin gelecek beklentisi hangi etkenlerden dolayı oluşmakta ve değişmektedir? Sorusunun cevabı aranmıştır. Söz konusu etkenler cinsiyet, yaş, sınıf, eğitimi alınan okul ve eğitimi alınan alan olarak sıralanabilir. Aileler çocukların yetiştirirken içinde buldukları sosyal ve ekonomik etkenlerin ve farkında olarak çocuklarını yetiştirmeli ve ona göre okul tercihinde bulunmalıdır. Çocuk ise geleceğini belirlerken ve geleceğinden bir şeyleri beklerken içinde bulunduğu sosyo ekonomik durumunu, ilgi ve istidatlarını da bilmeli veya bunları öğrenmek için yardım almalıdır. İleriki yaşamında kendini daha mutlu ve daha sağlıklı yaşam sürdürebilmek geleceğin şimdiden planlanmasıyla olabilecektir. Bu çalışmada, öğrencinin geleceğini planlayıp planlamadığı, planlamışsa içinde bulunduğu sosyo ekonomik durumun incelenmesi için Bayrampaşa İnönü Anadolu Teknik, Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi öğrencilerinin görüşleri ölçülmüş ve Meslek Lisesi Öğrencilerinin Gelecek Beklentilerine Ailenin Sosyo Ekonomik seviyesinin etkisi ortaya çıkarılacak ve sonuçlar değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Aile, Ailenin Sosyo Ekonomik Durumu, Meslek Lisesi Öğrencilerinin Gelecek Beklentisi

EFFECTS OF FAMILIES' SOCIO ECONOMIC CONDITION ON THE FUTURE EXPECTATIONS OF THE STUDENTS IN VOCATIONAL HIGH SCHOOLS

Prepared by Mehmet BUYRUK

Summary

This thesis is prepared so as to analyse the factors that determine the future expectations of the students and to find out to what extent does the socio-economic condition of the family effect their expectations. A response for the question "Through what the future expectation of the students is set and shaped? is searched along the thesis. Factors in question can be listed as, gender, age, class, school, attended and the field, studied. While growing up their children, families should be aware of their socioeconomic condition and they should choose the school accordingly. The child should know or get help to know his socio economic situation, his interest and capability while determining his future or expecting something from his future. It can be possible to lead a happy and healthy life, only if the future is planned beforehand. In this study it will be examined whether the students have planned their future or not; and their socioeconomic situation will be examined from the point of the students' view in Bayrampaşa İnönü Industrial School if they have planned their future. And the effect of families' socioeconomic condition on the students' future expectation in vocational High Schools will be revealed, and the results will be reviewed.

Key words: Family, Socioeconomic Condition of the Family, Future Expectations of the Students in Vocational High Schools

In this Thesis Work;

Key Words: Effective Communication, administrator - Teacher Communication, Organizational Communication, Communication obstacle, Perception

İÇİNDEKİLER

Yemin Metni	
Jüri Sayfası	
Türkçe Özet ve Anahtar Kelimeler	
İngilizce Özet ve Anahtar Kelimeler (Abstract)	
Tablolar Listesi	III
Kısaltmalar	VII
Giriş	1

I.BÖLÜM

AİLE VE AİLE YAPISI

1. AİLE	5
2. AİLENİN İŞLEVLERİ	5
3. AİLE DAVRANIŞLARI	6
4. ANNE BABANIN ÇOCUKLARINA KARŞI DAVRANIŞLARI	7
5. AİLENİN ÇOCUKLARINA KARŞI TUTUMLARI	8
5.1. Olumsuz Anne Baba Tutumları	8
5.1.1. İtici Tutum Veya Reddetme	9
5.1.2. Aşırı Koruyucu Tutumu	9
5.1.3. Aşırı Hoşgörü Ve Düşkünlük	10
5.1.4. Baskı Altında Bulundurma	11
5.1.5. Çocuklara Boyun Eğme	11
5.1.6. Çocuk Ayırma	12
5.2. Olumlu Anne Baba Tutumları	12
5.2.1. Demokratik Aile	13
5.2.2. Hoşgörü Sahibi Olma	13
5.2.3. Kabul Etme	14
6. AİLELERİN YAPILARININ SINIFLANDIRILMASI	14
6.1. Ailenin Büyüklüğüne Göre Aile Tipleri	15
6.1.1. Büyük Aile	15
6.1.1.1. Geniş Aile	15

6.1.1.2.	Birleşik Aile	16
6.1.2.	Küçük Aile	16
6.1.2.1.	Çekirdek Aile	17
6.1.2.2.	Parçalanmış ya da Tamamlanmamış Aile	17
6.2.	Ailenin Yönetim Biçimine Göre Aile Tipleri	18
6.2.1.	Ataerkil	18
6.2.2.	Anaerkil	18
6.2.3.	Eşitlikçi Aile	19
6.3.	Ailenin Yaşadığı Yere Göre Aile Tipleri	20
6.3.1.	Kırsal Aile	20
6.3.2.	Kent Ailesi	20
6.3.3.	Gecekondü (Geçiş) Ailesi	22

II. BÖLÜM

SOSYAL YAPI VE EĞİTİM

1.	SOSYAL YAPI	24
2.	EĞİTİM	30
2.1.	MESLEKİ ve TEKNİK EĞİTİM	37
2.1.1.	MESLEK	37
2.1.2.	MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM	38
2.1.3.	MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMİN TARİHÇESİ	39
2.1.3.1.	Cumhuriyet Öncesi	39
2.1.3.2.	Cumhuriyet Sonrası	40
2.2.	İNÖNÜ ANADOLU TEKNİK, TEKNİK VE ENDÜSTRİ MESLEK LİSESİ	41

III. BÖLÜM

MESLEK SEÇİMİ VE EKONOMİK DURUM

1.	MESLEK SEÇİMİ	43
2.	MESLEK SEÇİMİNİ ETKİLEYEN VE MESLEKLERİN GELİŞİMİNİ BELİRLEYEN ETKENLER	47
2.1.	Meslek Seçimini Etkileyen Etkenler	47

2.1.1.	Yetenek	49
2.1.2.	İlgi	49
2.1.3.	Mesleki Yetkinlik Beklentisi	50
2.1.4.	Mesleğin Özellikleri	51
2.2.	Mesleklerin Gelişimini Belirleyen Faktörler	51
2.2.1.	Politik Etken	51
2.2.2.	Bedensel Etken	52
2.2.3.	Toplumsal-Ruhsal Etken	52
2.2.4.	Edinilmiş Olan Deneyim	53
2.2.5.	Rastlantısal Etken	53
2.2.6.	Ekonomik Etken	54
3.	EKONOMİK DURUM	54

IV. BÖLÜM

AİLENİN SOSYO EKONOMİK YAPISININ MESLEK LİSESİ ÖĞRENCİLERİNİN GELECEK BEKLENTİSİNE ETKİLERİ

**(İstanbul İli Bayrampaşa İlçesi İnönü Anadolu Teknik, Teknik ve Endüstri Meslek Li-
sesi Örneği)**

1.	ARAŞTIRMAYA İLİŞKİN TEKNİK BİLGİLER	57
1.1.	Araştırmanın Modeli	57
1.2.	Evren ve Örneklem	57
1.3.	Veriler, Çözümü ve Yorumlaması	58
2.	ÖĞRENCİLERİN AİLE YAPILARININ İNÖNÜ ANADOLU TEKNİK, TEKNİK VE ENDÜSTRİ MESLEK LİSESİ ÖĞRENCİLERİNİN GELECEK BEKLENTİLERİNE ETKİLERİ	58
2.1.	Öğrencilerin Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular	58
2.1.1.	Öğrencilerin Bireysel Özelliklerine İlişkin Bulgular	59
2.1.2.	Öğrencilerin Ailelerine İlişkin Bulgular	61
2.1.3.	Öğrencilerin Meslek Lisesi Tercihlerine İlişkin Bulgular	69
2.1.4.	Öğrencilerin İş Beklentisine İlişkin Bulgular	75
2.1.5.	Öğrencilerin Yüksek Öğrenim Beklentilerine İlişkin Bulgular	78
2.3.	Öğrencilerin İş Beklentileri ile Aile Yapısı Arasındaki İlişki	83
2.4.	Öğrencilerin Yüksek Öğrenim Beklentileri İle Aile Yapısı Arasındaki İlişki	96

SONUÇ VE ÖNERİLER	111
KAYNAKÇA	114
ÖZ GEÇMİŞ	118
EKLER	119

TABLULAR LİSTESİ

<u>Tablo No:</u>	<u>Sayfa</u>
1. Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Cinsiyet Değişkeni İçin f ve % Değerleri	59
2. Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Sınıflara Göre Dağılımı İçin f ve % Değerleri	59
3. Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Okullarına Göre Dağılımı İçin f ve % Değerleri	59
4. Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Alanlarına Göre Dağılımı İçin f ve % Değerleri	60
5. Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Kardeş Sayılarını Belirtir f ve % Değerleri	61
6. Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Ailelerinin Gelir Durumuna Göre Dağılımı İçin f ve % Değerleri	61
7. Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Anne ve Baba Mesleğinin Dağılımı İçin f ve % Değerleri	62
8. Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Anne ve Babanın Eğitim Dağılımı İçin f ve % Değerleri	63
9. Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Yaşadığı Evin Yapısı ve Mülkiyetinin Dağılımı İçin f ve % Değerleri	64
10. Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Harçlık Almadaki Dağılımı İçin f ve % Değerleri	65
11. Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Yaşadığı Evde Anne Baba Kardeş Haricinde kalan Akraba Dağılımı İçin f ve % Değerleri	65
12. Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Anne Baba Birlikteliği Dağılımı İçin f ve % Değerleri	66
13. Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Gazete Okuma Alışkanlıklarının Dağılımı İçin f ve % Değerleri	66
14. Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Kitap Okuma Alışkanlıklarının Dağılımı İçin f ve % Değerleri	67
15. Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Kendisine Ait Oda Dağılımı İçin f ve % Değerleri	67
16. Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Bilgisayar Sahibi Olma Dağılımı İçin f ve % Değerleri	68
17. Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Sınıf Tekrarı Dağılımı İçin f ve % Değerleri	68

18. Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Okul İhtiyaçlarının Karşılanması Dağılımı İçin f ve % Değerleri	69
19 Örneklem Grubundaki Öğrenciler Liseye Yeniden Başlasalar Meslek Lisesi Tercih Durumu Dağılımı İçin f ve % Değerleri	69
20 Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Meslek Lisesi Tercihlerine Ailenin Etki Durumu Dağılımı İçin f ve % Değerleri	70
21 Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Meslek Lisesi Tercihlerine Öğretmenlerinin Etki Durumu Dağılımı İçin f ve % Değerleri	70
22 Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Meslek Lisesi Tercihlerine Ekonomik Beklentilerinin Etki Durumu Dağılımı İçin f ve % Değerleri	71
23 Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Meslek Lisesi Tercihlerine Arkadaşların Etki Durumu Dağılımı İçin f ve % Değerleri	72
24 Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Meslek Lisesi Tercihlerine Meslek Sahibi Olma Düşüncesinin Etki Durumu Dağılımı İçin f ve % Değerleri	72
25 Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Meslek Lisesi Tercihlerine ÖSS'de Ek Puan Kazanma Düşüncesinin Etki Durumu Dağılımı İçin f ve % Değerleri	73
26 Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Meslek Lisesi Tercihlerine Daha Kolay İş Bulma Düşüncesinin Etki Durumu Dağılımı İçin f ve % Değerleri	73
27 Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Meslek Lisesi Tercihlerine Sınavsız Meslek Yüksek Okullarına Girebilme Düşüncesinin Etki Durumu Dağılımı İçin f ve % Değerleri	74
28 Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Eğitimini Gördüğü Alanda Çalışmak İsteyen ve Çalışmak İstemeyenlerin Dağılımı İçin f ve % Değerleri	75
29 Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Mezuniyet Sonrası İş Bulama Kaygıları Dağılımı İçin f ve % Değerleri	75
30 Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Ailelerindeki Meslek Lisesi Mezunlarının Öğrencinin Eğitimini Gördüğü Meslek Alanında Aynı Mesleği Yapan ve Yapmayanların Dağılımı İçin f ve % Değerleri	76
31 Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Mezuniyet Sonrası İş Beklentileri Dağılımı İçin f ve % Değerleri	77
32 Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Mezuniyet Sonrası Yüksek Öğrenim Beklentileri Dağılımı İçin f ve % Değerleri	78
33 Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Mezuniyet Sonrası Alan Dışı Yüksek Öğrenim Beklentileri Dağılımı İçin f ve % Değerleri	78

34 Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Meslek Liselerinin, Genel Liselere Göre Sosyal Mevki Açısından Kıyaslanması Dağılımı İçin f ve % Değerleri	79
35 Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Meslek Liselerinin, Genel Liselere Göre İş Bulma Açısından Kıyaslanması Dağılımı İçin f ve % Değerleri	79
36 Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Meslek Liselerinin, Genel Liselere Göre Üniversiteye Giriş Açısından Kıyaslanması Dağılımı İçin f ve % Değerleri	80
37 Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Mezuniyet Sonrası Yüksek Öğrenim Beklentileri İle Mezuniyet Sonrası Alan Dışı Yüksek Öğrenim Beklentilerinin Analizinin Dağılımı İçin f ve % Değerleri	81
38 Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Mezuniyet Sonrası Yüksek Öğrenim Beklentileri Etkileri Dağılımı İçin f ve % Değerleri	82
39 Öğrencilerin İş Beklentileri ile Kardeş Sayıları Arasındaki İlişki	83
40 Öğrencilerin İş Beklentilerinin Kardeş Sayılarına Bağlı Olarak Değişimi	84
41 Öğrencilerin İş Beklentileri ile Gelir Seviyelerine Arasındaki İlişki	85
42 Öğrencilerin İş Beklentilerinin Gelir Seviyelerine Bağlı Olarak Değişimi	85
43 Öğrencilerin İş Beklentilerinin Annelerinin Mesleğine Bağlı Olarak Değişimi	86
44 Öğrencilerin İş Beklentileri ile Annelerinin Mesleği Arasındaki İlişki	87
45 Öğrencilerin İş Beklentileri ile Babanın Mesleği Arasındaki İlişki	87
46 Öğrencilerin İş Beklentilerinin Babalarının Mesleğine Bağlı Olarak Değişimi	88
47 Öğrencilerin İş Beklentileri ile Annelerinin Eğitimi Arasındaki İlişki	88
48 Öğrencilerin İş Beklentilerinin Annelerinin Eğitimine Bağlı Olarak Değişimi	89
49 Öğrencilerin İş Beklentileri ile Babalarının Eğitimi Arasındaki İlişki	90
50 Öğrencilerin İş Beklentilerinin Babalarının Eğitimine Bağlı Olarak Değişimi	91
51 Öğrencilerin İş Beklentileri ile Anne Babanın Birliktelik Durumu Arasındaki İlişki	92
52 Öğrencilerin İş Beklentilerinin Anne Babanın Birliktelik Durumuna Bağlı Olarak Değişimi	92
53 Öğrencilerin İş Beklentilerinin Harçlık Alma Durumuna Bağlı Olarak Değişimi	93
54 Öğrencilerin İş Beklentileri ile Harçlık Alma Durumu Arasındaki İlişki	94
55 Öğrencilerin İş Beklentileri İle Ailede Eğitimi Alınan Meslekle Aynı Mesleği Yapanların Durumu Arasındaki İlişki	94
56 Öğrencilerin İş Beklentilerinin, Ailede Eğitimi Alınan Meslekle Aynı Mesleği Yapanların Olma Durumuna Bağlı Olarak Değişimi	95
57 Öğrencilerin Yüksek Öğrenim Beklentileri ile Kardeş Sayısı Arasındaki İlişki	96

58 Öğrencilerin Yüksek Öğrenim Beklentilerinin Kardeş Sayısına Bağlı Olarak Değişimi	97
59 Öğrencilerin Yüksek Öğrenim Beklentilerinin Gelir Düzeyine Bağlı Olarak Değişimi	98
60 Öğrencilerin Yüksek Öğrenim Beklentileri ile Gelir Düzeyi Arasındaki İlişki	99
61 Öğrencilerin Yüksek Öğrenim Beklentileri ile Annelerinin Mesleği Arasındaki İlişki	99
62 Öğrencilerin Yüksek Öğrenim Beklentilerinin Annelerinin Mesleğine Bağlı Olarak Değişimi	100
63 Öğrencilerin Yüksek Öğrenim Beklentileri ile Babalarının Mesleği Arasındaki İlişki	101
64 Öğrencilerin Yüksek Öğrenim Beklentilerinin Babalarının Mesleğine Bağlı Olarak Değişimi	101
65 Öğrencilerin Yüksek Öğrenim Beklentileri ile Annelerinin Eğitimi Arasındaki İlişki	103
66 Öğrencilerin Yüksek Öğrenim Beklentilerinin Annelerinin Eğitimine Bağlı Olarak Değişimi	103
67 Öğrencilerin Yüksek Öğrenim Beklentileri ile Babalarının Eğitimi Arasındaki İlişki	104
68 Öğrencilerin Yüksek Öğrenim Beklentilerinin Babalarının Eğitimine Bağlı Olarak Değişimi	105
69 Öğrencilerin Yüksek Öğrenim Beklentileri ile Anne Babanın Birliktelik Durumu Arasındaki İlişki	106
70 Öğrencilerin Yüksek Öğrenim Beklentilerinin Anne Babanın Birliktelik Durumuna Bağlı Olarak Değişimi	106
71 Öğrencilerin Yüksek Öğrenim Beklentileri ile Harçlık Alma Durumu Arasındaki İlişki	107
72 Öğrencilerin Yüksek Öğrenim Beklentilerinin Harçlık Alma Durumuna Bağlı Olarak Değişimi	108
73 Öğrencilerin Yüksek Öğrenim Beklentileri ile Ailede Eğitimi Alınan Mesleği Yapma Durumu Arasındaki İlişki	109
74 Öğrencilerin Yüksek Öğrenim Beklentilerinin Ailede Eğitimi Alınan Mesleği Yapma Durumuna Bağlı Olarak Değişimi	109

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.k.	Adı Geçen Kitap
Çev.	Çeviren
s.	Sayfa
ss.	Sayfa
C.	Cilt
vb.	Ve Benzeri
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
KOBİ	Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
Bek. Top.	Beklenen Toplam

Giriş

Toplumumuzda anne babalar evlat yetiştirmeyi; çocukluk yıllarında yedirme, içirme, giydirme gibi temel ihtiyaçların karşılanması, ergenlik ve gençlik çağında okula gönderme ve çeşitli ihtiyaçların karşılanması, daha sonraları da çocuğun iş bulması ve evlenmesinin sağlanması olarak algılamaktadır. Nasıl ki bir tohumun ağaç olması için sürekli bakıma ihtiyacı varsa bir bireyin yetişmesi de sürekli ilgi ve bakımla olmaktadır. Aileler sevgi ve ilgilerini yavrularına çocukluk dönemlerinde vermekte gençlik dönemlerinde ise genellikle sevgi ve ilgilerini gençlerin içinde buldukları döneme uygun iletememektedirler.

Bireylerin yaşadıkları dönemlere bağlı olarak gerçekleşen davranışları vardır. Ergenlik dönemi ile başlayan gençlik çağları bireyin kişiliğinin oturduğu toplumla uyum sağladığı ve aynı zamanda toplumun normlarıyla çatıştığı bir dönemdir. Toplum normları ile çatışma veya uyum sağlama denemeleri gencin kendini içinde bulunduğu topluma kabul ettirme çabasından ileri gelmektedir. Bu denemelerden bazılarında yanlışlar yapılabilir. Bu noktada ailenin ve toplumun genci yönlendirmesi ona örnek olması gerekir.

Yapılan bazı çalışmalarda ilköğretim öğrencileri okula oyun oynamak için giderken lise öğrencileri ise gelecekte iyi bir üniversite kazanmak ve iyi bir meslek sahibi olmak için gittiklerini belirtmişlerdir. Maslow'un "ihtiyaçlar hiyerarşisi" teorisine göre bireyin ihtiyaçları basitten karmaşıklığa göre sıralanır ki bunların içinde en basit olarak nitelendirilen ihtiyaçlar; "temel fizyolojik ihtiyaçlardır" ki bunun karşılanması bebeklikte aile tarafından yetişkinlikte ise bireyin kendisi tarafından karşılanmaktadır. Yetişkin bireyin temel ihtiyaçlarını karşılamak için bir işe dolayısıyla mesleğe ihtiyacı vardır. Maslow'un "ihtiyaçlar hiyerarşisi" teorisine göre bireyin ihtiyaçlarının en karmaşığı ise "kendini gerçekleştirme ve doyuma ulaşmadır" bu ihtiyaç bireyin hayatı boyunca yapacağı mesleğinde başarılı olmasıyla doyuma ulaşmaktadır. Mesleğinde doyuma ulaşmak için kişinin mesleğinde zorlanmaması ve mesleğini severek yapması gerekir. Yeteneklerine uygun olamayan bir işi yapmaya çalışan insan zorlanır. Ülkemizde meslek seçimi kişinin özelliklerine göre olmaktan daha çok dış sebeplerin etkisi altındadır. Buda mesleğini sevmeyen, işinden şikâyet eden mutsuz insanların olması demektir.

Bu araştırma gündemde olmadan önce meslek lisesine devam eden öğrenci velileriyle yaptığım bire bir görüşmelerde velilerin çocuklarını meslek lisesine göndermelerinin başlıca dört amacı olduğunu tespit etmiştim.

Bunlar:

- i. Velinin kendisinin de aynı mesleği yaptığı ve çocuğunun bu mesleği devam ettirerek işin başına geçmesini istediği,
- ii. Velinin kendisinin mesleği olmadığı için yaşam koşullarının zor olduğunu ama buna karşılık mesleği olan kişilerin daha iyi durumda olduğunu belirterek çocuğunun da kendisi gibi zorlanmaması için bir meslek sahibi olmasını istediği,
- iii. Veli, meslek lisesindeki eğitimin genel liselere göre daha kolay olduğunu belirterek çocuğunun en azından bir lise diploması almasını istediğini,
- iv. Veli, çocuğunu sokağa bırakmak yerine okula göndererek çocuğunu tiner, sigara vb. kötü alışkanlıklardan ve bu işlere bulaşmış kişilerden uzak tutmak istediğini belirtmiştir.

Velilerin bu isteklerini dinledikten sonra meslek lisesine devam eden öğrenciler geleceklelerinden ne bekleyerek bu okullara geldiğini, ailelerinin sosyo ekonomik durumunun etkisini merak etmem sonucu böyle bir çalışmaya başladım.

Bu araştırmanın amacı; meslek lisesi öğrencilerinin gelecekle ilgili olarak ne beklediklerini belirlerken kendi kişilik özelliklerini dikkate alıp almadığını tespit etmek, içinde bulunduğu sosyal yapının ve ekonomik yapının etkisini değerlendirmektir.

Araştırma 4 bölümden oluşmaktadır. Araştırmanın 1. bölümünde; Aile ve aile yapıları üzerinde durulmaktadır. Aileyi toplumu oluşturan, anne baba ve çocuktan oluşan en küçük toplum parçası veya kurumu olarak tanımlayabiliriz. Aile her toplumda var olan bir kurum olduğundan bu bölümde ailenin tanımı yapılarak, ülkemizde var olduğu tespit edilen aile yapıları üzerinde durulmuştur.

Araştırmanın 2. bölümünde, sosyal sınıflar ve eğitim incelenmiştir. Sosyal sınıflar incelenmiş ardından bu sosyal sınıfların eğitim ile olan ilişkilerine değinilmiştir. Ülkemizde ve daha başka ülkelerde hangi sosyal sınıfta bulunulursa bulunulsun alınan eğitimle ait olunan sosyal sınıfın değişebileceği gerçeği belirtilmiştir. Eğitimin ve okulun işlevleri üzerinde de durulmuştur.

Araştırmanın 3. bölümünde, Meslek ve Ekonomi üzerinde durulmuştur. Meslek, bireyin hayatını devam ettirmesi, aile bütçesinin oluşturulması veya desteklenmesi, toplumsal alanda bir yer edinilmesi, ideallerin gerçekleştirilebilmesi ve kendini ifade edebilme için gerekli olan bir ihtiyaç olduğu, eğer bireyin severek yaptığı bir mesleği ve dolayısıyla işi varsa ekonomik özgürlüğünü kazanmış bir birey olduğu üzerinde durulmuştur.

Araştırmanın 4. bölümünde, araştırmanın modeli, evren ve örneklem, veri toplama aracı, verilerin toplanması ile verilerin çözümlenip yorumlanmasına, araştırmadan elde edilen veriler, kişisel bilgilere ilişkin bulgu ve yorumlar, ailenin sosyo ekonomik durumuna ilişkin bulgu ve yorumlar, alt problemlere ilişkin bulgu ve yorumlar başlıkları altında incelenmiştir.

Bu çalışmada alan araştırması için, İstanbul ili Bayrampaşa İlçesinde bulunan İnönü Anadolu Teknik, Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri örneği alınmıştır. Bu çalışmada yapılan alan araştırmasında tarama modeli kullanılmıştır. Örneklem olarak, İstanbul ili Bayrampaşa İlçesinde bulunan İnönü Anadolu Teknik, Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi'nde eğitim gören yaklaşık 5000 öğrenciden değişik okul, değişik sınıf seviyesi, değişik alan ve dallardan eğitim ve öğretimini sürdüren yaklaşık olarak 500 öğrenciye anket uygulanmıştır. Alan araştırmasında bahsi geçen İstanbul İli Bayrampaşa İlçesinde bulunan İnönü Anadolu Teknik, Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi kendi içerisinde İnönü Anadolu Teknik Lisesi, İnönü Teknik Lisesi ve İnönü Endüstri Meslek Lisesi olmak üzere üç farklı okulu barındırmaktadır. Esas alan çalışmasına geçilmeden önce farklı okul, alan ve sınıf düzeyinde 60 öğrenciye ön anket uygulanmış verilerin sonucuna göre anket, son şekline getirilerek bahsi geçen yaklaşık 500 öğrenciye uygulanmıştır.

Çalışmada basit tesadüfi örnekleme yöntemi seçilmiştir. Veri toplama aracı olarak, 36 ana maddeden ve bazı maddelerdeki alt maddelerle birlikte 48 maddeyi bulan anket uygulanmıştır. 500 adet anket uygulanmış ve bu anketlerden 40 tanesi istenilen bilgilerdeki eksiklik nedeni ile elenmiştir. Elde edilen verilerin çözümlenmesi için SPSS 15 programından yararlanılmıştır.

Bu araştırmada, meslek lisesine devam eden öğrencilerin gelecek beklentilerini ailesinin; birlikteliği, büyüklüğü, gelir durumu, kardeş sayısı, anne babanın eğitim düzeyi ve ailenin içinde bulunduğu çevre koşullarına göre değişeceği varsayılmıştır. Bu varsayıma dayanarak bu çalışma yapılmıştır.

Araştırma, İstanbul ili Bayrampaşa İlçesinde bulunan İnönü Anadolu Teknik, Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi'nde uygulanmış olup bu anket çalışması 2007/2008 eğitim – öğretim yılında 10. ve 11. sınıflar üzerinde uygulanmış, 9. sınıflar diğer liselerle ortak olduğundan yani alan ve/veya dal seçmedikleri için anket uygulanmamıştır. Bu araştırma öğrenciler, elde edilen bilgiler, geliştirilen bilgi toplama formundaki sorular ve ulaşılabilen kaynaklarla sınırlıdır.

I. BÖLÜM

AİLE VE AİLE YAPISI

1. AİLE

Aile en yalın ifadeyle bir kadın ve bir erkeğin gerek dinsel gerekse hukuksal birlikteliğiyle oluşmuş kurum olarak ifade edilebilir. Bir başka şekilde ifade edilecek olursa aile “bir-biriyle kan bağı, evlilik ya da evlat edinme yoluyla akraba olan, ekonomik bir birim oluşturan, yetişkin üyelerinin çocukların yetiştirilmesinden sorumlu oldukları bireyler topluluğudur.”¹ Yetişkin üyelerin yetiştirmekten sorumlu olduğu çocuklar eğer aile ferdi ise bu birlikteliğe aile birlikteliği denilir. Aile, bireyin ve toplumun en temel ögesidir. Bu nedendir ki “aile olgusu her ne kadar tarih içinde ve bir toplumdan diğerine farklı anlamlar taşımaktaysa da, içinde neredeyse evrensel sayılabilecek bazı gelişimsel olayların yaşandığı sosyal bir birimi ifade eder. Bu sosyal üniteyi oluşturan bireylerin birbirlerine olan güçlü bağılıkları ve sadakatlerinin uzun yıllar sürmesi, beklide aile kavramına en ayırt edici anlamını yüklemektedir.”² Ailenin iki temel fonksiyonu birliktelik ve çocuk yetiştirmektir. Bireyin dünyaya gelmesiyle başlayan ve yaşamının geri kalan sürecinde kendi için önemli yer tutan bedensel, psikolojik ve duygusal gelişimi ile beraber sağlıklı zekâ gelişimini, eğitimini ve yaşadığı toplumun kültürel değerlerini kazanmak gibi temel ihtiyaçların karşılandığı aynı zamanda da bireyin ilk sosyalleşmeye başladığı bununla birlikte kendi kimliğini kazanmanın temellerinin atıldığı yerdir.

2. AİLENİN İŞLEVLERİ

Aile birliğinde, aileyi oluşturan bireyler birbirinden etkilenir. Ailede anne, baba ve çocuk rolleri bulunmaktadır. Bu roller arasında sınırlar vardır ve sınırların geçirgen olup olmadığına göre üyeler arasındaki iletişim ve etkileşimin derecesi değişmektedir. Aile içindeki ilişkilerin temelini ana ve babanın birbirine karşı tutumu oluşturur. Uyumlu ve sıcak ilişkiler ana-babadan çocuklara doğru yayılır. “Winch, aileyi kuşak ilişkilerine göre ana, baba ve çocuklardan meydana gelen bir grup olarak tanımlarken Nimkoff, ailenin birlik olma özelliğini vurgulayarak aileyi karı, koca ve çocuklardan kurulu az veya çok devamlılık gösteren bir bir-

¹ http://www.hayata-mola.com/forum/sosyoloji_sozlugu-t1042.0.html (26.10.2008)

² Akar, H., Psikiyatrik Yardım Talebi Olanlar İle, Yardım Talebi Olmayan Ve Boşanma Aşamasında Olan Çiftlerde; Çift Uyumu ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin Karşılaştırılması, Sağlık Bakanlığı Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi 12. Psikiyatri Birimi, Uzmanlık Tezi, İstanbul, 2005, s.10.

lik olarak tanımlar. Summer ve Keller ise daha değişik bir biçimde, ailenin iki neslin bir arada bulunduğu kan bağı ile karakterize edilen bir örgüt olduğunu belirtir.”³ Böylece ailenin örgütleyici niteliğini vurgulayarak sosyolojik işlevi olan bir kurum olduğu belirtmektedir. Bireyin sosyalleşmesinde ve kişilik gelişmesinde en etkili kurum olan aile, bu yapısı ile “toplumu ihtiyacı olan; üreme, korunma, barınma, sevmeye, sevilme, ait olma ve bağımsız olma duygusu, statü edinme, güven duyma kendini gerçekleştirme, çocuk sahibi olma, çocukların bakımı, eğitimi, toplumsal normların ve ideallerin yeni nesillere aktarılması, mal mülk edinme ve bunların sonraki nesillere aktarılması”⁴ gibi birçok işlevleri yerine getirerek biyolojik, psikolojik ve sosyal birçok ihtiyaçlarına cevap vermektedir. Çocuğun aile içinde sosyalleşmeyi öğrenebilmesi için ailenin devamlık göstermesi ve en az iki kuşağın bir arada yaşaması gerekir.

Ailelerin siyasi, ekonomik ve ahlaki yapısı aynı zamanda oluşturdukları toplumların sosyal kimlikleridir. O halde ailenin; duygusal bir temele dayanması, evrensel olması, sosyal kurallarla çevrili olması ile beraber içinde bulunduğu yapıda çekirdek olması gibi özellikleri vardır. Toplumların siyasî, sosyal, hukukî, ekonomik ve ahlakî yapılarının oluşması ve bu değerlerin sağlam temeller üzerinde yükselebilmesi aile yapılarının sağlamlığıyla mümkündür.

3. AİLE DAVRANIŞLARI

Anne-babanın ve aile içindeki diğer bireylerin çocukla olan etkileşimi çocuğun aile içindeki yerini belirler. “Dengeli, duygusal ve toplumsal etkileşimin güçlü olduğu aile ortamında yeterli güven, sevgi ve sevecenlik içinde büyüyen çocuklar, gelişimleri için gerekli deneyimleri elde edebilirler. Bu tür aile ortamlarında, aile üyelerinin kendine düşen sorumlulukların bilincinde olması ve çocuğa bağımsızlık yönünde yeterli olanakları hazırlaması, çocuğun sağlam bir kişilik yapısına sahip olmasını sağlar.”⁵ Sağlam kişilik yapısı olan bireyin geleceği ailesi tarafından planlanır. Ancak yapılan bu plan çocuğun ergenlik çağıyla beraber aile ve ergenle ortak planlamaya dönüştürülmelidir. Eğer planlama işi aile tarafından yapılırsa ergen için bu planlara uymak zor olacak hatta karşılaşılan başarısızlıklarda ya birey aileye karşı isyankâr olacak ve bütün başarısızlıkların sebebi olarak aileyi sorumlu tutacak ya da başkalarının güdümünde kendi kişiliği oluşmamış bir birey olacaktır.

³ Yazıcıoğlu, Y.,-Erdoğan S., Aile Ekonomisi, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını, S.766, Eskişehir, 2004, s.51.

⁴ Gökdağ, D., Aile Psikolojisi ve Eğitimi, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını, S.744, Eskişehir, 2002, s.6.

⁵ Yavuzer, H., Doğum Öncesinden Ergenlik Sonrasına Çocuk Psikolojisi, İstanbul, 2003,s.131

Her ne kadar aile üzerine düşen sorumlulukları bilip buna göre davranmaya çalışsa da yinede “her anne babanın bilerek ya da bilmeyerek çocuklarına karşı tutumu değişik olabilmektedir. Bazı çocuklar daha çok seilmekte, bazılarında baskı yapılmakta, bazıları istenmeyen çocuk olarak görülmekte, bazılarında ise daha çok hoş görü gösterilmektedir. Bütün bu tutumlar çocuğun, hem kişiliğinin, hem de sosyal gelişiminin değişik biçimler kazanmasına neden olmaktadır.”⁶ Bu durum çocuğun kendisini algılamasının yanı sıra anne babasıyla ve ailenin diğer fertleriyle olan ilişkilerini şekillendirir. Gerek bilinçli gerekse bilinçsiz seçilen çocuk yetiştirme tarzına göre çocuğun kişiliği şekillenir. Bu kişilik şekilleri sonucu çocuğun toplumla olan ilişkileri de şekillenir.

4. ANNE BABANIN ÇOCUKLARINA KARŞI DAVRANIŞLARI

Aile içindeki ilişki anne ve babanın hâl ve hareketine bağlıdır. Çocuklar arasında yaşanan uyum bozukluğunun birçok sebebi olabilir, ancak temelinde anne baba çocuk ilişkileri yatmaktadır.

“Anne babanın çocuklarına karşı tavırlarını etkileyen etmenler şöyle sıralanabilir:

* Anne ve babanın zihinlerinde nasıl bir çocuk istedikleri konusunda daha doğumdan önce oluşturulan çocuk kavramıyla dünyaya gelen çocuğun anne-babanın beklentilerine uygun olmadığı takdirde, oluşan olumsuz duygular sonucu, anne babada reddetme tavrı gelişebilir.

* Toplumda var olan kültürel değerler, anne-babanın çocuğunu yetiştirme tarz ve tutumunu etkiler.

* Ana-baba rolünden haz duyan ve görevlerini yaptıklarına inanan anne ve babaların çocuklarına karşı takındıkları tavırlar; çocuklarını nasıl yetiştireceklerini bilmeyen, güvensiz ve kendilerini yetersiz hisseden anne-babaya oranla, daha başarılı ve olumludur.

* Çocukların sayı, cinsiyet ve karakteristik özelliklerinden memnun olan anne ve babalar; memnun olmayanlara oranla, daha uygun tavırlara sahiptirler.”⁷

Bunlarla beraber, anne ve babanın kendi çocukluk yıllarında edindiği deneyimleri, şimdiki tutumlarında etkin olabilmektedir. Çocukluk yıllarında kendi anne babasıyla sağlıklı

⁶ Yavuzer, H., a.g.k., s.131

⁷ Yavuzer, H., a.g.k., s.133

bir etkileşim kuramayan, yeterli sevgi göremeyen anne baba geçirmiş oldukları bu kötü çocukluk deneyimleri nedeniyle olumsuz olabilir. Anne ve babanın çocuklarına yönelttikleri tutumların sağlıklı olması, büyük ölçüde onların kendi içlerinde barışık, dengeli, huzurlu ve birbirlerine karşı sevgi ve saygılı olmalarına bağlıdır. Kendi içlerindeki barışık, dengeli, huzurlu ve birbirlerine karşı sevgi ve saygılı olma durumu anne ve baba kendi çocukluğunda sahip olduğu veya sahip olmadığı şeyler için bilinç dışı bir kıskançlık geliştirirler. Bu nedenle çoğu kez kendi ana-babalarından gördükleri yöntemlerle çocuklarını dizginleme, suçlama, aşağılama yollarını denirler.

Kendi çocukluğu sırasında yaşadığı deneyimlerini anne baba olduktan sonra kendi ailesine uygulamak veya uygulamamak isteyen anne baba, çocuklarına karşı göstermiş olduğu tutum ve davranışlarla kendi aile tutumlarını belirler.

5. AİLENİN ÇOCUKLARINA KARŞI TUTUMLARI

Anne babaların kişilik özellikleri, arzuları, özlemleri, başarıları kadar kendi çocukluklarında gördükleri muamele biçimleri de çocuğun kişilik gelişiminde etkili özelliklerdir. Bu özellikler kadar eşlerin birbirini algılayışı ve çocuklarını algılayış tarzları da çocuk yetiştirme tutum ve yöntemlerinde önemlidir. “Anne ve babanın çocuğa yaklaşım biçimi, uyguladığı disiplin tarzı çocuğun kişiliğini ve diğer bireysel özelliğini biçimlendirmektedir.”⁸ Belirtmek gerekir ki disiplin bir ceza sistemi veya cezalandırma biçimi değildir. Disiplin her eğitim biçiminde olan ve bu eğitim biçimlerini sistemleştiren bir öğrenme biçimidir. Ebeveynlerin yaklaşım biçimleri bireyin özelliklerine yansıtacağından bireyin gelecek hayatı bu yansımalar ışığında şekillenecektir.

5.1. OLUMSUZ ANNE BABA TUTUMLARI

Ebeveynler bazen çocuğa çocuğun ihtiyacından daha fazla şeyleri vererek çocuğun kendi gelişimine yön vermesini engellerler. Bazen de çocuğun ihtiyacı olan şeyler ya hiç vermeyerek ya da çok az vererek çocuğun gelişimi için gerekli olan desteği vermeyen anne baba tutumlarına olumsuz anne baba tutumu olarak tanımlanabilir.

Olumsuz anne baba tavırlarını şu şekilde sıralamak mümkündür:

⁸ <http://www.besincimevsimdergisi.com/icerik.asp?dergi=6&konu=164> (22.03.08)

5.1.1. İtici Tutum veya Reddetme

Anne babaların çeşitli nedenlerden dolayı çocuğu istememesi, çocuğun bedensel ve ruhsal gereksinimlerini aksatarak ona düşmanca tavırlar beslemesi olarak tanımlanabilir.

“İtici tutumun oluşmasındaki sebeplerden bazıları; çocuğun evlilik dışı olması, istenmeyen bir evliliğin zorunlu hale getirmesi, çocuğun sonlandırılmak üzere olan bir evliliği kurtarmak için yapılmış olması, çocuğun aile tarafından sevilmeyen veya istenmeyen birine benzetilmesi, anne babanın kendi çocukluklarında itici tutumla yetiştirilmesi, çocuğun cinsiyeti ve çocuğun özürlü olması”⁹ sayılabilir. Ancak çocuğa karşı bu tutumun oluşması bazen herhangi bir sebebe gereksinim duymayabilir. Bu tavrın sebepleri burada sayılanlarla açıklanamayabilir. Bunun için profesyonel yardım gereklidir. İtici veya reddetme tutumunun ortaya çıkması genelde annelerde doğumdan sonra psikolojik sebeplerden dolayı ortaya çıkmakta sonrasında anne bu tutumu babadan da beklemektedir. Eğer babada çocuğuna karşı annenin beklediği tavrı göstermezse kadın eşini anlayışsızlıkla suçlamakta ve eşlerin arası bozulmaktadır.

Böyle bir ailede yetişen çocukta “benlik saygısı ve özgüven gelişmez, çevredeki kişilere güvenmez, kendisine yardım için yaklaşan kişilere kuşku ile bakar. Çevrelerine karşı saldırgan davranışlar gösterebilirler. Zaman içerisinde çocukta da anne babasına karşı itici tutum gelişir. Kendinden küçük ve zayıflara karşı düşmanca duygulara sahip bir birey olabilir.”¹⁰ Küçüklere karşı oluşan düşmanca duygular kişide zayıfları ezmeye dönüşür ve bu küçükleri ezmede başarılı olursa bu birey hedef büyütür ezmeye duygusunu yoğunlaştırıp nihai hedefine kendi anne babasını koyacaktır. Bu hale gelen çocuk artık kontrol edilemez olduğundan profesyonel yardım alınması gerekmektedir.

5.1.2. Aşırı Koruyucu Tutumu

Anne babanın çocuğu gerektiğinden “fazla koruması kontrol ve özen gösterilmesi anlamına gelir. Bunun sonucu çocuk, diğer kimselere aşırı bağımlı, kendine güveni olmayan, duygusal kırıklıkları olan bir kişi olabilir.”¹¹ Kendine güveni olmayan ve aşırı bağımlı çocuk yetişkin bir genç haline geldiğinde ortaya bazı problemler çıkmaktadır. Genel olarak bu tipler bu problemleri göremezler. Bu problemlerin en belirgin olanı genel olarak böyle bir ai-

⁹ Çağdaş, A.-Seçer, Z., Anne Baba Eğitimi, Ankara, 2006, s.125.

¹⁰ Çağdaş, A.-Seçer, Z., a.g.k., s.127.

¹¹ Yavuzer, H., Doğum Öncesinden Ergenlik Sonrasına Çocuk Psikolojisi, İstanbul, 2003, s.135.

lede yetişen “gencin bağımsızlığını ve “birey” olabilmesini engellemek”¹² şeklinde ortaya çıkmaktadır. Çocukta oluşan problemler dışarıdan bakan biri tarafından fark edilebilir. Dışarıdan bakan veya gören kişiler genelde öğretmenler olmakta, buda çocuğun yedi yaşında okula başlaması ve ilgili öğretmenler sayesinde olmaktadır. Bazen bu durumda bile aile problemi çocuğunda görmemekte hatta bu durumu kendilerine bildiren kişilere karşı tavır almakta hatta suçlamaktadır.

Aşırı koruyucu tutumun oluşmasındaki sebepler ise; “ilk çocuk olması veya ilk çocuğun ölmesi, zor hamilelik dönemi, ebeveynlerin herhangi birinin veya her ikisinin de çocuklukta görmediği ilgi, sevgi ve şefkati çocuklarına göstermek isteği”¹³ şeklinde olmaktadır. En belirgin örnekleri ise bir veya birkaç kız çocuğundan sonra olan erkek çocuklarda veya uzun tedavi süreci sonunda olan çocuklara sahip ailelerde görülmektedir.

5.1.3. Aşırı Hoşgörü ve Düşkünlük

Ebeveynlerin çocuğun hiçbir davranışına sınır getirmediği, çocuğun sınırsız özgür bırakıldığı tutumdur. Çocuk davranışlarından sorumlu tutulmaz bunun içinde çocuk hangi davranışın olumlu hangi davranışın olumsuz olduğunu bilmez. Bu şekilde yetişen çocuk “bencil olur. O da diğerlerinin dikkatini çekmek ve kendisine hizmet edilmesini ister. Böyle çocuklar ev içinde ve dışında çok zayıf bir sosyal uyum gösterirler.”¹⁴ Ayrıca çocuk isteyerek yaptığı hatalar ile istemeden yaptığı hatalar için gösterilen tepkiler arasında fark olmadığından vurucu, kırıcı ve saldırgan davranışları da artacaktır.

Aşırı hoş görülme bazen özgürlük olarak yorumlanmaya çalışılır. Ancak küçük yaştaki çocukların yetişmesinde çocuğu ihtiyacı özgürlük değil anne baba alakası ve ilgisidir. Tabii ki çocuğun kişilik gelişiminde özgürlüğe de ihtiyaç vardır. Ancak özgürlüğün sınırsız olmayacağı ebeveynler tarafından bilinmelidir. Özgürlük denilen olgu sosyal hayat içinde diğer kişinin yaşam alanına kadardır. Çocuğa bu sınırların neler olduğu ve sınırların nereye kadar olduğu nerede başlayıp bittiği aileler tarafından öğretilmelidir. Sınırların belirlenmesi görevi başkası veya başkaları tarafından yapılmamalı hatta yaptırılmamalıdır.

¹² Kulaksızoğlu, A., Ergenlik Psikolojisi, İstanbul, 1998,s.105

¹³ Çağdaş, A.- Seçer, Z., a.g.k., 129.

¹⁴ Yavuzer, H., a.g.k. s.135.

5.1.4. Baskı Altında Bulundurma

Otoriter ana baba tutumu çocuğun kişilik özelliklerini ilgi ve ihtiyaçlarını dikkate almadan çocuğa karşı sergilenen tutumdur. Çocuktan beklentiler yüksek olup bu beklentilere karşılık alınmadığı zaman çocuk cezalandırılır. “Anne ve babadan birisinin ya da her ikisinin baskısı altında kalan çocuk, nazik, dürüst ve dikkatli davranmasına karşın, çekingen, başkalarının etkisinde kolayca kalabilen, aşırı hassas bir kişilik yapısına sahip olabilir. Suçlayan, cezalandıran ve sürekli karışan anne babaların çocuklarının kolayca ağlayan çocuklar oldukları görülür. Baskı altında büyüyen çocuklarda genellikle isyankâr tavır alışlarla birlikte, aşağılık duygusu da gelişebilir.”¹⁵ Bu tip ailelerde denetimin yüksek, duyarlılığın azlığı veya olmaması dikkat çekicidir. Anne baba olmak duyarlı olmayı gerektirir. Hem çevrenize hemde ailenize karşı özellikle yetişmekte olan ve sizin her halinizi kendisine model olarak kabul eden çocuğun varsa. Çocuğunuza karşı duyarlı değilseniz, onu baskı altında büyütüyorsanız geleceği olmayan, başkaları tarafından kullanılmaya ve başkaları tarafından ezilmeye müsait çocuk yetiştirmişsiniz demektir.

5.1.5. Çocuklara Boyun Eğme

Sözünü veya aile otoritesini çocuklarına kabul ettiremeyen aileler için bunu söylemek doğru olur. “Çocuklarına boyun eğen anne ve babalar, evde onların egemenliğini kabullenen kişilerdir. Bu tür ailelerde, çocuklar anne ve babalarına hükmeder ve onlara çok az saygı gösterirler. Bu çocuklar yalnız anne ve babalarıyla yetinmeyip, zamanla ev dışındaki kimselere de egemen olmanın yollarını arayan birer birey haline dönüşürler”¹⁶. Daha çok çalışan ebeveynlerin evde yalnız çocukları için bunu belirtmek doğrudur. Nasıl ki her çocuğun anne babaya ihtiyacı varsa evli olan her çiftinde bir süre sonra çocuğa ihtiyaç olmaktadır. Çocukla birlikte geçen zaman hem anne babanın bu ihtiyacını hemde çocuğun anna baba ihtiyacını gidermektedir. Çalışan ebeveynler hemen hemen tüm boş zamanlarını bu sebepten dolayı çocuklarıyla birlikte geçirmek istemektedirler. Anne ve baba bu zaman dilimi içerisinde kendisini çocuğun isteklerine cevap verme ihtiyacı hisseder bu durumu farkedenden çocuk anne ve babadan ihtiyacı olanıda olmayanıda istemeye başlar. Ebeveyn bu durumu fark etmez veya görmezden gelirse çocuğa boyun eğmiş ve çocuğu istekleri doğrultusunda şeillenmiş aile olur. Aile bu duruma karşı tedbirlerini almalı çocuğun ihtiyaçlarını karşılamalı ihtiyaçları dışındaki isteklerini çocuğa anlatarak ertelemeli veya isteğin karşılanmayacağını anlatmalıdırlar.

¹⁵ Yavuzer, H., a.g.k. s.136.

¹⁶ Yavuzer, H., a.g.k. ss.136-137.

5.1.6. Çocuk Ayırma

Çocuk ayıran ailelere daha çok dar gelirli ailelerde rastlanmaktadır. Bunun sebepleri çok olmakla beraber en belirgin sayabileceğimiz özellik bazen çalışıp eve daha fazla para getiren veya kendisine verilen parayı harcamayıp biriktiren çocuk olabilmekte, bazen derslerinde başarılı olan çocuk olabilmektedir. “Bütün çocuklarını eşit sevdiklerini söylemelerine karşın, kimi anne ve babanın, bazı çocuklarını daha çok sevdikleri gözlenmektedir. Böyle durumlarda anne ve babalar, sevdikleri çocukları diğerinden ayırarak, onları kayırırlar. Aşırı sevgi gören bu çocuklar, daha çok anne ve babalarıyla oyun oynamayı yeğlerken, akranlarıyla ilişkilerinde saldırgan ve baskıcı bir tavır içindedirler.”¹⁷

Yukarıda da sayıldığı gibi olumsuz aile tutumlarının birleştiği ortak noktalar çocukla ilgilenmemek, çocuğun sosyal gelişimine ebeveyn olarak yardımcı olmamak olarak sınıflandırılabilir. Ayırma maruz kalan çocuklarda özgüven yetersizliği veya ebeveynlere karşı kızgınlık duyguları gelişebilir. Ayırımın sebebini anlamadıkları için daha çok sevilen kardeşlerin doğuştan ayrıcalıklı özelliklere sahip olduklarını düşünerek onlara karşı kıskanç ve saldırgan tutumlar sergileyebilirler. Bu davranışlarını sonucunda hem kardeşler arasında hem de ebeveynlerin çocuklarına yaklaşımlarında ciddi duygusal sorunlar oluşabilir.

5.2. OLUMLU ANNE BABA TUTUMLARI

Olumlu tutuma sahip olan ebeveynler çocuklarının ihtiyaçlarını sezinleyen, onunla sağlıklı iletişim kuran, karşı koymadan onu dinleyen, sorularına uygun cevaplar veren ve çocuğun kişiliğine ve ilgisine göre sorumluluklar veren ve bunları takip eden, çocuğa birey olarak davranan ona hak ve özgürlüklerinin sınırlarını öğreten ebeveynlerdir. Böylece “çocuk davranışlarını iyi ya da kötü olarak etiketleyerek hangilerini yapıp hangilerini yapmayacağına karar verir. Daha sonra çocuk kendi kendine doğru olanı yaptım ya da yanlış davrandım diyerek kendi kendini eleştirebilir.”¹⁸ Kendini eleştiren birey; hatalarını kabul eden, hatasını düzeltmek veya hatasından dönmeye çalışan, ne yaptığını ve ne yapması gerektiğini düşünen bireyin kişiliği sağlam olur. Bu şekilde yetişen çocuk, “öğrendiği standartlara göre davranışlarını yönlendirir ve toplumdaki sosyal rollerini benimser.”¹⁹ Sosyal rollerinin bilincinde olan birey

¹⁷ Yavuzer, H., a.g.k. ss.136-137.

¹⁸ Arı, R., Çocuk ve Ergende Sosyal ve Ahlaki Gelişim, Konya,2005, s.95.,

¹⁹ Ülgen, G.,-Fidan, E., Çocuk Gelişimi, İstanbul, 1997, s.93.

hem ailesinin hem de çevresinin her türlü gelişiminde katkıda bulunur. Bu kişiler geleceğine güvenle bakarlar çünkü geleceğinin kendi ellerinde olduğunu bilirler.

Olumlu anne baba tavırlarını şu şekilde sıralamak mümkündür.

5.2.1. Demokratik Aile

Çocuklarını bağımsız olmaları için teşvik ederler ama çocukların hem denetlenmesine hem de ihtiyaçlarına karşı duyarlıdırlar. Koşulsuz sevgi göstermelerine rağmen kontrolü de elden bırakmazlar. Aileler çocuklarına karşı sıcaktır, çocuklarıyla konuşur. “Çocuğun uygun isteklerini belli düzeyde özgürce yapmasına izin verirler. Çocuk sorumluluk duygusu ve bağımsız bir kişilik yapısı geliştirebilmesi için desteklenir.”²⁰ Aileye göre yanlış olan davranışların neden yanlış olduğu açıklanır ve sonucunda karşılaşılabilecek tutumlar hatırlatılır. Davranışın sonucunda çıkan sonuca yine kendilerinin katlanması gerektiği vurgulanır. Böylece bireyin sorumluluk sahibi olması sağlanmaya çalışılır. Sonuçta genç kendine güvenen, sağlıklı, girişken birisi olur. Demokratik Aile Tutumunu Yavuzer H. Hoşgörü Sahibi Olma ve Kabul Etme Tutumları olarak sınıflandırmıştır.

5.2.2. Hoşgörü Sahibi Olma

Ebeveynlerin “çocuklarına karşı hoşgörü sahibi olmaları çocukların bazı kısıtlamalar dışında, arzularını diledikleri biçimde gerçekleştirmelerine izin vermeleri anlamına gelir. Eğer anne babanın hoşgörüsü normal bir düzeydeyse çocuğun kendine güvenen, yaratıcı, toplumsal bir birey olmasına yardım eder.”²¹ Çocuğa uygulanan kısıtlamalar sebepleri ile açıklandığında çocuk bu durumu kabullenir ve yaşantısına aktarır.

Yapılan bütün yanlışların kabulü söz konusu değildir. Katlanılabılır, düzeltilebilir, sonucu değiştirilebilir olanlar tolerans dâhilinde kabul edilir ve hoşgörüyle karşılanılır. Ancak yanlış veya eksik kalan yerler çocuğun anlayacağı şekilde izah edilmelidir. Olağan üstü boyutta bir davranış varsa düzeltme yolunda yoğun çabalar sarf edilir ve olabileceğın en iyisi ve en makulü yakalanmaya çalışılır. Bu davranışların tamamı çocuğa yardım etme amaçlı olmalıdır. Bu şekilde davranıldığında çocuğun kendine olan güveni artacak ileriki yaşlarda kendi kendine yeten bir birey olacak hatalarından ve yanlışlarından ders çıkarma ve doğruya ulaşma yetisi kazanacaktır.

²⁰ Çağdaş, A.-Seçer, Z., a.g.k., s.135.

²¹ Yavuzer, H., a.g.k., s.136

5.2.3. Kabul Etme

Kabul etme tutumunu sergileyen aileler çocuğun ilgileri ile ailenin içinde bulunduğu sosyo-ekonomik durumu çerçevesi çocuğa anlatılmalı çocuk bu yaşantıya ortak edilmelidir. “Anne babanın kabulü çocuğu sevgi ve sevecenlikle ele alması biçiminde davranışa yansır. Kabul eden anne baba, çocuğun ilgilerini göz önünde bulundurarak, onun yeteneklerini geliştirecek ortam hazırlar. Kabul edilen çocuk genellikle sosyalleşmiş, işbirliğine hazır, arkadaş canlısı, duygusal açıdan dengeli ve mutlu bir bireydir.”²² şeklindedir.

Her bireyin birbirinden farklı yapısı ve becerileri vardır. Birinin yapamadığını diğeri yaparak toplumsal hayatta hareketi sağlar. Herkes her işin üstesinden gelmeli anlayışı ütopyiktir. Bu takdirde kimsenin kimseye ihtiyacı olmaz o zamanda sosyal hayattan bahsedilemez. Çocuklarında yapamadıklarından dolayı eleştirilmesi yerine yapabildiklerini takdirle karşılamak ve onların yaşam becerilerini sağlıklı şekilde artırmak gerekir.

6. AİLELERİN YAPILARININ SINIFLANDIRILMASI

Ailelerin İşlevler başlığı altında Summer ve Keller’ in aileyi “sosyal bir örgüt” olarak tanımladığından bahsetmiştik. Her sosyal grubun veya örgütün bir amacı olduğu gibi, aile bireylerinin de bir arada oluşlarının ortak bir amacı vardır. Ailenin amacı bütün üyelerinin gereksinimlerini aynı anda karşılayabilecekleri sosyal, psikolojik, fiziksel v.b. bir ortam yaratmaktır. Sosyal organizasyonların belirlediği amacı gerçekleştirmek için yapılanması gerektiği gibi ailenin de bir yapılanması vardır. Aile, “her sosyal örgüt gibi içinde yer aldığı toplumsal yapının bir parçasıdır ve toplumun tüm yapısından, değerlerinden, kurallarından etkilenmektedir. Bu etkilenme sonucu farklı gelişme düzeyindeki toplumlarda ve farklı kültürel ortamlarda değişik aile tiplerine rastlanılmaktadır.”²³ Farklı aile tiplerine toplumumuzda da bol miktarda rastlamaktayız. Hatta aynı mahallede veya aynı köyde farklı aile tipleri mevcut olmaktadır. Aile yapıları sınıflandırılırken ailenin birey sayısına göre büyüklüğüne, ailede sözü geçen ve herkes tarafından kabul gören kişinin yönetim biçimine ve ailenin yaşadığı yere göre sınıflandırılır.

²² Yavuzer, H., a.g.k., s.136

²³ Erkut, G., “İstanbul’ da Aile Yapısı ve Komşuluk İlişkileri” I. Aile Şurası Bildirileri, Ankara,1990, s.31.

6.1. Ailenin Büyüklüğüne Göre Aile Tipleri:

Ailenin büyüklüğünden kasıt aileyi oluşturan birey sayıdır. Genelde birden çok çekirdek ailenin yer aldığı bu aile tipinde yaşa bağlı bir hiyerarşi vardır. Gelenek ve göreneklere uyulur.

6.1.1. Büyük Aile:

Bu aile tipinde değişik kuşaklardan oluşan ailelere rastlanmakla beraber arada kuşak farkı olmayan ailelerinde oluşturduğu akraba ailelerin oluşturduğu yapıdır. “Daha çok kırsal alanda yaşayan, geçimini tarım ve hayvancılıkla sağlayan, akrabalık ilişkileri güçlü ataerkil aile tipidir.”²⁴ Aynı soyadan gelen bireylerin oluşturduğu aile tipidir. Geçim kaynağı tarım ve hayvancılık olduğundan hem mevcut arazi ve malın bölünmemesi hem de bu alanlar da çalışması gereken birey sayısının fazla olması gerekliliği bu yapılanmanın temel niteliğidir. Gelirin sınırlı olması sebebiyle çalışması için dışarıdan elemana ihtiyaç duyulmadan işlerin görülmesi ve gelirin tamamını aile içinde kalması esastır. Bu ailelerde çocuklar dâhil herkes kendine göre bir alanda çalışmaktadır. Örneğin hanımların bir kısmı ev işlerini görürken diğer kısmı güç gerektirmeyen işlerde çalışır. Erkeklerin tamamı tarla veya hayvancılıkla ilgili işlerde çalışırken çocuklar ise kendi güçleri nispetinde getir götür işleri yapmaktadırlar.

6.1.1.1. Geniş Aile:

Genelde aynı avluya bakan birden fazla evde yaşarlar. “Çeşitli kuşakların bir arada yaşadığı aynı geliri, aynı sofrayı paylaşan oldukça kalabalık aile tipidir. Bu ailede baba, oğul, torun gibi üç kuşağın aileleriyle birlikte beraber yaşayacağı gibi hala, teyze, dayı, amca gibi akrabalarda bir arada yaşar. Ortak mülkiyet ilişkilerinin şekillendirdiği bu aile tipinde koruyuculuk ve kollayıcılık esasına dayanan ilişkiler ağırlıktadır.”²⁵ Genelde kesin hatlarla belirlenmemiş iş bölümü vardır.

Geniş aile tipleri genelde kırsal kesimlerde rastlanmakla beraber köyden şehre yeni göç etmiş ailelerde de rastlanmaktadır. Ancak köyden şehre göç eden ailelerde bir süre sonra çözümler meydana gelmektedir.

²⁴ Ünlü, S., Aile Yapısı ve İlişkileri, Eskişehir, 2002, s.20.

²⁵ Ünlü, S., a.g.k., s.20

6.1.1.2. Birleşik Aile

Ailenin en büyük erkeği bu tip ailelerin söz sahibi kişisidir. İş bölümünü yapmak bu erkeğin istekleri doğrultusunda olur. “Evlenen bütün oğulların eş ve çocuklarıyla baba evinde bir arada yaşamaları şeklindedir. Aile bütünlüğü içinde birden fazla çekirdek aile bulunur. Bu aileleri bir arada tutan nedenler büyük ölçüde ekonomiktir.”²⁶Ailenin en büyük kadını ise gelinler arasındaki iş bölümünü yapar kendisi ise torunlarla ilgilenir. Birleşik ailelerde ekonomi tek elden yönetilerek genel ihtiyaçlar harici yapılan harcamalar kısıtlanır.

6.1.2. Küçük Aile

Bu aile tiplerinde genelde çocuk olmamakta “çoğunlukla kentsel alanlarda yaşayan, aileyi oluşturan üye sayısı sınırlı, ticaret, sanayi veya hizmet sektöründe çalışan, büyük ailelere göre akrabalık bağları daha az güçlü bir aile tipidir.”²⁷ Sanayileşme ve kentleşme olguları sonucunda ortaya çıkmıştır. Kentlerdeki dar alan yaşamına uyum sağlamak esas amaçlardır. Ülkemizde bu aile tipinin ortaya çıkması II. Mahmut döneminde yapılan toprak reformu tarımsal arazilerin erkekler arasında eşit paylaşılmasını öngören arazi kanunnamesiyle ortaya çıkmaya başlamıştır.

Akrabalık bağlarının zaman zaman önemini yitirdiği, kentsel alanda yaşayan insanların kurduğu, sanayi ticaret hizmet sektöründe çalışan insanlardan oluşan, karar alma mekanizmalarının aile içindeki üyeler arasında paylaştırıldığı aile çeşididir. Günümüzde; birbirlerine yakın oturan, aynı tencereden yemek yiyen ancak büyük aileden sosyal ve ekonomik bakımdan kopmamakla beraber fiziksel koşullar açısından geleneksel ailenin uzantısı sayılabilecek küçük aile sayısı azımsanamayacak derecede fazladır. Ülkemizdeki gibi toplumsal değişimin hızla yaşandığı, gelişmekte olan toplumlarda geleneksel geniş aile özelliklerinin de bir arada yaşanıyor olması doğaldır. Aile içinde ki sorumluluk eşler arasında eşit paylaşılır ve dış ortamlardan bağımsız yaşanır. Oluşan problemler dışarıya yansıtılmaz, çözüm arayışı ya eşler arasında ya da profesyonel kimseler aracılığı ile olur.

²⁶ Ünlü, S., a.g.k., s.20.

²⁷ Ünlü, S., a.g.k., s.20.

6.1.2.1. Çekirdek Aile

Genel olarak çekirdek aile “Ana baba ve evlenmemiş çocuklardan oluşun, çağımızın bağımsız modern aile yapısını temsil etmekle birlikte kimi zaman daha büyük ailenin bir alt birimi olarak ta görülebilmektedir.”²⁸ Kentleşme ve sanayileşmeyle birlikte yeni oluşan aileler de çekirdek ailedir. Bu tanımlamayı genişletecek olursak “çekirdek aile evlilik ailesi olarak da tanımlanmaktadır. Ailenin iki önemli işlevi olan çocuk yapma ve psikolojik doyum aile yapısında işlevini sürdürürken; geleneksel aileye özgü diğer işlevler ya tamamen ortadan kalkmış ya da etkisi azalmıştır.”²⁹ Çekirdek ailelerde aileyi oluşturan kişiler birbirine bağımlı ancak eşlerin anne babasından ve aile dışındaki diğer akrabalarından bağımsızdır. “Çekirdek aileyi oluşturan eşler çocuklarıyla birlikte ana ve babalarında ayrı bir evde otururlar. Bağımsız bir gelirleri vardır.”³⁰ Buda sanayileşmenin gerçekleri içerisinde istenilen bir durumdur.

Toplumumuzda bu tip ailelere genelde büyük şehirlerde ve kent merkezlerinde rastlanmakta nadiren de olsa köylerde görülmektedir. “Çiftleri bir araya getiren karşılıklı kişisel tercih ve kabuller, ailelerin giderek kendi içinde demokratikleşmesine neden olmuştur.”³¹ Bu demokratikleşme neticesinde ailenin tüm sorunları aile içerisinde paylaşılmaktadır. Bu durum; “karı koca ilişkileri genelde eşitlikçidir. Sorumluluklar ve yükümlülükler aile üyeleri arasında paylaşılır.”³² Geleneksel yapıya göre belirlenmiş cinsiyet rollerinin de değişmesi kaçınılmazdır. Bu da değişen bireyle değişen ve değişmeye direnen toplum arasında çatışma yaratmakta, çekirdek aileden tamamlanmamış aileye doğru giden yani boşanmış ailelere doğru bir geçiş doğurmaktadır.

6.1.2.2. Parçalanmış ya da Tamamlanmamış Aile

Aileyi oluşturan eşler arasındaki durumla ilgilidir. “Ayrı yaşama, boşanma ya da ölüm gibi nedenlerle ailede meydana gelen yapısal değişimler sonucu ortaya çıkan parçalanmış aileler ile yaşayan kadın, erkek veya ana-çocuktan oluşan tamamlanmamış aileler bu gurubu oluşturur.”³³ Toplumumuzda eşler arasında yaşanan ayrılık veya ölüm gibi ayrılıklarda eşlerin aileleri geride kalan bireyler sahip çıktığından bu tip aile profillerine pek fazla rastlanmamak-

²⁸ Ünlü, S., a.g.k., s.21.

²⁹ Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, AİLE ve TOPLUM DERGİSİ, C.2.,S.8., Ankara, 2005, s.75.

³⁰ Ünlü, S., a.g.k., s.21.

³¹ Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, AİLE ve TOPLUM DERGİSİ, C.2.,S.8., Ankara, 2005, s.75.

³² Ünlü, S., a.g.k., ss.21-22

³³ Ünlü, S., a.g.k., ss.21-22

tadır. Bu durumu Ünlü S. “Yinede ülkemizde kültürün şekillendirdiği geleneksel ilişkiler konusunda evlilik, iş ve eğitim gibi zorunlu nedenler dışında çocukları hangi yaşta olursa olsun baba evini terk edip ayrı yaşamaları pek kabul görmemektedir.”³⁴ Şeklinde özetlemektedir.

6.2. Ailenin Yönetim Biçimine Göre Aile Tipleri

Ailelerin yönetim biçimleri genelde ailenin yaşadığı yöreye bağlı olmaksızın değişebilmektedir.

6.2.1. Ataerkil:

Kara verici merci evin reisidir. “Evin en yaşlı erkeği evin reisidir. Geniş hak ve yetkilere sahiptir. Ailenin diğer üyeleri ona ve verdiği kararlara itaatle yükümlüdür.”³⁵ İnsanları ataerkil geniş aileler biçiminde yaşamaya teşvik eden ana unsur toprak mülkiyetidir. Bu mülkiyetin tek sahibi ve kullanımının nasıl olacağını kararı evin reisine aittir. Çocuklar iş gücü olarak düşünülmektedir. Aile içerisinde yapılan her türlü faaliyet aile reisinin onayından geçmelidir. Aile reisinin istemediği veya karşı çıktığı hiçbir şey yapılamaz. Aile reisi olmadan yemek yenmez, aile reisinin yanında diğer bireyler söz verilmedikçe konuşamaz veya fikir beyan edemezler.

6.2.2. Anaerkil

İnsanların yerleşik hayata geçmesiyle beraber tarım alanlarında çalışmaya giden erkekler kadınlara toplumlarının geleceği olan çocuklara bakmak ve yaşadığı toplumlara yük olmamak için yakın çevrelerinde yetişen bitkisel ürünleri toplamakla yükümlüdürler. Bu toplumlarda kadının yetkileri ve çocuk yetiştirmedeki söz hakkı erkeklerden daha fazladır. “Ataerkil ailede babanın sahip olduğu hak ve yetkiler bu yapıda büyükanne ya da anneye verilmiştir.”³⁶ Ailede anne ve annenin akrabaları vardır. Erkeklerin evde olamadığı, uzak bölgelere avlanmaya gittiği zaman evin işlerini yapmak, çocukları büyütme, evi ve aileyi dış tehlikelere karşı korumak ve yetiştirilen bitkileri toplamak kadının görevlerindedir. Bu yapıda kadınlar statü olarak erkeklerden daha yüksektir. Çok yaygın olmayan bir aile yapısıdır.

³⁴ Ünlü, S., a.g.k., ss.21-22

³⁵ Ünlü, S., a.g.k., ss.21-22

³⁶ Ünlü, S., a.g.k., ss.21-22

6.2.3. Eşitlikçi Aile

Sanayi toplumu ile ortaya çıkmıştır. “Günümüz çağdaş aile tanımına uyan yetki ve sorumlulukların eşler arasında eşit olarak paylaşıldığı demokratik aile yapısıdır. Aile karar sürecinin tümüne katılır. Günümüzde kadının çalışma hayatına girmesiyle önemli bir rol oynamış”³⁷ aile içerisinde kararlara katılmaya başlamıştır.

Her ne kadar çağdaş olduğu ileri sürülse de en fazla ayrılıkların olduğu aile tipidir. Eşlerin birbirlerinden beklentileri sınırlanmış çocukların gelişim süreçleri aile dışındaki kişilerin ellerine bırakılmıştır. Bu durum çocuğun anneye olan ihtiyacını giderememiş gidermesi için yapılan çalışmaları iş hayatını aksattığı gerekçesiyle hayata geçirilememiştir. Bu aile tipinde çocuk geri plana itilmiştir. Eşlerin çalışması, sanayi toplumunun bir parçası olan tüketim toplumunun ortaya çıkmasıyla zaruri hale gelmiş buda eşler arası rekabete sebep olmuştur. Çocuk burada annenin rekabet gücünü zayıflatıcı bir unsurlardan biri olarak görülmüş olduğundan ertelenmesi gereken hatta istenmeyen varlık olmuştur. Bu sebeptendir ki şehirde yaşayan ailelerde çocuk sayısı hızla azalmaktadır.

Çocuklar açısından bakıldığında anne her zaman ihtiyaç duyulan ve ulaşılamayan olarak görülmüş ancak yaramazlık yapıldığında anne ve babanın ilgisini gören çocuk bu durumu kendi lehine çevirmek için sıkça bu yola başvurmaya başlamıştır. Önceleri basit huysuzluklar ve yaramazlıklarla başlayan bu tutum daha sonra yaşın ilerlemesi ile beraber gerek çevre gerekse televizyonunda etkisiyle okulda disiplin suçu dışarıda ise adi suçlara dönüşmeye başlamış bu şekilde suç ve suç oranları artmıştır. Yaşadığımız çağda eşlerin çalışması hemen hemen zorunludur. Bu durumda çocuk yetiştirmek için gerekli tedbirler alınmalıdır. Tedbirlerin en başında ise önce kadının annelik görevini öne çıkaracak yasal düzenlemeler yapılarak bu durumun kadının aleyhine olmaması güvence altına alınmalıdır. Diğer bir tedbirde var olmasına rağmen hala tam olarak hayata geçirilemeyen okul öncesi eğitimin verimli bir şekilde kullanılmasıdır.

³⁷ Ünlü, S., a.g.k., s.22

6.3. Ailenin Yaşadığı Yere Göre Aile Tipleri

6.3.1. Kırsal Aile

Kırsal Aile “Mülkiyet, gelir ve tüketim örüntülerini paylaşan ve aynı çatı altında, aynı kazandan yiyip içen kişilerin meydana getirdiği bir toplumsal birim olarak tanımlanabilir.”³⁸ Geleneksel yapısında baba soyuna dayalı bir ilişki bütünü olduğu ve hane halkı sayısının ortalama 6 – 9 arasında değiştiği görülür. Başlıca geçim kaynağı tarım ve hayvancılıktır. Aile içi ilişkilerde eskiye oranla az olmasına rağmen büyüklerin ve genellikle erkeklerin sözü geçen bir aile yapısı olduğu görülmektedir.

Bu aile tipi aynı zamanda tarım toplumlarında zorunlu olan aile tipidir. “Ortak gelirin aile üyelerini bir arada yaşamaya zorlaması sonucu büyük ve ataerkil yapı, kırsal kesimde uzun yıllar varlığını korumuştur. Ailede çocuk, iş gücü ve sosyal güvence olarak görülür. Gerçek ailenin kurulması gerekse yaşatılmasında gelenek görenek ve törelerin etki gücü oldukça yüksektir. Akrabalık ve komşuluk ilişkileri ile yardımlaşma ve dayanışma kentlerden farklı bir özellik taşır.”³⁹ Kırsal ailelerde gelir getiren kalemler az ve sınırlı olduğundan ve tarım arazilerinde insan gücüne ihtiyaç vardır. Bu ihtiyacın karşılanmasının iki yolu mevcuttur bunlardan biri dışarıdan insan gücü elde etmek ki bu durum az olan gelirin paylaşılması yani az olan gelirin dışarıya çıkması demektir. Diğer yol ise ailede çalışan birey sayısını artırmaktır. İkinci yol hem gelirin aile içinde kalmasını sağlamak hem de aile içinde var olan işgücünü kendi işerinin bitmesi ile birlikte dışarıda çalışarak aileye ek gelir sağlamak amacı ile kullanılması imkânı mevcuttur. Toplumumuzda bu tip aile yapılarına halen rastlanmakla birlikte azalma eğilimi göstermektedir.

6.3.2. Kent Ailesi:

Kent ailesinin “temel fonksiyonları daha çok üreme, çocukların toplumsallaştırılmaları, aile bireylerinin psikolojik doyumlarının karşılanmasına yöneliktir.”⁴⁰ Sanayileşme süreciyle başlamıştır. Bu aile tipi diğer ailelerde rastlanan tasarruf yapmak ve geleceği düşünmek

³⁸ Aile Araştırma Kurumu (AAK), Uluslararası Aile Yılı Özel İhtisas Komisyon Raporları, Ankara,1994, s.100.

³⁹ Ünlü, S., a.g.k., s.23

⁴⁰ AAK, a.g.k., s.108

yerine daha çok günlük yaşama ve tüketmeye yakın bir yapıdır. Başka bir açıdan “en önemli özelliği çekirdek aile yapısında ve bir tüketim birimi olarak örgütlenmiş olmasıdır.

Kentlerde birçok alt kültür guruplarının bulunması nedeniyle heterojen yapıdadır. Kent ailesinde eğitim düzeyleri ve geçim kaynakları açısından farklılıklar ailenin yaşam tarzı ve aile ilişkilerini de farklılaştırmaktadır. Ailenin işlevlerinin pek çoğu bu alanda hizmet veren örgütler tarafından yürütülmektedir. Geçimin sağlanması yalnızca erkeğin sorumluluğu olmaktan çıkmış kadının çalışması ve aile ekonomisine katkısı ile rol paylaşımı olgusu gündeme gelmiştir. Kent ailesinde eş seçimi genellikle bireysel tercihlere bırakılmış toplumsal baskı ve törelerin gücü azalmıştır. Ancak, gençler evlilik kararları ile ilgili olarak ebeveynlerinin onayına başvurmakta, yeni evlenen gençler maddi olarak aileleri tarafından desteklenmektedir. Kent ailelerinin eğitime ve öğretime vermiş olduğu önemle birlikte gençlerin daha iyi iş imkânı, kendisinin ve ailesinin veya kurmak istediği ailenin yaşam standardını yükseltme beklentisi için yapmış oldukları öğrenim faaliyeti uzun yıllar devam etmekte olduğundan evlenme gençlerin evlenme yaşını yükseltmiştir.

Çocuklar açısından en büyük sorunu ise, çoğunlukla yaşamlarını apartman içinde sürdürmek zorunda olmalarıdır. Okul dışındaki zamanların değerlendirilmede güçlük çekmeleri ve toplumsallaşmalarında en önemli yararı sağlayan oyun arkadaşlarından yoksun kalmalarıdır.”⁴¹ Bu ihtiyaçlarını ise bilgisayar ve internet gibi sosyalleşme etkisi tartışılan ortamlarda karşılamaktadırlar.

Kent ailesini gerek yaşayış tarzı gerekse çocuklarını yetiştirme tarzı bakımından kendi kendine yeter olmak zorunluluğu vardır. Çocuk yetiştirmede dışarıdan gelecek her türlü etkiye kapalı bir yaşam tarzı sergilerler. Sosyalleşmeyi eş, dost ve akrabalarla ilişki içinde bulunmak olarak değil daha çok sinema, tiyatro ve tatil zamanlarında tatile çıkmak olarak algılarlar. Bu algı neticesinde de tüketim artmaktadır. Tüketimin artmasıyla beraber daha fazla gelire ihtiyaç duyulmaktadır. Gelirin artması için diğer eşinde çalışması gerekmektedir. Erkek veya kadının ailesi aynı kentte ve biri birilerine yakınsa çocukların bakımı dede ve ninelere kalmaktadır. Bu durum kent yaşamında ebeveyni çalışan çocuklar için en iyisi olmakla birlikte aileye de maddi yük getirmemekte diğer halde çocuğun yetiştirilmesi de maddi olarak yük olmaktadır.

⁴¹ Ünlü, S., a.g.k., ss.23-25

6.3.3. Gecekondu (Geçiş) Ailesi

Adından da anlaşılacağı gibi daha çok gecekondu veya varoş diye tabir edilen bölgelerde yaşayan aileler için geçerli bir sınıflandırmadır. Türkiye'de yaşanan ve halen devam eden iç göç “yoğun kentleşme süreci içinde kent yaşam tarzının getirdiği yeni sosyal ilişkiler ortaya çıkmaktadır. Bu kapalı köy toplum yaşamından kent yaşamına katılma sürecinde sorunlar ve model değişiklikleri getirmekte, bu sorunlar ve model değişiklikleri aile planında da gözlenmektedir.”⁴² Değişen aile planlarında aile içi iletişimi bozmaktadır. Önceleri kendilerinde ev işleri beklene kadın dışarıda çalışmaya başlaması aile planının değişen en önemli yüzlerindedir. İşte bu aile planı “iç göçe bağlı olarak ortaya çıkan gecekondu olgusu kendine özgü yaşam biçimiyle farklı bir aile yapısı yaratmıştır. Bu aileler toplumdaki ekonomik ve toplumsal değişimin sonucu olarak kır ve kent ailesinden farklı bir aile yapısı olarak ortaya çıkmıştır.”⁴³ Ne tam olarak kırın geleneklerini ve alışkanlıklarını sürdürebilmektedirler ne de tam olarak kentlileşebilmişlerdir. Bir taraftan hem yaşadıkları fiziksel mekânlarda hem de kentin içinde kırsal yaşamı sürdürmeye çalışmakta diğer taraftan da kentin olanaklarından yararlanmak istemektedirler. “Bu aileler demografik yapısı ile de kırsal ve kentsel aile arasında bir konum sergilemektedir. Gerek ailedeki kişi sayısı gerekse evlilik yaşı ortalamaları bu konuda en belirgin göstergelerdir.”⁴⁴ Bu fark en basit şekilde çocuk sayılarından da anlaşılabilir. Gecekondu ailelerde ortalama çocuk sayısı; kırsal aileye bakıldığında az, kentsel aileye bakıldığında daha çoktur.

Köylerden kopup gelme gecekondu aileyi toplumsal yalnızlığa itmiştir. Toplumsal yalnızlığın nedeni ile toplumsal dayanışma ve toplumsal baskı, gecekondu bölgelerde köylere göre daha azdır. Çocuklar, aile ve yakın çevresi dışında daha başıboş davranmakta, çocuk suçlarına ve kötü alışkanlıklara daha elverişli ortam oluşmaktadır. Bununla birlikte çocuklar aileye ekonomik yönden katkıda bulunduğu için, okul ikinci planda kalmaktadır. Toplumsal yalnızlık problemini aynı köyden veya ilçeden gelen aileler aynı bölgelere yerleşerek kendilerine göre çözmüşlerdir. Bu sayede “gecekondu ailesinde akrabalık, komşuluk ve hemşerilik ilişkileri oldukça güçlenmiş yerleşim bölgelerinde adeta hemşeri ve akrabalık çemberi oluşturulmuştur. Bu tip ailelerde ki gençlerin evlenme yaşının kırsal ailelerdeki gençlerin evlenme yaşından daha üstedir. Gecekondu ailesi kentle olan etkileşimi sonucu her geçen gün kent ailesi

⁴² <http://www.aile.gov.tr/images/sura/aile1.pdf> (12.11.2008)

⁴³ Ünlü, S., a.g.k., ss.23-25

⁴⁴ AAK, a.g.k., s.110.

olamaya daha çok yakınlaşmakta ve genç üyeler kentli yaşamı daha kolay benimsemektedir. Büyük kentlerden başlayarak yaygınlaşan gecekondu ailesi kır ve kent ailesinin özelliklerini bir arada taşımakta, hem kırsal kültürün ve yaşamın geleneklerini sürdürme hem de kent yaşamının ayak uydurma çabası birlikte görülmekte, kırsal yaşam alışkanlıkları ile kentli olmaya yönelik tutumlar bir arada sergilenmektedir. Bu nedenle gecekondu ailesine geçiş ailesi de denilebilir.”⁴⁵

Aile yapılarıyla ilgili olarak buraya kadar yapılan açıklama ve incelemelerde Türk aile yapıları hangi türden olursa olsun farklı derecelerde de olsa anne- baba otoritesine ve akrabalık ilişkilerine bağlılık bununla birlikte yardımlaşma / dayanışma ve genelde tek eşlilik esası vardır.

Günümüzdeki aile yapıları yukarıda sayılan aile yapılarından hangisi olursa olsun çocukların eğitim ve öğretimine önem verilmektedir. Çünkü çocuğun gelecek yaşamında meslek sahibi olmasını aldığı eğitimle bağdaştıran aile sayısı artmıştır. Eğitime verilen önemin artmasındaki en açık örnek gerek okur- yazar oranının yükselmesi gerek yüksek öğrenim görmüş ve gören öğrencilerin gelmiş olduğu ailelerin demografik özelliğindeki çeşitliliğin artmış olmasını söyleyebiliriz.

⁴⁵ Ünlü, S., a.g.k., s.24.

II. BÖLÜM

SOSYAL YAPI VE EĞİTİM

1. SOSYAL YAPI

Aile toplumu var eden ve onu yaşatan en küçük birimdir. Aileyi oluşturan insanlar aynı zamanda yaşadıkları coğrafyada toplumları da oluştururlar. İnsanı birey iken aile olabilmesi veya aileyi oluşturabilmesi için gerekli öğeler örf, adet, değer ve kuralların yerine getirilmesi ve bunlara uyulmasıdır. “İnsan kalabalığını topluma dönüştüren öğeler ise, inançlar, değerler ve kurallardır. Bir insan kalabalığının toplum niteliğini kazanması için, bu inançların, değerlerin ve kuralların az da olsa bir bölümünün paylaşılması gerekir.”⁴⁶ Birbirlerine azda olsa çeşitli nedenlerle bağlanan fertlerin teşkil ettiği grupların birleşmesinden oluşan toplumu anlamak için, o toplumun yapısına bakmak lâzımdır. Toplumun oluşturan sosyal yapı bir bütündür ve parçalarına ayrılarak incelenebilir, ancak her parçanın bütüne ait olduğu unutulmamalıdır. “Sosyal bütünün hayatını sürdürmesi, biçimini ve zindeliğini koruması için parçaların unsurlarını tam olarak yerine getirmesi gerekir. Sosyal yapının temel unsurları olarak;

- * Sosyal aksiyon ve karşılıklı etkileşim,
- * Otorite ve itaat,
- * Normlar,
- * Toplumsal statü ve roller,
- * Sosyal gruplar,
- * Sosyal kurumlar,
- * Sosyal tabakalaşma⁴⁷ sıralanabilir.

İnsan davranışları sistem içinde doğaldır, mekanik olamaz. Sosyal normlar tarafından belirlenen, uyarıcı-tepki ilişkisi içinde değişen davranışlar olarak meydana gelmektedir. “İnsan davranışları, bireylerin öznel tutumu ile nesnel durum ve ortamların karşılıklı etkileşimi içinde oluşur. Bu etkileşim içinde oluşan insan davranışları, sosyal roller şeklinde ortaya çıkmaktadır. Sosyal roller bireyin öznel tutumunu belirleyen isteklendirme yapısı ile nesnel du-

⁴⁶ Kongar, E., Demokrasi ve Kültür, İstanbul, 1992, s.35.

⁴⁷ <http://www.egitim.aku.edu.tr/ergun8.htm> (14.04.2008)

rumu belirleyen çevre ve ortam tarafından birlikte belirlenmektedir.”⁴⁸ İnsanlar davranışlarını belirlemede içinde bulunduğu ortam ve diğer insanlara göre değiştirirler. Sosyal mevki ve ekonomik durumun belirlenmesi de yine diğer insanların sosyal ve ekonomik durumlarını nasıl algıladıkları önemlidir. Bu algılama şekline göre birey öznel kriterleri belirler ve bu kriterlere göre kendilerinin hangi sınıfa ait olduğunu belirlerler. Her ne kadar kendimizi mutlu, kültürlü, sosyal ve güncel görsek de bunların hepsi ait olduğumuz veya ait olduğumuzu hissettiğimiz sosyal sınıfa göre kendimizi değerlendirebilir, çocuklarımızı yetiştirebiliriz.

İnsanlar ait olduğu “sosyal sınıfını belirleyen dört temel kıstas mevcuttur. Bunlar: yaşam tarzı, gelir seviyesi, eğitim-öğretim ve sınıf bilinci. Bunlardan ilk üçü, sosyal sınıfın nesnel ölçütü iken sınıf bilinci ise öznel ölçüttür.”⁴⁹ Ayrıca bunlardan yaşam tarzı sosyal sınıfların belirlenmesinde ve diğer kıstasların oluşturulması, değiştirilmesi ve geliştirilmesinde etkili bir faktördür. “En yaygın ve genel kullanıma göre, yaşam tarzı, genellikle tüketim değerleri ve tarzları şeklinde göze batan ve toplumların ayrışmasını derinleştiren alternatif yaşama biçimlerini kavramlaştırır. Bazı yönlerden toplumsal bölünmenin ana ilkesi haline gelerek sosyo-ekonomik sınıfın yerini alıyor gibi görülür.”⁵⁰ Bu tarz yaklaşımlar sonucu kentlerde oluşan aile yapılaşmaları şehirlere hatta yaşanan mahallelere göre değişmekte ve yaşanan bölgelere göre insanlar gruplandırılmaktadır.

Toplumumuzda genelde ailelerin, özelde ise kişilerin sosyo – ekonomik yapısına göre yerleştiği ve statü durumuna göre değerlendirildiği bilinmektedir. “Her statü grubunun farklı yaşam tarzı yeme, içme, giyinme, eğlenme kısaca tüketme modelleri vardır. Bu modeller statü grubunun kendi gözünde olduğu kadar aynı kültürel değerleri paylaşan sosyal formasyonlardaki diğerlerinin de gözünde, bu grubun üyelerini tanımlamaya grubun statü ağırlığını, sosyal ve kültürel saygınlığını korumaya yardımcı olur.”⁵¹ Sosyal statü ister alt düzey isterse üst düzey olsun bir güven kaynağıdır. Üst statü grubunda olan bir kişi alt statü grubu ile muhatap olduğunda can ve mal güvenliğinde korkarken alt statü grubundan olan kişi üst statü grubunda olanlarla beraber olduğunda kendisini yetersiz görerek eziklik hissedebilir. Sosyal gruplar oluşurken “belli bir grubun üyeleri arasındaki kimlik duygusunun, benzer bir ekonomik sınıf pozisyonuna sahip olan diğerlerine karşı kullanılması, sosyo-kültürel öğelerin bir grubun davranışlarını nasıl etkileyebileceği ile ilgili ampirik bir örnek olarak görülebilir. Giyim stille-

⁴⁸ ERKAN, H., Ekonomi Sosyolojisi, İzmir, 2000, s.28.

⁴⁹ EROĞLU, F., Davranış Bilimleri, İstanbul, 1998, s.179.

⁵⁰ MARSHALL, G., Sosyoloji Sözlüğü (Çev: Osman Akınhay, Derya Kömürçü), Ankara, 1999, s.816.

⁵¹ BOCOCK, R., Tüketim (Çev: İrem Kutluk), Ankara, 1997, s. 16

ri, müzik zevkleri, boş zamanlarını değerlendirme uğraşları, gıda ve içecek tüketimi gibi konularda bu özellikler tüketim kalıplarını da etkileyebilir. Tüketim kalıpları gruplar arası farklılıkları vurgulamak veya sürdürmek amacıyla, gruplar arasındaki sınırları çizmek veya diğerlerini “dışlamak” için kullanılabilirler.”⁵² Bazı sosyal guruplar diğer sosyal gurupları dışlarken aynı zamanda toplumunda bir kısmını dışlamak veya görmezden gelmek olduğunu da bilmeleri gerekir. Şu unutulmamalıdır ki bir toplumun oluşabilmesi için farklı sosyal guruplara ihtiyaç vardır.

Guruplar arasındaki farklılıkları oluşturan etken veya diğer gurupları ötekileştirme, gurupların kendine özgü yaşam tarzı ve ekonomik gücü ile ilgilidir. “Her sosyal grubun kendisine özgü bir yaşama stili vardır. Yaşama tarzı, fertlerin sınıf durumu ve bu sınıfta sosyolojik anlamda kendilerine özgü kültürlerini oluşturan hayat tarzını ifade eder. Bireylerin, yaşama tarzları ile gelir seviyeleri arasında önemli bir ilişkinin olduğu bir gerçektir. Çünkü sınıf konumu, kişilerin mal ve hayat şartları ve kişisel yaşantıları için sahip oldukları çeşitli imkânlar demektir. Bununla birlikte gelir seviyesinin aynı olduğu bütün hallerde, yaşama tarzı da aynı olamaz. Özellikle eğitim ve kültür seviyesi ile gelir elde edilmiş şekli yaşama tarzı üzerinde etkili olmaktadır.”⁵³ Yaşam tarzı gerek eğitim ve kültür seviyesiyle gerekse ekonomik durum ve diğer sebeplerden dolayı guruplar ve kişiler arası değişiklik göstermekte, bireyin bireyselliğini ve farklılığını temsil etmektedir. Birey olmak zaten farklı olmaktır. Önemli olan farklılıklarla beraber yaşayabilmektir. Toplumunu oluşturan her bireyin aynı olması aynı yaşam tarzlarını sergilemesi, aynı şeylerden hoşlanması veya nefret etmesi düşünülemez. “Yaşam tarzları, insanları birbirinden farklı kılan davranış kalıplarıdır. ... Yaşam tarzları, insanların neler yaptıklarını ve bunu yapmanın kendileri ve başkaları için ne anlama geldiğini anlatmaya yardımcı olur. ... Ayrıca yaşam tarzları kültürel yapılara bağlı olmakla birlikte, her biri bir biçim, bir tavır ve bir gruba ait bazı eşyaları, yerleri ve zamanları kullanım şeklidir.”⁵⁴ Bir toplumu oluşturan bireylerin ortak özellikleri vardır ve bunun etrafında birleşebilirler. Bunlardan bazıları din, dil ve ırktır. Bunların dışında kalan ortak noktalar zamanla değişebilir veya menfaat gereği gözden çıkarılır.

Ortak tüketim, ortak kültür, ortak bir guruba ait yer ve zamanları kullanan gruptaki bireyler benzer bir toplumsal sınıfa ait olma ihtiyacı içinde olabilmektedirler ve her sosyal gu-

⁵² BOCOCK,R., a.g.k. s.86.

⁵³ EROĞLU,F., a.g.k., s.180

⁵⁴ Chaney, D., Yaşam Tarzları. (Çev. İ. Kutluk), Ankara, 1999, ss.15-16.

rubun kendisine özgü yaşam standardı, dünya ve ekonomik görüşü gibi benzer paydaları vardır. Bu benzer paydalar değişir ve durağan özellik taşımaz her an hızlı veya yavaş değişir. Her sosyal grup ve içinde bulunduğu her toplum “her zaman değişme halinde olduğundan dolayı toplumların değerleri de her an değişir. Üstelik bu değişme, öteki toplumsal öğelerle her zaman uyumlu ve eş zamanlı olmayabilir. Çünkü hem toplumsal yapıyı oluşturan öğelerin tümünün değişme hızı aynı değildir hem de bazı değerler, ötekilerden daha yavaş değişir.”⁵⁵ Sosyal gruplar yaşam boyu gerçekleşen değişime ayak uyduramadığında durağan kalır. Toplumların değişmezleri de vardır. Bu değişmezler günümüz deyiimiyle asgari müştereklerdir ki buda vatan ve din eksenli müştereklerdir. Bunların haricinde zaman içerisinde toplumlar ve toplumları oluşturan sosyal gruplar değişime uğrarlar.

Kendini, değişen ve gelişen yaşam koşullarına uyarlamadığı takdirde bütün durağan yaşam biçimleri parçalanacaktır. Bu parçalanmaya en güzel örneklerin yıllar önce popüler olan ve günümüzde kaybolmuş veya kaybolma ile karşı karşıya kalan kalaycılık, nalbantlık, semercilik gibi meslekler olduğu söylenebilir. Bu durum sosyal grupların oluşturduğu toplumlar içinde geçerlidir. “Sosyal bilimlerle uğraşan araştırmacıların üzerinde durdukları önemli bir kavram da toplumsal değişmedir. Toplumsal değişme olarak da tanımlanan sosyo-kültürel değişme konusunda bununla ilgilenen bilimlerde bir kargaşa mevcuttur. Bu kargaşa değişimin nedenlerini, yönlerini, hızını kısaca değişimin kanunlarını bilmemekten ileri gelir. Sosyal değişme, toplumsal bünyedeki değişimleri, sosyal ilişkilerdeki, toplumsal kurum ve organizasyonlardaki tahayyülleri ifade eden bir mefhumdur. Ginsberg de sosyal değişmeyi sosyal yapıdaki değişme, yani toplumun büyüklüğüne, parçalardaki kompozisyon ya da dengede ya da örgütlenme şeklinde meydana gelen değişme olarak tarif ediyor.”⁵⁶ Bu konu ile ilgili olarak birçok tanım yapılmaktadır. Toplumsal değişme, “toplumun yapısını oluşturan toplumsal ilişkiler ağının ve bunları belirleyen toplumsal kurumların değişmesi olarak tanımlanabilir.”⁵⁷ Toplumsal değişmeyle ilgili olarak yapılan başka bir tanımsa “toplumların tarihi, toplumsal değişim tarihidir. Toplumsal değişimin nedenleri çok farklıdır: Bu nedenleri içsel ve dışsal diye ikiye ayırabiliriz. İçsel nedenler, toplumun iç dinamiklerinden kaynaklanır. Toplumu meydana getiren üyelerin etkinlikleri, toplumun ekonomik, siyasal, hukuksal, dinsel, ideolojik, toplumsal vb. etkenlerinin gelişmesi ve değişmesi toplumun değişmesine neden olurlar. Dışsal etkenlere gelince, toplumun diğer toplumlarla olan ilişkilerinden kaynaklanır. Bu ilişki-

⁵⁵ Kongar, E., a.g.k., s.47.

⁵⁶ Kongar, E., Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği, İstanbul, 1985, ss.52-55.

⁵⁷ Tezcan, M. Sosyal ve Kültürel Değişme, Ankara, 1984. s.2

ler kültürel, ticari, siyasal, vb. kaynaklı olabilirler. Toplumun değişmesinde rol oynayan etkenleri, hiç kuskusuz, bir bütün olarak göz önüne almamız gerekir. Bu etkenlerin birbirinden soyutlanıp ele alınması, bizi bilimsel ve yöntemsel yanlışlara sürükleyebilir. Toplumda meydana gelen bu değişimler bazen devrim veya savaşlarda olduğu gibi aniden ve altını üstüne getirir biçimde, bazen de yavaş yavaş ortaya çıkabilir. Kuşkusuz toplum her gün değişikliğe uğrar, değişimlere sahne olur. Değişim toplumun en temel niteliklerinden biridir.

Toplumsal değişimin özellikleri şunlardır: Toplumsal değişim, zorunlu olarak bir kolektif fenomendir; bir birliği (collectivite) veya bir birlik sektörünü kapsamalıdır. Toplumsal değişim, çok sayıda bireyin yaşam koşullarını ve biçimlerini, zihinsel evrenlerini etkilemelidir.

İkinci olarak toplumsal değişim bir yapı değişikliği olmalıdır. Toplumsal örgütün bütününde veya bileşenlerinin birçoğunda, değişikliklerin olduğu gözlenmelidir. Toplumsal değişmeden söz etmek için, değişikliğe uğramış toplumsal örgütün yapısal veya kültürel öğelerini belirtmek ve yeter derecede bir açıklıkla betimlemek gereklidir. Bir grev sonucunda, yaşam düzeyiyle orantılı olarak ücretler yükselebilir; burada söz konusu olan şey yapı değişimi gibi göz önüne alınmayan, denge değişimidir. Buna karşın grev, işyeri örgütünde, otoritenin dağılımında, haberleşme kanallarında vb. değişiklikler getirdiyse ve bu işyerine benzer işyerlerinde de değişikliklere neden oluyorsa buna toplumsal değişim diyebiliriz.

Üçüncü olarak, yapı değişimi, zamanla davranış kalıplarını aynileştirmeyi gerektirir; başka bir deyimle, şekil değişimlerinin birliğini veya zaman içinde birbirini izleyen iki veya birçok nokta arasındaki değişimleri betimlemelidir. Sonuç olarak, geçmişteki referans olarak alınan bir noktaya göre toplumsal değişim değerlendirilip, ölçülebilir. Bu referans noktaları, değişmeyi, değişenleri ve hangi ölçüde değiştiklerini ortaya koyabilir.

Dördüncü olarak, gerçekten yapı değişiminin olması için, her toplumsal değişimin devamlılık niteliğini göstermesi gerekir, yani gözlenmiş şekil değişiklikleri yalnızca yapay ve çok kısa süreli olmamalıdır. Hiç olmazsa, geçici bir biçimden çok, uzun sürdüğü kanısını vermelidir.

Sonuç olarak, bu dört karakter şöylece özetlenebilir: Toplumsal değişme, toplumun tarihinin gidişine etki eder.”⁵⁸ Toplumun yapısını oluşturan toplumsal ilişkiler ağının ve bunları belirleyen toplumsal kurumların değişmesinin söz konusu olduğudur.

Değişme, aslında hiçbir doğrultuyu ifade etmeyen bir kavramdır. İleriye doğru olabileceği gibi geriye doğru da olabilmektedir. Bunların her ikisi de bir değişmeyi yansıtır. Burada bir sistem, başlangıçtaki biçiminden farklı bir biçime dönüşerek biçim değiştirir ve toplumda, insanlarda gözlenen farklılaşmalar, başkalaşmalar değişme olarak nitelendirilir. Başka bir deyişle değişme önceki durum ya da davranıştan farklılaşma biçimidir. Toplum tarihi, toplumsal değişme olmasaydı, başka türlü olması beklenirdi.

Toplumsal değişmeler sebebiyledir ki gerek icatlar gerekse buluşlar olmaktadır. Değişen toplumlarda ihtiyaçlarda değişmekte bu değişen ihtiyaçları karşılamak için yeni arayışlara girilmekte olduğundandır ki yeni buluşlar ve icatlar gerçekleşmektedir. Birçok icat, keşif ve buluşların ardından toplumlar değişmekte veya kendini değiştirmektedir. Örnek olarak Çanakkale savaşı bizim için birliğin ve beraberliği aynı zamanda da düşmana karşı vatan savunmasını temsil ederken, Çanakkale Savaşının diğer tarafı olan Anzaklar için kendine gelme ve millet olma anlayışını kazanma savaşıdır. Diğer taraftan İngilizler içinse kaybetme ve gerileme savaşı olarak tarihe geçmiştir. Bahsi geçen örnekte aynı savaşta olan üç farklı toplum için değişme farklı olmuştur. O halde şunu diyebiliriz ki toplumlar her zaman değişirler. Toplumların durağan olması ve kendini ileriye doğru geliştirmemesi değişen toplumlar ve kendini ileriye doğru geliştiren toplumlar karşısında ezilme ve parçalanmalara yol açacağından gelişme yadsınamaz bir gerçektir.

Toplumdaki hâkim olan yaşayış tarzı ve anlayışın geleneksel yapının korunarak sağlıklı bir biçimde değişebilmesi, aile ve yakın çevre ilişkilerinin geliştirilip yaygınlaştırılması, sosyal merkezlerinin varlığına bağlıdır. Sosyal yapıların olması, toplumda bireylerin sosyalleşmesini, sosyal tabakalar arasında gelişme ve kaynaşmayı sağlamakta, diğer yandan dikey gelişme olanaklarına şans tanımaktadır. Bu sosyal kaynaşma merkezlerinin en yaygını ve en önemlisi eğitim kurumlarıdır.

⁵⁸ Demir, T.E., Göç Ve Sosyo-Kültürel Değişimi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Antropoloji (Sosyal Antropoloji) Anabilim Dalı, Ankara, 2008, ss.37-39.

2. EĞİTİM

İnsanların sosyal sınıflarını belirleyen bir başka gösterge ise onların sahip oldukları eğitim düzeyleridir. Eğitim bireyin doğduğu andan başlayan ve ölene kadar süren çok kapsamlı bir süreçtir. Eğitim, kişide öğrenme yaşantıları yoluyla istendik davranış değişiklikleri oluşturma sürecidir. Eğitim, “toplumun değer yargıları ile bilgi ve beceri birikiminin yeni kuşaklara aktarılması; bu amaçla okullarda ve benzer kurumlarda sürdürülen öğretim ve yetiştirme etkinlikleri; kişinin belli bir yaşam tarzını öğrendiği toplumsallaşma ve kültürleşme süreci”⁵⁹ şeklinde tanımlanabilir. Başka bir ifadeyle “eğitim, insanın içinde yaşadığı toplumda uygulama değeri olan yetenek, yöneliş, duygu, düşünce ve davranışları yine kendi yaşantısı yoluyla oluşturma, geliştirme ve değiştirme süreci”⁶⁰ ya da “insan davranışlarında bilgi, beceri, anlayış, ilgi, tavır, karakter ve sair önemli sayılan kişilik nitelikleri yönünden belli değişimler sağlamak amacıyla yürütülen düzenli bir etkileşim süreci”⁶¹ olarak tanımlanabilir. Bu tanımlamaların ışığında eğitim mevcut durumun gelecek nesle en iyi şekilde aktarılmasıdır. Geçmişte veya günümüzde yapılan yanlışların toplumun gelişmesi veya iyi yönde değişmesini yavaşlattığı veya durdurduğunu genç nesle aktararak bu hatalara düşmeden toplumun daha fazla gelişmesini sağlamaktır. Eğer geçmiş deneyimler yeni kuşaklara aktarılmazsa yeni kuşaklarda eski kuşakların düştüğü hatalara düşebilirler. Bu durum toplumun gelişmesini ve kendini çağın gereklerine uymasını engelleyeceği gibi geri kalmasına sebep olmaktadır. Eğitim, planlı ve amacı olan etkileşim süreci olmalıdır.

Bu etkileşim süreci ile eğitim görevi “toplumsal tümleşmeyi sağlamak, toplumun ekin sel (kültürel) varlığını sürdürmek ve geliştirmekle yükümlüdür. Eğitim, kişiye geçimini sağlamak gücünü vermekle görevlidir. Eğitim bireylerin meslek, sanat sahibi yapmaya, yeteneklerini geliştirmeye, üretimde bulunmaya, geçimini sağlamaya elverişli bilgileri, becerileri edinmesine yardımcı olmakla yükümlüdür. Eğitim, bireyin toplumdaki yerini almasını, etkin olmasını ve kişiliklerinin gelişmesine yardımcı olmasını sağlar. Eğitim, kişiyi kamusal işlere ve karar alma sürecine katılmaya hazırlar. Eğitimin yukarıdakiler dışında, önemli bir görevi daha vardır: Bu da geri kalmışlık kısır döngüsünü kırabilmek için gerekli koşulları yaratmaya yöneliktir.”⁶² Toplumların kısır döngüleri kendini yenilememek ve çağın şartların uygun gelecek oluşturamamaktır. Eğitimin görevi bireyin kendisini yetiştirmekken diğer görevi de korumak

⁵⁹ <http://ansiklopedi.turkcebilgi.com/eğitim> (11.10.08)

⁶⁰ Duman, A., Yetişkinler Eğitimi, Ankara, 1999, s.14.

⁶¹ Sönmez, V., Eğitim Felsefesi, Ankara, 1993, s.41

⁶² <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/497/5885.pdf> (01.12.08)

ve bunun için bireyi yetiştirmektir. Uygun eğitimi alan kişi daha doğrusu aldığı eğitimi yaşamına aktaran kişi hata yapmamaya, yapacağı muhtemel hatalara karşı önceden varsayımlarda bulunup gerekli tedbirleri alarak veya gerekli hamleleri yaparak hata düzeyini en alt seviyeye çekmek olmalıdır. Ancak yinede hatalar yapılabilir. Bu durumda ise hatayı kabullenip düzeltmek basiretini göstermeyi kazandırmalıdır.

Eğitim genel anlamda toplumun ihtiyaç duyduğu değişmeyi ve gelişmeyi sağlayan kişinin, “toplum değerlerine ve yaşama biçimlerine sağlıklı uyumuna yardım eder. Bir toplumdaki tüm sosyal ve kültürel kurum, olgu ve değerler bireyin eğitimini etkiler. Okul diğer toplumsal kurumlar gibi, içinde bulunduğu toplumun tüm özelliklerini, zayıf ve kuvvetli olan taraflarını aksettirir. Diğer taraftan okul da çalışmalarıyla sosyal dokuyu etkiler.”⁶³ Sosyal dokuyu etkileme muhafaza etme, değiştirme ve geliştirme şeklinde olur. Toplumun sahip olduğu çeşitli bilgileri genç kuşaklara aktararak muhafaza ederken, diğer taraftan bunları genç kuşaklarla sistemli bir şekilde geliştirerek kullanılacak hale sokar.

Çağdaş dünya eğitimin, “toplumsal hareketlilik, mesleğe hazırlama ve ortak değerlerle tutumları oluşturmak açısından bir işleve sahip olduğu görüşünü benimser. Fakat bu hususun yorumunda farklılaşmalar vardır. Bazılarına göre okulların, toplumun değil, egemen seçkinlerin kitleler üzerindeki denetimini gerçekleştirmeye yaradığını düşünürler. Bazılarına göre ise, eğitimin önem kazanması, çağdaş toplumun gereksinimlerine akılcı bir çözüm sağlamasından kaynaklanır. Eğitimden yararlananlar artmış ve böylece insanlar, doğumla değil, kendi çaba ve yetenekleri sayesinde konum elde etmişlerdir.

Toplumsal sınıf ve etnik gruplar arasındaki eğitsel başarı farkları, geniş ölçüde, okul dışı etmenlere bağlanır. Eğitim sistemine ve okula önemli toplumsal işlevler yüklenmektedir. Bu yaklaşıma göre genç kuşakların eğitimi, seçimi ve dağıtımı gibi işlevler, sanayi toplumunda eğitim ve okulun sorumluluk alanına girmiştir.”⁶⁴ Çağdaş dünyada eğitimsiz insanın var olabileceği, kendini ifade edebileceği düşünülememektedir. Sanayi toplumu öncesi veya halen süregelen “geleneksel toplumlarda genç kuşakların geleceği neredeyse tamamen ailelerin toplumsal konumları tarafından belirlenmesine karşın, endüstri toplumunda okul ve okulda alınan eğitim belirleyici olmaktadır. Endüstri toplumundaki bu işlevlerinden dolayı okul, sistemin işlerliğini, dengede kalmasını ve eşitlikçiliği de sağlamaktadır. Bu nedenle okulun ve okul

⁶³ Varış, F., Eğitim Bilimlerine Giriş, İstanbul, 1998, s.117.

⁶⁴ Tezcan, M., Eğitim Sosyolojisinde Çağdaş Kuramlar ve Türkiye, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları No:170, Ankara, 1993, s.31

kaynaklarının iyileştirilip yaygınlaştırılması, okul çıktılarında bir iyileşme, bu iyileşme de toplumsal sistemin iyileşmesine ve demokratikleşmesine yol açacaktır. Okul girdilerinin niceliksel ve niteliksel özelliklerini öğrenci başarısının temel belirleyicileri olarak kavramlaştırmaktadır. Böylece daha iyi kaynak ve olanaklara sahip okullara giden öğrencilerin başarı düzeyleri, bunlar bakımından yetersiz olan okullara devam eden öğrencilerin başarı düzeylerinden daha yüksek olacağı savunulmaktadır.”⁶⁵ Okul kaynaklarının niceliksel ve niteliksel özelliklerinin üstünlüğü öğrenci başarısı için hiç şüphesiz önemli bir etkidir. Ancak öğrencilerin okul başarısında ailelerin oynadığı rol daha önemlidir. Bu durum, aile faktörünün, okul başarısında temel değişken rol olarak dikkate alınmasını gerektirmektedir. Hatta içinde James Coleman ve bazı sosyologlarında olduğu bir grup araştırmacı bu rolü, diğer bütün etkenlerden daha belirleyici bir konumda bulunmaktadır. “1964 yılında sosyolog James Coleman, sonuçları oldukça tartışılan raporunu kongreye sunmuştur. ‘Burada Coleman, okul başarısını açıklamakta öğrencinin yetiştiği aile ortamından kaynaklanan özelliklerin, okulun kendi durumundan ve özelliklerinden daha çok belirleyici olduğunu ileri sürmektedir.

Öğrencilerin okul başarısızlığının ifade edilmesinde ev ve aile ortamı ilk sırada yer almakta bunu sırasıyla bireysel özellikler, arkadaş grubu ve okul ve öğretmen izlemektedir’ demiştir.”⁶⁶ Buna benzer İngiltere’de yapılan başka bir çalışmada da “okulun öğrenci başarısı üzerinde az, toplumsal sınıf ve aile tutumları gibi okul dışı faktörlerin ise çok büyük bir etkiye sahip olduğu ortaya çıkmıştır.”⁶⁷ Bu iki çalışmanın sonuçlarına bakıldığında okul, öğrencinin öğrenmesinde çok önemli bir etkisi olduğu söylenememektedir. Öğrenmede esas etkinin aile ve ailenin bulunduğu sosyal ve ekonomik ortam olduğunu da söylemek gerekir. Öğrencinin ailesinin sosyo- ekonomik seviyesi ile ailenin akademik öğrenim derecesi yönünden yüksek ailelerden olması başarılarını olumlu etkilerken, bu iki etmen yönünden düşük olan ailelerin çocuklarının öğrenme sürecini ise olumsuz yönde etkilemektedir. Öğrenme sürecinin olumsuz etkilenmesini “Havighurst ‘sosyo – ekonomik düzeyleri düşük olan öğrencilerin kültürel olanaklardan tam olarak yararlanmamaları nedeniyle başarılarının düşük olduğu’ şeklinde vurgulamış ve çocuğun okuldaki başarısını doğrudan etkileyen etmenleri başlıca dört grupta toplamıştır.

Bunlar:

* ‘Çocuğun doğuştan var olan istidatları,

65 Köse, M.R., "Aile ve Okulun Öğrenci Başarısı Üzerindeki Etkileri; Kuramsal ve Ampirik Gelişmeler" Eğitim ve Bilim, C.14, S.76., Ankara, 1990 s.58

66 http://www.manas.kg/pdf/sbdpdf18/09_Aslanargun.pdf (02.12.08)

67 Oğuzkan, T., Türkiye’de Ortaöğretim ve Sorunları, İstanbul, 1981, s.45

- * Aile içinde geçirdiği yaşam ve ailenin sosyo – ekonomik düzeyi,
- * Okulda gördüğü eğitimin niteliği,
- * Aile ve okul çevresindeki yaşantıları sonucunda oluşan umut düzeyidir.’

Tüm bu veriler öğrenmeyi etkileyen unsurların okul kontrolünün dışında olduğu anlamına geliyordu.”⁶⁸ Öğrenmeyi etkileyen unsurların arasında sayabileceğimiz siyasi, kültürel, ekonomik sebeplerin biri veya birkaçının bir arada olması hem öğrenmeyi hem de öğretmeyi etkilemektedir. Daha sonra araştırmacılar okulun özellikleri ile öğrenci başarısı arasındaki ilişkiyi göz ardı ettiklerini belirtmişlerdir. “Başarıya okul boyutundan bakmak okul içindeki tüm öğrencilerin tamamen aynı şartlarla karşılaştığını kabul etmek anlamına geldiğini hâlbuki okul kültürü öğrencileri birbirine yakın düzeyde etkilese de öğrenciler üzerinde asıl etkili faktör olan okulun, farklı özelliklere sahip olabileceğinden incelenmesi gereken asıl unsurun öğrenci başarısını etkileyen okul özellikleri olduğunu kabul etmişlerdir.

Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde okul kaynakları ile öğrenci başarısı arasındaki ilişkiyi araştıran en önemli araştırmacı Heyneman’dır. Yapmış olduğu karşılaştırmalı okul etkisi araştırmaları ile üçüncü dünya ülkelerinde bu iki değişken arasında nasıl bir ilişki olduğunu gözler önüne sermiş, konunun anlaşılmasına ciddi katkılar sağlamış ve daha sonraki yıllarda yapılan araştırmalara öncülük etmiştir. Heyneman, toplumun sanayileşme düzeyi arttıkça okul başarısının da çocuğun, sosyo–ekonomik çevresi ve diğer okul dışı faktörlerden daha fazla etkilendiğini belirtmektedir. Dolayısıyla akademik performans ile sosyo - ekonomik statü arasında gelişmiş ülkelerde var olan güçlü ilişki, gelişmekte olan ülkelerde söz konusu değildir.

Heyneman ve Loxley, 29 gelişmiş ve az gelişmiş ülkede ilkokul başarısına etki eden faktörleri incelediler ve eğitimin zorunlu olmadığı düşük gelirli ülkelerde öğrenci başarısı üzerinde etkili olan en önemli değişkenlerin gelişmiş ülkelerde ortaya çıkan sonuçların aksine öğretmen ve okul niteliği olduğunu; aile kökeninin ise daha az önemli olduğunu buldular. Çalışmanın kapsamında yer alan 29 ülke dikkate alındığında bir toplumun refah düzeyi ile okul faktörünün açıkladığı varyant miktarı arasında anlamlı bir ilişki olduğu ortaya çıktı. Elde ettikleri bulgular okulların toplumsal fonksiyonları hakkındaki fikirlerini büyük oranda geliştir-

⁶⁸ Türkan, M., Farklı Sosyo – Ekonomik Düzeydeki Lise Öğrencilerinin Problem Alanları ve Başarı Düzeyleri Arasındaki İlişkiler, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 1990, s.16

di.”⁶⁹ Bu araştırmalardan ortaya çıkan sonuca göre, okul başarisının en önemli belirleyicisi kent okullarında aile kökeni, kırsal kesimde ise okul olduğudur. Kırsal kesimlerde ki başarıda okulun belirleyici olması çocuğun tek farklı sosyal alanın okul olmasından olabileceği dşnldğğinde başarının sosyal yaşamdan kaynaklı olduğu, insanların içinde bulunduğu sosyal alanla değerlendirildiği gerçeğidir.

Ülkemizde yapılan araştırmalarda “okulun özellikle alt toplumsal tabakalara ait öğrencilerin öğrenmesini iyileştirmede yeni bir bakış açısı getirdiğini, kademesi, ğrenci sayısı, büyüklüğü, bulunduğu coğrafi bölge ve içinde yer aldığı toplumun sosyo – ekonomik durumu gibi özellikler ne olursa olsun tüm okulların etkili olabileceği”⁷⁰ yönündedir. Daha iyi kaynak ve olanaklara sahip okullara devam eden öğrencilerin başarı düzeylerinin kaynak ve olanakları yetersiz olan okullara devam eden öğrencilerin başarı düzeylerinden daha yüksek olacağı muhakkaktır. Buna en güzel örneğin 2008 yılında yapılan araştırmada “Anadolu liselerine kayıtlı olmak genel liselere kıyasla başarıyı 35 puan artırmaktadır. Meslek liselerine kayıtlı olmak ise genel liselere kıyasla test sonuçlarını 21 puan düşürmektedir.”⁷¹ Anadolu ve Fen liselerinde okuyan öğrencilerin başarıları diğer liselerde okuyan öğrencilerin başarılarından daha fazladır. Ancak şu da göz ardı edilmemelidir ki ğrenci, ailesinin sosyo – ekonomik durumu öğrencinin devam edeceği lise türünü ve özel kurs veya ders alıp almayacağını belirleyen en önemli faktörlerdir, bu üç olgu da büyük ölçüde öğrencinin okul seçmesini veya okula yerleştirilmesini etkileyeceğinden başarı düzeyini belirlemektedir. “Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde bölgesel ve yerel özelliklere göre değişkenlik gösteren fiziksel okul kaynakları ile okuldaki öğrencilerin akademik başarısı arasında gözlenen güçlü ilişkiler, ileri düzeyde gelişmiş ülkelerde hızla azalmakta ve ortadan kalkmakta, ailenin sosyo – ekonomik ve demografik faktörlerin öğrencinin okul başarısı üzerindeki önemi de artmaktadır. Köse M. R., ‘niversite sınavına giren lise öğrencileri üzerine yaptığı araştırmada, başarıyı tahmin eden en güçlü faktörün, okulun niteliği ile ilgili değişkenler değil babanın mesleki statüsü ile ailenin sosyo – ekonomik statüsü’ olduğu sonucuna varmıştır.”⁷² ğrenci tarafından etkili bir öğrenmenin gerçekleştirilebilmesi okul ve ev olarak tanımlanan iki farklı kurum veya ortamın özellikleri ile bu özellikler arasındaki ilişki ve uyumuna bağlıdır. Okul ve aile özelliklerinin süreklilik gösterdiği ve dolayısıyla birbirlerini tamamladığı durumlarda ğrenci başarisının azami düze-

⁶⁹ Tatar, M., İlkretim Birinci Kademe Alan ğretmenleri İle Alan Dışı ğretmenlerin Etkililikleri, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü , Ankara, 2004, ss.35-37.

⁷⁰ şişman, M., Eğitimde Mükemmellik Arayışı, Ankara, 2002, s.36.

⁷¹ <http://betam.bahcesehir.edu.tr/UserFiles/File/PolitikaNotu002.doc> (27.05.2008)

⁷² Tatar, M., a.g.k., s.41.

ye çıktığını, okul ve aile özelliklerinin süreksizlik gösterdiği ve birbirlerine benzeşmediği durumlarda ise öğrenci başarısının asgari düzeye düştüğünü görülmüştür.

Okul tarafından hedeflenen bilgi, beceri, tutum ve davranışların tümünün öğrencinin okulda geçirdiği zaman dilimi içinde gerçekleştirilmesi mümkün değildir. Okuldaki etkinlikler öğrencinin ait olduğu aile ve evdeki etkinlikler tarafından desteklenmek zorundadır. Bu nedenle ev veya aile, öğrenciden beklenen öğrenmenin gerçekleştirilebileceği ve tamamlanabileceği ikinci bir pedagojik ortam sağlamalıdır. Bu ortam ailenin ekonomik ve sosyal yapısı ile yakından ilgilidir bununla beraber ebeveynlerin eğitim durumu da çalışma alışkanlığı kazanmayı etkileyen önemli ölçüttür. “Günümüzde en kısa sürede, en kalıcı bilginin kazanılması, eğitimin amacı olmaktan çok çağın bir gerekliliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Başarının çok çalışmayla değil etkili çalışmayla elde edilebileceği göz önüne alındığında öğrencilerin verimli çalışma alışkanlıklarına sahip olmaları zorunluluğu belirlemektedir. Öğrencilerin çalışma alışkanlıkları çoğunlukla kendi özel yaşamından, kendine özgü yöntemlerle, kendi değerler sistemi içerisinde, kendisinin geliştirdiği alışkanlıklarıdır. Verimli ders çalışma becerilerine sahip olamayan öğrenciler, öğrenmeye ilişkin gösterdikleri çabanın ve harcadıkları zamanın karşılığını alamadıkları için başarı düzeyi düşük olacaktır.”⁷³ Günümüzde bilgiye ulaşmak artık çok kolay olmuş ancak bu kolaylık içinde doğru bilgiyi seçmek kişilere kalmıştır. Bilgiye çabuk ulaşmak aynı zamanda bilginin çabuk eskimesinin önünü açmıştır. Bu sebepten dolayı gerek genel kültür bilgileri olsun gerekse ders bilgileri olsun çok çabuk değişmekte ve yerine yenileri geçmektedir. Bu bilgileri hızla öğrenmek ve kullanmak için çok hızlı ve verimli çalışmak gerekmektedir. Birinci sınıfta öğrenilen bir bilgi dördüncü sınıfa gelindiğinde ya büyük bir kısmı değişmiş ya da tamamen literatürden kalkmış olmaktadır.

Ebeveynlerin eğitim seviyeleri yükseldikçe çocukların ders çalışma verimlerinin artacağını düşünmek ve çalışılan dersten alınan verimin artacağını düşünmek yerinde olacaktır. Yapılan çalışmalarda “babaları lise ve yüksek okul mezunu olan öğrencilerin daha bilinçli ders çalıştıkları ve derslerinde başarılı oldukları görülmüş”⁷⁴ olduğundan ailenin çocuğu üzerinde çalışma alışkanlığı veya bilinçli çalışma becerisine sahip olmada önemli bir rolü olduğu görülmektedir. “Ülkemizde öğrencilerin çalışma alışkanlıklarının, çalışma tutumlarından daha düşük olduğu, çünkü alışkanlığını etkileyen, çalışma tutumlarının dışında başka faktörler (or-

⁷³ http://efdergi.yyu.edu.tr/makaleler/cilt_I/L_gokdas.doc (28.09.2008)

⁷⁴ <http://tef.selcuk.edu.tr/salan/sunbul/g/g4.doc> (28.09.2008)

tam, aile gibi) olduğudur.”⁷⁵ Çalışma alışkanlığı sorumluluk sahibi bireylerde daha fazla görülmektedir. Kişinin çalışma alışkanlığı kazana bilmesi için hedefinin olması ve bu hedef için çaba sarf etmesi gerekmektedir. Ancak toplumumuzdaki gençlere hedef belirlemede yetişkinler katkı sağlayamadığı için gençler bunun önemini bilmemekte veya önemsememekte bunun içinde çalışma alışkanlığı kazanamamaktadırlar.

Anne – baba eğitim düzeyi ve meslekleri açısından bakıldığında okul türleri (genel lise, özel, meslek ve imam hatip) arasında önemli bir farklılaşma ortaya çıkmıştır. Sosyo – ekonomik açıdan toplumun üst statüsündeki kesimini özel okul temsil ederken alt statüdeki kesimin imam hatip liseleri ve endüstri meslek liseleri temsil etmektedir. Düz liseler bu tabakalaşma içinde ortalarda kalmaktadır. Bu nedenle lise türlerine göre mesleki yönelim alanlarında farklılıklar olmaktadır. Farklı okul ve program uygulamaları, ortaöğretimdeki üst ve orta sınıf aile çocukları için önemli fırsatlar yaratmasına karşın, alt sınıf ve yoksul kesim çocuklarının önlemindeki fırsatları tıkamaktadır. Özellikle sekiz yıllık kesintisiz eğitime başlamamasıyla ortaöğretim ve yüksek öğretime geçişteki akademik ve mesleki müfredat ve program ayrımcılığı, mesleki müfredatlardan mezun olan öğrencilerin üniversite eğitimi alma fırsatlarının önünü kesmektedir. Bu durumda üniversiteye girişteki en yüksek başarı düzeyini, izledikleri müfredatın akademik düzeyi en yüksek olan Anadolu ve fen lisesi mezunu öğrenciler göstermesine karşın, en düşük başarı düzeyini, izledikleri müfredatın akademik düzeyi en düşük olan meslek lisesi mezunu öğrenciler göstermektedirler. Böylece, üniversite öğrenimi alma olanaklarından yoksun bırakılan alt sınıf yoksul aile çocukları, erken yaşlarda işgücüne katılmak zorunda bırakılmaktadırlar. Eğitimin paralı hale gelmesi, ortaöğretimdeki farklı okul ve programların yaygınlaşmasının toplumdaki sınıfsal ayrışmayı yansıttığı iddia edilmektedir. Araştırmacılar imam hatip liselerine devam eden öğrencilerin çoğunluğunun köylü, çiftçi ile kentlerdeki küçük esnaf ve alt düzey memur babanın çocukları olduklarını, özel liselere devam eden öğrencilerin çoğunun işadamı, tüccar ve üst düzey memur çocukları olduklarını, normal devlet liselere devam eden öğrencilerin çoğunluğunun orta düzeyli esnaf, işçi ve memur çocukları olduklarını, endüstri meslek liselerine devam eden çocukların ise alt gelire sahip toplumsal sınıflardan gelen ailelerin çocukları olduklarını göstermektedir. Bu sonuçlara göre özel liseye devam eden öğrencilerin babaları yüksek gelir gurubundan olduğundan çocuklarını aynı sosyal sınıfa mensup ailelerin çocuklarının bulunduğu okullara göndererek hem kişisel tatmin sağladıkları hem de sosyal sınıflarının sağladığı avantajları kullandıklarını görmekteyiz.

⁷⁵ Kasatura, İ.,Okul Başarısı'ndan Hayat Başarısı'na Başarıyı Yaratan yada Engelleyen Etkenler,İstanbul, 1991, s.123

Endüstri Meslek Lisesine devam eden öğrencilerin aileleri gelir düzeyi düşük olduğu ve çocuğunun gelir düzeyi yüksek meslek sahibi olması gerektiğini düşündükleri söylenebilir. Bu sonucu giriş bölümünde okulumuzda da gördüğümüzü anlatmıştık.

O halde çocukların okul seçiminde dikkat ettikleri, daha net bir ifadeyle ailelerin çocukları için seçtikleri okullar çocukların ilgi, yetenek ve beklentileri gibi kişilik özelliklerine bağlı değildir. Seçilen okul çocuğun ilgisinden daha ziyade ailenin sosyal yapısına ve aile büyüğünün kendi isteklerine bağlıdır. Çünkü çocuklarının aldığı eğitim ve seçilen okul, aile eğer üst sosyal sınıfta ise bu isteklerini sosyal sınıflarının bir göstergesi, eğer aile alt sosyal sınıfta ise alacağı eğitimle buldukları sosyal sınıftan bir ya da daha üsteki sosyal sınıfa geçiş imkânı sağlaması düşüncesiyle hareket etmektedirler.

Günümüzde okulun niceliksel ve niteliksel özelliklerinin öğrenci başarısı üzerinde tek başına önemli bir etkisinin olmadığını, okul özellikleri de dâhil olmak üzere, öğrenci başarısının okul dışı ailesel ve daha geniş sosyal faktörler tarafından belirlendiğini söylemek mümkündür.

2.1. MESLEKİ ve TEKNİK EĞİTİM

Hayatını sürdürmek ve ihtiyaçlarını karşılamak için insanlığın var oluşu ile başlamıştır meslek sahibi olmak. İnsanlık tarihi ilerledikçe ve insan nüfusu çoğaldıkça toplumun ve bireylerin ihtiyaçları artmış, artan ihtiyaçlarla beraber bu ihtiyaçları karşılayacak bilgi, beceri ve yeteneğe sahip kişilere olan gereksinim meslekleri doğurmuştur.

2.1.1. MESLEK

İnsanın yaşamını sürdürebilmek için yaptığı ve genellikle yoğun bir eğitim, çalışmayı gerektiren sürecin sonunda kişilerin kazandığı unvana meslek denir. Genellikle her meslek o mesleğin etik değerlerini, gelişimini, lisanlanması ve diğer insanlar nezdinde tanınmasını sağlayan profesyonel kuruluşlara sahiptir.

Dünyamız geliştikçe ve değıştikçe meslek çeşitliliği artmıştır. Meslekler çeşitlendikçe kalifiye insan gücüne duyulan ihtiyaç da artmıştır. Artan ihtiyacın karşılanabilmesi için kişilerin planlı olarak eğitilmesi gerekliliği de ortaya çıkmıştır. Mesleki eğitim uzunca bir süre ba-

badan oğla veya usta çırak ilişkisiyle sürdürülmüşse de planlı ve organize olmadığından tam olarak ihtiyaç karşılanamamıştır.

Toplumumuzda 12. yüzyıldan 18. yüzyıla kadar meslekî eğitim; geleneksel usullere dayalı bir sistem içerisinde esnaf, sanatkâr teşkilatlarınca yürütülmüş Selçuklular döneminde Ahilik; Osmanlılar döneminde de Lonca ve Gedik adları altında kurulmuş bulunan esnaf-sanatkâr teşkilatları ile devam etmiştir.

2.1.2. MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM

İnsan kaynaklarından ve doğal kaynaklardan iyi bir şekilde yararlanmak; alanında yetişmiş, mesleğinin etik değerlerini bilen, uygulayan ve mesleğini seven kalifiye kişilerin yetiştirilmesi bireyin sosyal ve ekonomik gelişmesini sağladığı gibi genel manada da ülkenin sosyal ve ekonomik kalkınmasını sağlamaktadır.

Mesleki ve teknik eğitim, “ilköğrenimini tamamlamış olan gençlerin belli bir meslek alanında yetiştirilmelerini sağlamak amacıyla düzenlenmiş örgün ve yaygın mesleki eğitim ile çıraklık eğitimi faaliyetlerini içerir.”⁷⁶ şeklinde tanımlanır

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununda yer bulan Türk Milli Eğitiminin Amaçları “c” bölümünde belirtilen;

“İlgi istidat ve kabiliyetini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata ve onların kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak. Bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan milli bütünlük ve birlik içinde iktisadi sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk Milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı seçkin bir ortağı yapmaktır.”⁷⁷ denilmektedir. Bu amaçlar doğrultusunda şekillenen mesleki eğitim, günümüzde sadece hiçbir hedefi kalmamış kişilere diploma vermek amacıyla faaliyet gösteren eğitim kurumları olmuştur. Beklide b sebeplerden biri mesleki eğitimin maliyetinin yüksek oluşudur. Ancak unutmamak gerekir ki mesleği olmayan bir bireyin maliyeti daha yüksektir.

⁷⁶ MEB, Mesleki ve Teknik Eğitimin Tarihçesi, Ankara, 2005, s.11.

⁷⁷ MEB, a.g.k., s.12.

2.1.3. MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMİN TARİHÇESİ

Toplumumuzdaki mesleki ve teknik eğitimin geçmişi daha öncede belirtildiği gibi Selçuklular döneminde Ahilik; Osmanlılar döneminde de Lonca ve Gedik adları altında kurulmuş bulunan esnaf-sanatkâr teşkilatları ile 20. yüzyıla kadar devam etmiştir.

2.1.3.1.Cumhuriyet Öncesi

Selçuklu Devletinden, Osmanlı Devletine miras kalan Ahilik mevcut olduğu dönemde toplumsal hayatta ve iktisadi hayatta görevini etkili bir biçimde yerine getirmiştir.

Ahilik, “küçük esnaf, usta ve çırakları içine alan, mesleklerini doğruluk dürüstlük prensiplerine uygun olarak yapmalarını ayrıca eğitilmelerini amaçlayan bir teşkilattır.”⁷⁸ Başka bir deyişle Ahilik Teşkilatı “mesleğe giriş, mesleki yeterliliğin kontrolü, kalfalık ve ustalığa yükselişin esaslarının, bir sistem bütünlüğü içinde yürütülmesidir.”⁷⁹ de denilebilir.

Ahilik teşkilatı “ilk defa Abbasi halifesi En-Nasr li Dinillah rehberliğinde tüm İslam toplumlarında kurulmaya başladığı görülmektedir. Bu teşkilatın Müslüman Türklere geçişi 10. yüzyılda ilk Müslüman Türk Devleti olan Karahanlılarla olmuştur. Selçuklulara geçmesi ise 12. yüzyıl sonlarına doğru Ahi Evran lakaplı Nasırüddin Mahmut B. Ahmet tarafından ilk defa Kırşehir’de kurulan bu teşkilat, böylece kısa zamanda Anadolu’nun her yerine yayılmıştır.”⁸⁰ Ahi Teşkilatının varlığı 17. yüzyıla kadar devam ederek Osmanlı Devletine kadar uzanmışsa da bazı değişimler geçirmiştir. Gerek bu döneme kadar sanat ve sanatkârlığın uğraştığı mesleklerin artması, gerekse Osmanlı Devletinin topraklarının genişlemesiyle bu coğrafyada yaşayan gayri Müslimlerin de sanatkârlıkla uğraşması çeşitli dinlere mensup kişiler arasında beraber çalışma zorunluluğunu doğurmuştur. “Din ayrımı gözetilmeden kurulan, eski niteliğinden fazla bir şey kaybetmeyen yeni organizasyona gedik denmiştir.”⁸¹

17. yüzyılda Osmanlı Devletinin doğu ülkeleriyle yaptığı ticaretin gerilemesi ve İtalyan ticaret merkezleriyle iş birliğine gidilmesi ile ortaya çıktığı zannedilen Lonca Teşkilatları Gedik adıyla değişmiştir. “Ahilikten Loncalara geçilmesinin en önemli sebepleri; merasimlerin

⁷⁸ MEB, a.g.k., s.15.

⁷⁹ http://etogm.meb.gov.tr/index.asp?sayfa_id=100&konu=tarihce (25.09.08)

⁸⁰ MEB, a.g.k., s.17.

⁸¹ MEB, a.g.k., s.20.

zor ve geniş bir kültüre bağlı oluşu ile esnafın içinde Müslümanlar kadar gayri Müslimlerinde bulunuşu olmuştur.”⁸² Bu dönemde Osmanlı Devletinin duraklama dönemine girmesi diğer yandan batı dünyasının bilim ve teknikte ilerlemesi ve sanayinin hızla gelişmesi bazı zanaatların çökmeye başlamasını da beraberinde getirmişti. Batı uygarlığındaki hızlı gelişmeye ayak uyduramayan Osmanlı her ne kadar 1726 yılında matbaayı ve bununla birlikte kâğıt fabrikasını kurmuşsa da yeterince etkili olamamıştır. Osmanlı Ordusu’ da askeri alanlardaki etkisini kaybedince bazı düzenlemelere ihtiyaç duyulmuştur. Bunun neticesinde askeri alanda “Mühendishane-i Bahri- Hümayun (1773), Mühendishane-i Berri-i Hümayun (1793) gibi batı örneğine uygun ilk teknik okullar açılmış ve yerli sanayii korumak için bazı teşebbüslere girişilmiş ise de bu teşebbüslerde istenilen sonuçlar alınamamıştır.”⁸³ Günümüz mesleki ve teknik eğitimine benzer bir eğitim sistemi o dönemde Tuna Valiliğinde bulunan Mithat Paşa “Müslüman ve Hıristiyan kimsesiz çocuklar için önce Niş’te (1860) sonra Sofya ve Rusçuk’ta (1864) ıslahhaneler açmıştır.”⁸⁴ Islahhanelerin İstanbul’da da açılması ile bir nizamname yayınlanarak bu ıslahhaneler okul hüviyeti kazanmıştır. “Bu okulların çalışmaları hakkında bilgi edinen bir kısım valiler de, Halep, Traspusgarp, Kastamonu, İzmir ve Konya’da sanat okulları kurmuşlardır. Bu okullarda öğrencilere, çuhacılık, araba yapıcılığı, müretteplik, litograflik, kunduracılık, terzilik, debbağlık, külahçılık vb. sanatlar öğretilmiştir. İkinci Meşrutiyet döneminde bir kısım okullardaki meslek şubelerine demircilik, marangozluk, dökümcülük, modelcilik gibi sanatlar da eklenerek, bir taraftan el sanatlarında çalışacak sanatkârlar yetiştirmiş, diğer taraftan da mevcut birkaç fabrikanın teknik elaman ihtiyacı sağlamaya çalışılmıştır.”⁸⁵ Açılan Sanat Okullarının ardından 1883’te Ticaret Mektebi, 1914 yılında da Kız Sanat Mektepleri açılarak devam etmiştir.

2.1.3.2.Cumhuriyet Sonrası

Cumhuriyetin ilanından hemen sonra toplanan “İzmir İktisat Kongresinde;

- Her muhitin ihtiyaç ve imkânlarına göre sanayi mekteplerinin kurulması ve mekteplerde tedrisatın bilhassa ameli bir şekilde yapılması
- Sanayi çırak mekteplerinin açılması
- Usta kurslarının açılması

⁸² MEB, a.g.k., s.20.

⁸³ http://etogm.meb.gov.tr/index.asp?sayfa_id=100&konu=tarihce (26.09.08)

⁸⁴ MEB, a.g.k., s.24.

⁸⁵ http://etogm.meb.gov.tr/index.asp?sayfa_id=100&konu=tarihce (26.09.08)

teklif edilmiştir.”⁸⁶ Bunun üzerine dünyadaki en yetkin Mesleki ve Teknik Eğitim uzmanları yurda getirilmiştir.

1923 yılında Atatürk’ün İzmir Sanayi Mektebini ziyaret etmiş hatıra defterine “Vasıl olmaya mecbur bulunduğumuz seviyeye bugünkü kadar uzak kalışımızın önemli sebeplerinden biri, sanat ve sanatkâra layık olduklar derecede önem verilmemiş olmasıdır. Türkiye Cumhuriyeti bu sanat mekteplerinin tam inkişafına çok muhtaçtır.” şeklindeki notu düşmüştür.

1924 yılından sonra yoğun çalışmalar yapılarak Milli Eğitim Bakanlığında gerekli tedbirler alınarak düzenlemeler yapılmış yine bu dönemde Mesleki Eğitime öğretmen yetiştirmek amacıyla yurt dışına öğrenciler gönderilmiştir. 1926 yılında halk eğitimi birimi kurulmuş, 1927 yılında ilk kız teknik öğretim okulu açılmış, 1930’lu yıllarda Mesleki Eğitimi yaygınlaştırmak için akşam sanat okulları ve köy kursları açılmıştır. Sekiz yıllık kesintisiz zorunlu eğitimin başladığı 1997 yılına kadar Mesleki ve Teknik Eğitim hızla gelişmiş ve yaygınlaşmış bu yıldan sonra Mesleki ve Teknik Eğitim kurumlarında eğitim görmek isteyen öğrenci sayısı azalmış bununla beraber bu kurumlara yapılan yatırımlar duruma noktasına gelmiştir.

2005- 2006 Eğitim Öğretim yılında tüm liselerin eğitim yılının dört yıla çıkmasıyla beraber meslek liselerinde de eğitim süresi dört yıl olmuş bununla beraber meslek liselerinde modüler eğitim sistemine geçilmesiyle beraber yeniden canlanma sağlanmıştır.

2.2. İnönü Anadolu Teknik, Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi

Okulumuzun “inşaatı 1967 yılında 6554 m² alan üzerine kurulmuştur.1973–1974 eğitim öğretim beş blokta Tesviye, Metal İşleri ve Kimya bölümleriyle Bayram paşa Endüstri Meslek Lisesi olarak eğitim ve öğretime başlamış 1975–1976 eğitim ve öğretim yılında Makine Resamlığı Bölümü, 1976–1977 eğitim ve öğretim yılında Elektrik Bölümü 1987–1988 eğitim öğretim yılında Mobilya Dekorasyon Bölümü, 1993–1994 eğitim öğretim yılında Elektronik Bölümü ve 1995–1996 eğitim öğretim yılında da Plastik İşleme bölümünün açılmasıyla bölüm sayısı sekize çıkmıştır.

⁸⁶ MEB, a.g.k., s.34.

1980–1981 eğitim öğretim yılında ismi İnönü Endüstri Meslek Lisesi olarak değiştirilmiştir. 1985–1986 eğitim öğretim yılında Teknik Lise Makine Bölümü, 1986–1987 eğitim öğretim yılında Teknik Lise Kimya ve Elektrik Bölümleri, 1990–1991 eğitim öğretim yılında Teknik Lise Bilgisayar Bölümü, 2001–2002 eğitim öğretim yılında Teknik Lise Mobilya Dekorasyon Bölümleri faaliyete geçirilmiştir. 1993–1994 eğitim öğretim yılında, Anadolu Teknik Lisesi Kimya Bölümü açılmasıyla, okulumuz İnönü Anadolu Teknik, Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi adını almıştır.”⁸⁷

2002–2003 eğitim öğretim yılında Endüstriyel Elektronik, Kimya, Plastik İşleme ve Elektrik Bölümleri’nde İstanbul Üniversitesine bağlı olan ön lisans programları başlatılmış daha sonra bu programlar 2004–2005 eğitim öğretim yılı sonunda İstanbul Üniversitesine devredilmiştir.

Okulumuz on binadan oluşmaktadır. Üç kantin, bir yemek hane, iki halı saha, iki kapalı spor salonu mevcuttur. Okulumuzun bünyesinde bulunan Anadolu Teknik, Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi olmak üzere toplam üç okul bulunmakta bu okulların bünyesinde; Bilişim Teknolojileri, Makine Teknolojisi, Plastik İşleme teknolojisi, Elektrik ve Elektronik Teknolojisi, Kimya Teknolojisi, Ahşap Teknolojisi, Metal Teknolojisi alanları olmak üzere sekiz alan bulunmakta bu alanlarda 4350 öğrenci eğitim görmektedir. Okulumuzda 1 müdür, 1 müdür yardımcısı, 7 müdür yardımcısı ve 165’i kadrolu olmak üzere 180 öğretmen görev yapmaktadır. Bu yönü ile Türkiye’nin en büyük okuludur.

⁸⁷ <http://www.inonueml.k12.tr/index.asp?tr=2>

III. BÖLÜM

MESLEK SEÇİMİ VE EKONOMİK DURUM

1. MESLEK SEÇİMİ

Yaşadığımız toplumlarda her birimiz kişiliğimize uygun bir meslek sahibi olma, uygun ve kendimizi tatmin eden bir iş yapma ve etkin olma ihtiyacı içindeyiz. Çünkü insanla yaşam arasındaki en kuvvetli bağ iş meslek sahibi ve iş sahibi olmadır. Hayatımızın en önemli kararlarından biri, meslek seçimidir. Seçtiğimiz meslek, hayatımız boyunca bizimle beraberdir. Her insan, okul öncesi yıllarından başlayarak ileride ne olacağını düşünür ve gelecek hakkında bazı planlar yapar. Başlangıçta tamamen duygusal ve hayali olan bu tutum, yaş ilerledikçe daha gerçekçi temellere dayandırılır.

Genellikle iş ile meslek birbirine karıştırılmaktadır. Meslek ve iş birbirinden farklı kavramlardır. İş, Türkçe sözlükte “bir sonuç elde etmek için yapılmakta olan çalışma veya çalışma konusu olan şey; -bir değer yaratan emek, birinden istenilen hizmet veya birine verilen görev, -ekonomik etkinliklerin bütünü”⁸⁸ olarak tanımlanmaktadır. O halde iş, belli bir yerde sürdürülen benzer etkinlikler grubudur. Bir kimsenin mesleği olabilir, ama işi olmayabilir. Bir işin olması da bireyin mesleği olduğu anlamına gelmez. Meslek ise Türkçe sözlükte “belli bir eğitim ile kazanılan sistemli bilgi ve becerilere dayalı, insanlara yararlı mal üretmek, hizmet vermek ve karşılığında para kazanmak için yapılan, kuralları belirlenmiş iş”⁸⁹ olarak tanımlar. Meslek için yapılmış diğer tanımlar ise Meslek, “bir kimsenin hayatını kazanmak için yaptığı, kuralları toplumca belirlenmiş ve belli bir eğitimle kazanılan sistemli etkinlikler bütünüdür. Meslek belli bir tür alanda etkinlikte bulunabilme gücü”⁹⁰ olarak tanımlarken eğitim vurgusu yapmıştır. Ancak bir meslek sahibi olmak için eğitim ve bilginin yanında beceride gerekebilir. O halde meslek; “kendine özgü az ya da çok bilgi beceri sahibi olmayı gerektiren, bir kimsenin yaşamını sürdürmek, geçimini sağlamak için seçtiği sürekli uğraşı alanı olarak”⁹¹ tanımlanmakta da fayda vardır. Bir kimsenin hayatını kazanmak için yaptığı işin meslek olabilmesi

⁸⁸ T.D.K., Türkçe Sözlük, Ankara, 1988,

⁸⁹ <http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=veritbn&kelimesec=225691>, (24.01.2009)

⁹⁰ Kuzgun, Y., “Mesleki Rehberliğin Bireylerin Yetenek ve İlgilerine Uygun Meslekleri Tanımlarına Etkisi Doçentlik Tezi”, A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, No:118, Ankara,1982, s.13

⁹¹ ÖZGÜVEN, İ. E., Çağdaş Eğitimde Psikolojik Danışma ve Rehberlik, Ankara, 2001, s.57.

için yukarıda sayılan tanımlamalara ek olarak “bireyin devamlı olarak yaptığı ve birçok kuruluşlarda aynı ya da benzeri olan ekonomik bir faaliyet”⁹² olması gerekmektedir.

İnsanın meslek seçmeye ve yaptığı bu seçimi gerçekleştirme yolunda ilerlemeye karar vermesi onun tüm yaşamını etkileyen önemli bir dönüm noktasıdır. Kişinin mesleği, onun yaşam biçimini, değerlerini, toplumsal konumunu belirlemede önemli rol oynar ve hayatının geri kalan kısmı seçmiş olduğu bu meslekle şekillenir. Bunun en yalın örneği eş seçiminden başlar ve devam eder. Bir meslek sahibi olmanın evlilikteki psikolojik doyumu etkilediğini vurgulanmış hatta “bazı araştırmalar çiftlerin gelir düzeyinin, eğitimin, mesleki prestijin eşlerin boşanmasında önemli rol oynadığını göstermektedir. Çiftlerin eğitim düzeyi, gelir düzeyi, mesleki statüsü, evlilikten aldıkları tatmin gibi etkenlerin eşlerin boşanmalarında önemli rol oynadığı”⁹³ sonucu görülmüştür. Nitekim bu tür ayrılıklar ve farklılıklar çiftler arasında sorun yapılmaya bile çevrenin olumsuz yönlendirmeleri ve yorumlamalarıyla durum değişebilir. Toplumumuzda kadının eğitim seviyesi ve gelir düzeyi kocasından yüksekse erkeğe kadın parası yemek ile suçlanmakta ve bu yönde baskı yapılmakta, kadına ise aynı seviyede olmadıkları, parasını yedirmemesi gerektiği hatta erkek tarafından kullanıldığı baskısı yapılmaktadır.

Seçilen meslekte yürütülen etkinliklerle birey, psikolojik gereksinimlerini karşılayabilme ve kendini gerçekleştirebilme olanağı bulabilir. Meslek seçiminde sağlıklı bir karar verebilmek için bireyin her şeyden önce kendini tanıması, gereksinimlerini ve olanaklarını iyi bilmesi gerekir. Bunun içinde yeni yaşantılara açık, savunmalardan uzak olması, çeşitli öğrenim durumlarında kendini sınaması gerekir. Bir kimsenin herhangi bir konuda doğru bir seçim işlemi yapabilmesi, yada başka bir deyişle, sağlıklı bir karar verebilmesi için, her şeyden önce, neler istediğini ve onları elde edebilmek için ne gibi olanaklara sahip olduğunu bilmesi gerekir. Bu işlemden sonra, çeşitli seçenekleri inceleyip, her birinin isteklerine ve koşullarına ne derece uygun olduğunu değerlendirmelidir. Bireyin, kişilik özellikleri, ilgileri ve yeteneklerine uygun bir meslek seçtiği takdirde kendini gerçekleştirme olasılığı artacaktır.

Meslek seçerken “ait olunan sosyo-ekonomik çevre ne olursa olsun mesleğin birey üzerindeki etkileri çok yönlü ve güçlü olabilmektedir. Özellikle ilgi ve yeteneklerine uygun ol-

⁹² Uysal, Ş., “Lise Öğrencilerinin Meslek Seçimleri”, A.Ü.Eğitim Fakültesi Yayınları, Ankara, 1970, s.58.

⁹³ Çelik, M., “Evlilik Doyum Ölçeği Geliştirme Çalışması Yayınlanmamış Doktora Tezi” Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Adana, 2006, s.60.

mayan meslekleri tercih edenler bu etkiyi daha da yoğun ve güçlü olarak hissedebilmektedir. Teknolojik ilerleme ve değişimler sonucu, mesleklerin yürütülmesi daha uzun, zahmetli ve daha yorucu bir eğitim gerektirmekte ve meslekte geriye dönüş gittikçe zorlaşmaktadır. Bir alanda kazanılan bilgi ve becerilerin başka bir alanda geçerli olması zayıflamaktadır. Bu nedenle, meslek seçiminin sağlıklı bir karar verilerek seçilmesi önem kazanmaktadır. Mesleki gelişim süreci, okul öncesinden başlayıp, meslek yaşamının sonuna kadar süren bir süreçtir. Birey bu süreçte şu istendik davranışlarla donatılmalıdır:

- * Değişik konulardaki yeteneklerini doğru, gerçekçi ve ayrıntılı olarak değerlendirme,
- * Bir meslekte neler beklediğini açık ve net bir biçimde ortaya koyabilme,
- * Mevcut seçenekleri inceleme, her birini beklentileri karşılama, var olan yetenek ve ekonomik olanaklarla ulaşabilme yeterliği açısından değerlendirme,
- * İstekleri ve beklentileri karşılama ve erişme olasılığı olanlara yönelme kararını verebilmelidir.”⁹⁴ Bu süreç nasıl işlerse işlesin kazanılan mesleğin birey üzerinde; geçireceği hayata, statüsüne, sosyal çevresiyle ilişkilerine ve kişiliğinin oluşmasını etkileyeceği muhakkaktır.

Meslek, bireyin yeteneklerini, kendini geliştirme ve gerçekleştirme yoludur. Bireyin kişilik özelliklerini, ideallerini, hayat görüşünü, değerlerini belirler. Birey gününün büyük bir kısmını işinde geçirir. Yaptığı faaliyet ilgi ve yeteneklerine hitap ediyorsa kişi mesleki açıdan doyum sağlar. Mesleki doyum ise, genel doyuma yansır. Bir nevi bireyin hayatta mutlu olması kendi özelliklerine uygun doyum sağlayacağı meslek seçmesine bağlıdır.

Meslek seçiminin karmaşıklığını anlamak için, bireyde kapsamlı bir anlayış oluşturmak gerekmektedir. Meslek seçimi sürecinde, kararın devreye girmesinden önce, bireyin toplumda meslek pozisyonu açısından deneyimi olduğunu belirtmek gerekir.

Sanayileşme sonucunda toplumlarda meydana gelen değişimler, bireylerin meslek alanlarını genişletmiş ve mesleki kararlarını güçleştirmiştir. Artık önceki gibi kişilerin genellikle yakın çevrelerindeki insanların mesleklerini devam ettirmeleri çok zor bir ihtimaldir. Geleneksel sosyal yapının değişmesi ile bireylerin meslek seçme özgürlüğü artmış, bu değişimler karşısında bireylerin sağlıklı, başarılı bir meslek seçmesi zor ve karmaşık bir hal almıştır.

⁹⁴ <http://dergiler.ankara.edu.tr/tammetin.php?id=5615> (27.02.2009)

Meslek seçimi; “Olası meslek seçenekleri arasından, bireyin kendisine uygun olan mesleği belirlemesidir.”⁹⁵ Bireyin kendisine uygun olan mesleği belirlemesi elbette çok uzun ve çok güçtür. Seçimi yapabilmek için birey hem kendini hem de meslekleri çok iyi tanıması gerekir. Meslek seçiminin bir başka tanımı ise “bireyin kendisine açık meslekleri çeşitli yönleri ile değerlendirip, kendi gereksinimleri açısından istenilir yönleri çok, istenmeyen yönleri az olan birine yönelmeye karar vermesidir.”⁹⁶ Karar verme süreci bireyin en zor sürecidir. Bu süreçte her zaman acabalar olmuştur. Bu acabalar kişiyi hem mesleği ile ilgili endişelerinden hem de beklentilerinden kaynaklanmaktadır. Endişelerin ve beklentilerin olması normaldir zira Ginzberg’in meslek seçimi kuramına göre meslek seçimi yaşı 10 ile 21’li yaşlar arasında yapılmakta ve hayatın geri kalanı bu meslekle geçmektedir. Meslek seçimi bireyin hayatının tamamını etkilemekte olup ileriki yaşamda bunu değiştirmek zordur. Kepçeoğlu’na göre meslek seçimi; “bireyin hayatını mutlu, başarılı olabileceği ve kendisini gerçekleştirebileceği bir alana yönlendirmesidir.”⁹⁷ Meslek seçiminde doğru seçim yapmak ya da yapmamanın ötesinde seçilen mesleğin seçim yapılan ülkedeki arz ve talep dengesi de oldukça büyük önem taşımaktadır. Dolayısıyla bireyler sadece kişilik, ilgi, yetenek ve değerlerine göre meslek seçme kriteri ile yetinmeyip, seçtikleri mesleğin arz ve talep dengesini de göz önüne almak ve kontrol etmek durumundadırlar. Meslek seçme “davranışın oluşup gelişmesinde yetenekler, ilgiler, değerler, ihtiyaçlar, cinsel rol algısı, inanç ve genellemeler gibi psikolojik faktörler ve sosyo-ekonomik düzey etkili olmaktadır.”⁹⁸ Meslek seçimi, göz önünde bulundurulması gereken kriterlerin çokluğundan ileri gelen karmaşıklığının yanı sıra son yıllara kadar meslek seçme rehberliğinin yapılmaması meslek seçme davranışını daha da karmaşıklştırmıştır.

Bir mesleği seçme işleminin gerçekleşebilmesi için;

- * Alternatif mesleklerin olması,
- * Bireye uygun olması
- * Seçme özgürlüğünün bulunması
- * Seçme için güdülemenin (Hazır oluş) olması gerekmektedir.

⁹⁵ Özgüven, İ. E., a.g.k., s.57.

⁹⁶ Kuzgun, Y., a.g.k., s.44.

⁹⁷ Kepçeoğlu, M., Rehberlik Ve Psikolojik Danışma, İstanbul, 1997, s.65.

⁹⁸ http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/articles/2008/20/HDOGAN-YKUZGUN.PDF (30.02.2009)

2. MESLEK SEÇİMİNİ ETKİLEYEN VE MESLEKLERİN GELİŞİMİNİ BELİRLEYEN ETKENLER

2.1. Meslek Seçimini Etkileyen Etkenler

Artık meslekler babadan oğla geçen veya bir kez öğrenildiğinde ömür boyu devam eder niteliğinden uzaklaşmış, kendini sürekli yenileyen, geliştiren ve değiştiren nitelik kazanmıştır. Örnek olarak Bilgisayar Mühendisliğini vermek mümkündür. Ülkemizde çok eski geçmişi olmamasına rağmen bir dönemin en popüler mesleği olan Bilgisayar Mühendisliği gelişerek yerini Yazılım Mühendisliği ve Donanım Mühendisliği halini almış ve gün geçtikçe de daha da gelişecek ve değişecek gibi görünmektedir.

Günümüzde meslek seçeneklerinin artması, buna bağlı olarak meslekte uzmanlaşmanın artması, mesleğe hazırlanmanın uzun süreli eğitimi gerektirmesi, meslek seçiminin önemini artırmaktadır. İnsan yaşamında önemli olan meslek seçimi birçok unsurun tesiri altında gelişmektedir. Meslek seçimini etkileyen unsurları aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür.

* Biyolojik Etkenler;

- Bireyin fiziki özellikleri,
- Cinsiyet,
- Beden yapısı,
- Görme ve işitme durum

* Sosyolojik Etkenler

- Duyguları, değerleri, tutumları
- Aile ile ilişkileri,
- Bağlı olduğu arkadaş çevresinin beklentileri,
- Ailesinin sosyal düzeyi,
- Yakın ilişki kurduğu diğer kişiler,
- Psikolojik veya kişisel etmenler,
- Bireyin ihtiyaçları,
- Bireyin ilgileri ve yetenekleri

* Ekonomik Etkenler

- Ailenin ekonomik düzeyi,
- Çevrenin ya da ülkenin genel ekonomik durumu,
- Toplumun insan gücü ihtiyacı
- Otomasyon ve teknik gelişmeler,

* Politik Etmenler, Cemiyetler, Odalar

- Mesleğe girme imkânları
- İş bulma imkânları,
- Değişik eğitim ve yetişme fırsatları

Bazı araştırmacılar meslek seçimi sınıflandırmasını “birey sosyal bir varlıktır. İçinde yaşadığı toplumdan etkilenebilir. Bu etkiyi bireyin meslek seçiminde de görmek mümkündür. Bireyin meslek seçimine etki eden faktörler genel olarak bireysel ve toplumsal olmak üzere ikiye ayrılabilir.

Bunlar:

* Toplumsal Faktörler

A. Çevre

- a. Aile
- b. Arkadaş grubu,
- c. Kitle iletişim araçları.

B. Meslek geliri.

C. Baba mesleği.

D. Okuldaki dallar (fen, edebiyat, matematik)

* Bireysel Faktörler

A. İlgi

B. Yetenek

C. İhtiyaç⁹⁹ olarak sıralanmıştır.

Meslek seçimi ve karar verme dönemi ergenlik dönemidir. Özellikle toplumumuzda erkeklerin yapması zorunlu olan vatani görevde düşünülürse bu karar verme döneminin daha da erken bir yaşa gelmesi düşünülebilir. Şöyle ki ilköğretime başlama yaşı yedi yaş olduğu ve lise mezuniyeti de bundan en az on iki yıl sonra olduğuna göre birey lise den mezun olduğunda ortalama on dokuz yaşında olmaktadır. Zaten normal şartlarda erkekler yirmi yaşında askere çağrıldığı ve bu süre de on beş ay olduğuna göre bir erkek birey ancak yirmi iki yaşında zorunluluktan kurtulmuş olmaktadır. Bu yaştan sonra kişinin meslek öğrenmesi oldukça zordur. Bu sebeple meslek seçimi genç yaşlarda yapılmalı ve birey genç yaşlarda meslek sahibi olunmalıdır. Ülkemizde genç yaşlarda meslek sahibi olmanın iki yolu vardır. Bunlardan birincisi zorunlu eğitim sonrası eğitimi bırakıp sanayide usta yanında çalışmak, ikincisi de eğitimden vazgeçmeden meslek liselerine yönelmektir.

⁹⁹ Koç, M., Rehberlik, “Mesleki Rehberlik”, (Ed. Nurten Sargın), Ankara, 2003

Birey mesleğini seçerken hem geçmişini, hem de geleceği değerlendirir ve kendi benliğinde yapacağı değişimlerin uygulanıp uygulanamaz olduğuna karar verecektir. Meslek seçimini etkileyen faktörlerin sınıflandırılması çok fazla değişiklik göstermektedir. Bunları genel olarak aşağıdaki şekilde sınıflayacak olursak;

2.1.1. Yetenek:

Yetenek; “Herhangi bir davranışım öğrenebilmek için doğuştan getirilen kapasitenin çevreyle etkileşimi sonucu gelişmesi ve yeni öğrenmeler için hazır hale gelmiş kısmını ifade eder. Yetenek düzeyi arttıkça meslek seçimi daha tutarlı ve kararlı olmaktadır.

Aşağıda bazı yetenek türlerine belirtilmiştir:

- | | |
|---|--|
| * Genel Akademik Yetenek | * Sözel Yetenek |
| * Sayısal Yetenek | * Uzay İlişkilerini Görebilme Yeteneği |
| * Şekil İlişkilerini Görebilme Yeteneği | * Büro İşleri Yeteneği |
| * Göz-El Koordinasyonu | * Parmak Becerisi |
| * El Becerisi | * Mekanik Yetenek |
| * Güzel Sanatlar Yeteneği | * Müzik Yeteneği” ¹⁰⁰ |

Burada bahsi geçen yetenekler ilk akla gelenlerdir. Bu yetenekler bile başlı başına meslek olarak değerlendirilebilir. Yetenekler geliştikçe meslek seçme işi kolaylaşmakta ise de bazı engeller vardır. Örneğin; müzik yeteneği olan bir kişi eğer akademik olarak çalışmak isterse bunu için ilgi alanında dahi olmayan veya yeteneği olamayan matematik ve fizik gibi derslerden de geçmesi ve bununla ilgili sınavları başarması gerekmektedir.

2.1.2. İlgi

İlgi bir şeyle alakalı olma durumudur. “Belli faaliyetlere isteyerek yönelme, bu faaliyetleri kısıtlayıcı koşullar altında bile başka faaliyetlere tercih etme ve bu faaliyetleri yaparken yorgunluk yerine dinlenmişlik, bıkkınlık yerine devam etme isteği duyma durumlarında varlı-

¹⁰⁰http://okulweb.meb.gov.tr/41/01/952588/rehberlik/rehberlikbelgeler/Meslek%20Se_5F25E7imini%20Etkileyen%20Fakt_5F25F6rler.doc (20.11.2008)

ğına hükmettiğimiz bir iç uyarıcı olarak düşünülebilir. ”¹⁰¹ İlgili olmak, kişinin yaparken zevk aldığı yapmadığı zaman eksikliğini hissettiği ve mutsuz olduğu durumdur.

Aşağıda bazı ilgi türlerine yer verilmiştir:

- * Bilimsel ve Teknolojik İlgiler
- * Sosyal İlgi
- * İş Teması İlgisi
- * Müzik İlgisi
- * Canlı Varlık İlgisi
- * Teknik veya Mekanik İlgi
- * Sistematik İlgi ya da İş Ayrıntıları İlgisi
- * Edebiyat İlgisi
- * Güzel Sanatlar İlgisi
- * İletişim ve Beşeri Münasebetler İlgisi

Yukarıda da belirttiğimiz gibi her şeyin başı ilgidir. İnsanın en zahmetsiz yapacağı işlerden olan kitap okuma olduğunu kabul edersek bu bile ilgiyle olur. İnsan ilgi duyduğu konularla ilgili kitap okur ve okuduğundan zevk ve ders alır. İlgi duymadığı ama okumak zorunda olduğu kitaptan zevk alması veya o kitaptan okuduğu bilgilerin kalıcı olması beklenemez. Bu durumda kişi gelecekte yapacağı mesleğe ilgili değilse mesleğin gelişmelerinden haberdar olamayacak, mesleğin geleceğini göremeyecektir. Sonuçta yaptığı meslekten mutluluk duyamayacaktır.

2.1.3. Mesleki Yetkinlik Beklentisi

Meslek seçiminde önemli olan nokta; bir mesleğin eğitiminde ve kişinin o meslekte çalışırken başarılı olmasını sağlayacak, birbiriyle ilişkili yeteneklerin ve ilgilerin yeterli derecede bulunup bulunmadığıdır. Meslek seçiminde amaç; bunların arasından kişi için en uygun olanının kullanılması olmalıdır. Kişinin seçtiği veya seçmek istediği mesleğe olan ilgisi tek başına yeterli olmayacaktır. Seçtiği meslekle alakalı olarak yeteneğinin de olması gerekir. Seçilen meslekle hem ilgili hem de seçilen mesleğe yeteneği olması gerekir.

Yetenek yapabilme gücü ve sahip olma yetkisi verir. İnsan yapabileceği ve yaptığı şeylerle var olur ve kendini iyi hisseder. Bir mesleğe karar verirken uygun bir meslek seçimi için temel oluşturacak mesleki ilgilere sahip olmak gereklidir. Meslek seçimi yeterlilikleri meslek seçim süreci ve meslek seçim tutumlarını içerir. Meslek seçim süreci kişiliğini tanıma, mesle-

¹⁰¹http://okulweb.meb.gov.tr/41/01/952588/rehberlik/rehberlikbelgeler/Meslek%20Se_5F25E7imini%20Etkileyen%20Fakt_5F25F6rler.doc (20.11.2008)

ki bilgi ve amacın belirlenmesidir. Meslek seçim tutumları ise kavrama, ilgi ve yönelim basamaklarını içermelidir.

2.1.4. Mesleğin Özellikleri

Meslekle ilgili olan özelliklerdir. Bunları sıralayacak olursak:

- * Mesleği Adı
- * Mesleğin Tanımı
- * Görevler ve Yapılan İşler
- * Mesleğin Gerektirdiği Özellikler
- * Kullanılan Alet, Makine ve Malzemeler
- * İş Olanakları
- * Meslek Eğitimi
- * Çalışma Koşulları
- * Sağladığı kazanç
- * İlgili mesleğe benzer meslekler¹⁰² şeklinde sıralanabilir.

Meslek seçiminin gerçekçi olabilmesi için mesleklerin tanınmış ve özelliklerini biliyor olmak gerekir. Mesleklerin özelliklerini çeşitli araştırmalar yaparak öğrenebilir ona göre meslek tercihlerini sıralanabilir. Bu tercihler arasından kendi ilgi ve yeteneklerine göre mesleğini seçebilir.

2.2. Mesleklerin Gelişimini Belirleyen Faktörler

2.2.1. Politik Etken

Çocuk ve gençlerin eğitimini, “bir iş yerinde çalıştırılmaları ile ilgili yasaları, politik güç(siyasal erk) düzenleyip yürütüyor. Bu nedenle politik güç, bireylerin mesleğe girmelerinde ve mesleksen gelişimlerinde, temel belirleyicilerden biri olmaktadır.”¹⁰³ Politik gücün eğitim ve çalışma hayatı ile ilgili alacağı kararlar mesleklerin gelişimini etkilemektedir. Politik gücün yapmış olduğu düzenlemeler ile yeni teknolojiyi ülkeye getirilmekte ve meslekler bu teknoloji etrafında kendini geliştirmektedir. Gelişen her teknoloji kendi meslek dalını oluşturmaktadır. Oluşan her yeni meslek dalı yeniden kendi içinde alt meslek dalları oluşturmaktadır. Örneğin geçmişte nakliye için kullanılan hayvanlar için nalbantlık varken günümüzde buna benzer meslek lastikçilik olmuş ancak bununla beraber balans ayarlılığı, rot ayarlılığı ve buna benzer çok sayıda mesleklerin çıkması teknolojik gelişmelerle mümkün olmuştur. Bununla birlikte mesleki eğitim veren kurumlarda devlet desteği ile kendini yenilemekte mevcut

¹⁰² http://okulweb.meb.gov.tr/41/01/952588/rehberlik/rehberlikbelgeler/Meslek%20Se_5F25E7imini%20Etkileyen%20Fakt_5F25F6rler.doc (20.11.2008)

¹⁰³ Bakırcıoğlu, R., Rehberlik ve Psikolojik Danışma, Ankara, 1994, s.78.

alet ve makinelerini yenilemekte yeni teknoloji ile öğrencilerini yetiştirmektedir. Her çıkan yeni teknoloji ekonomik güce bağlı olarak değişim göstermektedir.

2.2.2. Bedensel Etken

Bu etkenleri; “çocuğun özellikle beden yapısı, bedensel yeterlilik düzeyi, yaşı, boyu, ağırlığı, konuşması, sesi, güç düzeyi, cinselliği, görme ve işitme duyuları ile ilgili özellikleri oluşturmaktadır. Kişinin, bir mesleğe girmesi için salt ilgi duyması ve bilişsel yetenek göstermesi yetmemekte; aynı zamanda bedensel özelliklerinin de o mesleğe girmesine elverişli olması gerekmektedir.”¹⁰⁴ Kişinin yapacağı işe göre bedensel özellikleri yeterli olmalıdır. Sadece ilgi ve yetenek meslek gelişimi için yeterli olamayabilir. Örneğin ağır sanayi işçiliğinde bir bayanın çalışması uygun olmayacaktır.

2.2.3. Toplumsal-Ruhsal Etken

Toplumsal ve ruhsal etken “ailenin toplumsal-ekonomik-kültürel yapısı, aile içi ilişkileri, çocuğun genel veya özel yetenekleri, duygusal gelişim durumu, arkadaş ve akrabaları ile ilişkileri, içinde yaşadığı grupların beklentileridir. Çocuk, bu etkenlerin niteliklerine göre; belli güdüler, amaçlar, değerler, duygusal olgunluk, benlik algısı, toplumsal özellikler (başkalarıyla geçinebilme başarısı), insanlara yaklaşım biçimi (önder ya da üye olma eğilimi), tutum ve ilgiler (sevilen, sevilmeyen alanlar ve durumlar) geliştirecektir.”¹⁰⁵ Toplumda iyi görülmeyen iş alanlarının gelişimi olmayacaktır. Mesleklerin gelişimi toplumlara göre örf adet ve dinsel hassasiyetlere bağlı olarak değişim göstermektedir. Ülkemizde özellikle köylerden başlayarak ve gittikçe modernleşerek yapılan hayvan yetiştiriciliği bu konuda kendisini belirgin olarak göstermektedir. Örneğin ülkemizde hayvan yetiştiriciliği gelişmiş olmasına rağmen domuz yetiştiriciliği gelişen ve kabul gören bir sektör olmamaktadır. Hâlbuki bilimsel olarak düşünüldüğünde insan yararın olacak her türlü faaliyetin toplum hayatında kendisine yer bulması gerekmektedir. Mesleki anlamda insanların yetiştirilmesi toplumun kabul gördüğü değerlere göre şekil alır. Aynı zamanda mesleklerin oluşması, gelişmesi, aranan ve kabul gören bir meslek olması toplumlara ve onların yaşayış tarzlarına bağlıdır.

¹⁰⁴ Bakırcıoğlu, R., a.g.k., s.78.

¹⁰⁵ Bakırcıoğlu, R., a.g.k., s.78.

2.2.4. Edinilmiş Olan Deneyim

Öğrencinin genel ve mesleki eğitimin; “başarı düzeyi, ders dışı etkinliklere katılma derecesi, girdiği işlerdeki başarısı, özel becerileri, merakları da doğrudan etkilemektedir. Bunların yanı sıra, öğrencinin, aile bireyleriyle; aile dışındaki bireyleri kabul etmesi, onlarca kabul edilmesi, onun dışındaki gruplara katılımı ile ilgili deneyimleri de genel ve mesleki eğitimde etken olmaktadır. Bu özelliklere göre, öğrencinin başkalarını kabul etme ve başkalarınca kabul edilme özellikleri ortaya çıkmaktadır.”¹⁰⁶ Bu gün pek çok meslek lisesi mezunu öğrenciliği sırasında staj yaptıkları yerlerde çalışmakta orada gördüğü eksiklikleri telafi edecek şekilde kendi işyerlerini açmaktadırlar. Mesleklerin ve meslek erbaplarının gelişimi ihtiyaçlara göre olmaktadır. İhtiyaçlar zaman içerisinde değişmekte bu değişiklik sonucu mesleklerde kendini yenilemekte ve değiştirmektedir. Mesleklerin gelişmesi için ihtiyacın olması gerekir ancak ihtiyaç tek başına yeterli sebep olmaz bunu için gerekli olanlardan biride tecrübedir. İnsan tecrübeleriyle zor işlerin altından kolayca kalkabilir. Tecrübenin olabilmesi için aynı veya çok yakın meslekleri ve işleri yapmak gerekir. Bunu yaparken ortaya çıkan sorunlar başarısızlıkları meydana getirir. Bu başarısızlıkların sebebi olan sorunlar çözüldüğü takdirde bu bir tecrübe olur ve bu tecrübe öğrenilecek bir şey değil yaparak ve yaşayarak öğrenilmesi gereken bir şeydir.

2.2.5. Rastlantısal Etken

Rastlantısal etkenler, “doğal yıkımlar, savaşlar, piyangodan çıkan para, ölüm gibi umulmadık bir zamandaki edinme ve yitirmeler, önceden kestirilemeyen etkenler olarak, mesleki gelişimin yönünü belirleyebilmektedir.”¹⁰⁷ Beklenmeyen veya daha önceden tasarlanmayan bir zamandaki edinme, kazanım ve yitirmeler, önceden kestirilemeyen etkenler olarak, meslekteki gelişmelerin yönünü belirleyebilmektedir. Burada anlatılan ve anlatılacak olan diğer etkenlerin olumsuz yanlarının kontrol ve denetim altına alınma olasılığı varken, rastlantısal etkenler için böyle bir olasılık düşünülemez. Çünkü planlanan bir durum değildir. Büyük bir depremden sonra o bölgedeki inşaat sektörünün gelişmesi veya ölen bir işverenin mirasçıları tarafından işyerinin kapatılarak işçilerin işsiz kalması örnek verilebilir.

¹⁰⁶ Bakırcıoğlu, R., a.g.k., s.79.

¹⁰⁷ Bakırcıoğlu, R., a.g.k., s.79.

2.2.6. Ekonomik Etken

Ekonomik etken, “ailenin ve toplumun ekonomik düzeyi, aile ve toplum yaşamını etkileyen teknik gelişmeler, kişinin mesleki gelişimini belirleyen ekonomik etkenlerin belli başlılarıdır. Bir toplumda gereksinim duyulan mesleklerin sayısını, niteliklerini genelde o toplumun; ekonomik, kültürel ve teknik gelişim düzeyi belirlemektedir”¹⁰⁸ şekilde sınıflayabiliriz.

Kişinin mesleğe yönelmesinde teknik ve ekonomik gelişim düzeyinin yanı sıra kendi ailesinin durumu da belirleyici etken olabilir. Hiç kuşkusuz yukarıda sayılan bütün unsurlar hep birlikte bireyin mesleki gelişimini yönlendirmektedir. Sonuçta, bu kadar çok unsurun varlığı, gençlerin meslek seçimi alanında kararsızlık geçirmelerini ve gerçekçi olmamalarını çok kere kaçınılmaz hale getirmektedir. Bu karmaşıklığa ailelerin ve bireyin yüksek ekonomik beklentileri de eklenince meslek seçiminde en önemli etken ekonomik etkenler gibi görülmektedir.

2. EKONOMİK DURUM

Yukarıda da bahsettiğimiz gibi meslek seçimini zorunlu kılan sebeplerden en önemlilerinden biri de toplumun; üretim, değişim, bölüşüm, tüketim yapısını ve işleyişini içeren ekonomidir. Kişi içinde yaşadığı toplumun üretim ilişkileri çerçevesinde kendi yetenek ve ilgilerine uygun bir yer edinme çabası ile bir meslek seçmektedir. Bireyin sağlıklı bir kişilik geliştirmesinin ön koşulu, ekonomik bölüşümde payına düşeni elde edebilmesi ve her türlü gereksinimlerini, yeterli düzeyde karşılayabilmesidir.

Maslow’un düzenlediği gereksinimlerin aşamalandırılmasında birinci sırayı oluşturan “bedensel gereksinimlerin giderilmesi”nde kişinin, özellikle ekonomik gücü etken olmaktadır. Kişinin ruhsal yardımdan yararlanarak gelişebilmesi, öncelikle bedensel gereksinimlerini karşılamış olmasına bağlı bulunmaktadır. Bunları sırasıyla; koruma, sevgi, saygınlık ve kendini gerçekleştirme gereksinimlerin karşılanması izlemektedir. Kişinin toplumsal-ruhsal gelişimi sağlayan eğitim çabalarından beklenen verimin elde edilmesi, ekonomik etkenin gözden uzak tutulmamasını gerektirmektedir. Çeşitli nedenlerle gereği gibi beslenemeyen, barınamayan giyinemeyen bunların sonucu olarak da beden sağlığını koruyup geliştiremeyen diğer parasal

¹⁰⁸ Bakırcıoğlu, R., a.g.k., s.79.

gereksinimlerini karşılamayan kişiyi toplumsal uyumunu oluşturmada düşünsel gelişimini sağlamada büyük güçlükler beklemektedir.

Ekonomi; “toplumların üretim, değişim, bölüşüm, tüketim yapısını ve işleyiş”¹⁰⁹ faaliyetlerinin nasıl düzenlendiğini inceler. Üretim, değişim, tüketim ve bölüşümün kurumsal çerçevede içinde oluşacak sosyal örgütlenme ile planlanması gerekir. Ekonomik sistem üretim ve gelirin dağılımının yönetilmesidir. Ailenin ekonomik gücünü ailenin; üretim, değişim, bölüşüm ve tüketim yapısı oluşturur. Diğer tüm unsurların parasal ihtiyaçları ekonomik güç ortamında karşılanabilir. “Toplumların insan gücü ihtiyacı, iş ve mesleklerin gerekli otomasyon bilgileri, gelecekte iş ve meslek alanında ortaya çıkacak yeni gelişmeler ve eğilimler konusunda geçerli bilgileri sağlar. Kişinin benlik oluşumunu, eğitimi, yöneleceği iş ya da mesleğin, toplumsal yaşam belirleyicileri arasında da ekonomik durum, ön sıralarda yer almaktadır.”¹¹⁰ Toplumun her kesiminde bulunan insanların, yaşam tarzlarının oluşmasında gelir önemli bir etkidir. Kişilerin gelirleri, onlara yaşamlarının her alanında ve her anında neyi nasıl yapacaklarını karar vermelerinde etkili olur. Gelir seviyesi, kişilerin hayat şanslarını ve tercihleri ile onların fırsat ve şanslarını arttırdığı gibi, sosyal çevrelerini tayin etmelerinde de etkili olmaktadır. Bu nedenle kişilerin sosyo-ekonomik göstergeleri hayatlarının başladığı ilk andan itibaren, nasıl bir hayat yaşayabileceklerinin ipuçlarını verir.

Sosyo ekonomik kelimesi “aileleri ya da haneleri; meslek, gelir ve eğitim gibi göstergelere dayanarak sınıflandırmayı amaçlayan bir ölçü”¹¹¹ olarak açıklamıştır. Kısaca ekonomik sorunlarla bağlantılı, sosyal sorunlara ilişkin olarak açıklanabilir. Sosyo-ekonomik durum göstergelerinin belirlenmesi, bireyin toplum içindeki konumunun değerlendirilmesinde kullanılmak içindir. Bu sosyo-ekonomik göstergeler sosyal, kültürel ve boş zaman aktiviteleri itibariyle benzerlik gösteren insanları kapsar.

Yaşam boyu gerçekleşen sosyal hareketlilik, meslek hareketliliğini de oluşturmaktadır. Ancak “Marx’ın ‘insanlar kendi tarihlerini kendileri yaparlar ama diledikleri gibi yapmazlar; insanlar tarihi kendileri tarafından seçilmiş şartlar altında değil, doğrudan içinde buldukları, verili ve geçmişten aktarılmış şartlar altında yaparlar’”¹¹² diyerek sosyal hareketliliğin neden-

¹⁰⁹ <http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=veritbn&kelimesec=108430> (28.01.2009)

¹¹⁰ http://www.psikoweb.com/rehberlik_tanim.html (01.03.2009)

¹¹¹ Arıcı, İ., “Öğrenci Ailelerinin Sosyo-Ekonomik Düzeylerinin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersindeki Başarılarına Etkisi” Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi S.12:2 Elazığ, 2007, s.154.

¹¹² <http://www.lisefelsefe.org/odev/giddens.htm> (03.03.2009)

lerinin olduğunu vurgulamıştır. Sosyal hareketliliğin ülkemiz için verilebilecek örneklerinden biri göç olaylarıdır. Köyden şehre göç eden birey veya aileler genel olarak ekonomik nedenlerle göç etmiş olup demografik yapıları köylü iken gecekondü ailesi, meslek sınıfı çiftçilik iken işçi olarak değişmekte daha sonraki nesiller de bu değişimi devam ettirerek gece kondu aileden şehirli aileye meslek sınıfını ise işçi iken işveren olarak değişimi devam ettirmektedir. Bu değişim ile sağlanan sosyal hareketlilik ekonomik sınıfların oluşmasını sağlayarak sosyal değişimin başlıca gücünün ekonomik tercihler olduğunu göstermektedir.

IV. BÖLÜM

AİLE YAPISININ MESLEK LİSESİ İSTANBUL İLİ BAYRAMPAŞA İLÇESİ İNÖNÜ ANADOLU TEKNİK, TEKNİK VE ENDÜSTRİ MESLEK LİSESİ ÖĞENCİLERİNİN MEZUNİYET SONRASI GELECEK BEKLENTİSİNE ETKİLERİ

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örneklem, veri toplama aracı, verilerin toplanması ile verilen çözümlenip yorumlanmasına ilişkin bilgiler verilmektedir.

1. ARAŞTIRMAYA İLİŞKİN TEKNİK BİLGİLER

1.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. “Tarama modeli geçmişte ya da halen var olan bir durumu, var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içerisinde ve olduğu gibi tanımlamaya çalışır.”¹¹³. Anket çalışması ile ortaöğretim kurumlarında mesleki eğitim gören öğrencilerin meslek beklentisi ile aile yapısı ilişkisinin belirlenmeye çalışılmıştır. Bu çerçevede öncelikle öğrencilerin meslek beklentileri tanımlayıcı istatistikler yardımıyla özetlenmiş daha sonra söz konusu beklentilerle aile yapısı arasındaki ilişki sorgulanmıştır.

1.2. Evren ve Örneklem

Mesleki eğitim veren ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrenciler araştırmanın hedef kitlesini oluşturmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı verilerine göre ülkemizdeki mesleki eğitim veren ortaöğretim kurumlarında 1.285.000 öğrenci öğrenim görmektedir.

Anket soruları tesadüfi olarak belirlenen 500 öğrenciye uygulanmış ve 460 kullanılabilir anket formu elde edilmiştir. Sonuç olarak araştırma bulgularının % 95 güven aralığında, \pm % 5 örnekleme hatası ile genellenebileceği söylenebilir.

¹¹³ Karasar, N., Bilimsel Araştırma Yöntemi, Ankara, 1995, s.27.

1.3. Veriler, Çözümü ve Yorumlanması

Araştırmada literatür analizinden elde edilen bilgiler ışığında geliştirilen anket formu kullanılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan ankette; öğrencilerin cinsiyeti, sınıfı, okulu ve alanının sorulduğu kişisel bilgi bölümü, aile yapılarının belirlenmesi amacıyla ailelerinin özelliklerinin sorulduğu bölüm ve mezuniyet sonrası gelecekle ilgili olarak iş ve yüksek öğrenim beklentilerini içeren sorular vardır. Bütün bu soruları içeren anket formları aynı kâğıt üzerinde iki sayfa olarak hazırlanmıştır.

Anket formları İstanbul ili Bayrampaşa İlçe'si İnönü Anadolu Teknik, Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi'nde öğrenim gören 10 ve 11. sınıf öğrencilerine uygulanmıştır. Anketin uygulanmasında anket formları öğrencilere araştırmacı tarafından dağıtılmış, formlar doldurulduktan sonra yine araştırmacı tarafından toplanmıştır. Toplam 500 adet anket formu uygulanmış bunların 460 tanesi değerlendirmeye alınmıştır. Okullarda önce müdürlere anket oluru gösterilmiş ve öğrencilerin derslerini aksatmayacak şekilde doldurmaları sağlanmıştır.

Araştırmada elde edilen verilerin çözümlenmesinde SPSS (Statistical Package For Social Sciences) Windows Release 15.0 paket programı kullanılarak bilgisayar ortamında gerçekleştirilmiştir.

2. ÖĞRENCİLERİN AİLE YAPILARININ İNÖNÜ ANADOLU TEKNİK, TEKNİK VE ENDÜSTRİ MESLEK LİSESİ ÖĞRENCİLERİNİN GELECEK BEKLENTİLERİNE ETKİLERİ

Bu bölümde ortaöğretim kurumlarında mesleki eğitim gören öğrencilerin meslek beklentisi ile aile yapısı ilişkisi incelenmiştir. Bunun için öncelikle öğrencilerin meslek beklentileri tanımlayıcı istatistikler yardımıyla özetlenmiş daha sonra söz konusu beklentilerle aile yapısı arasındaki ilişki araştırılmıştır.

2.1. Öğrencilerin Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Bu alt bölümde örneklem grubunun demografik özelliklerine göre dağılımı frekans ve yüzde tanımlayıcı istatistikleri kullanarak incelenmiştir.

2.1.1. Öğrencilerin Bireysel Özelliklerine İlişkin Bulgular

Tablo 1. Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Cinsiyet Değişkeni İçin f ve % Değerleri

Cinsiyet	Sıklık f	Yüzde %
Erkek	322	70,0 %
Kız	138	30,0 %
Toplam	460	100,0 %

Tablo 1’de örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin 322’si (% 70) erkek, 138’i (%30) kız öğrencilerden olmak üzere toplam 460 öğrenciden oluşmaktadır. Burada tespit edilen oran okuldaki öğrencilerin kız öğrenci ve erkek öğrenci oranlarına benzerlik göstermektedir. Okuldaki tüm öğrencilerin oranı kız öğrenciler için %32, erkek öğrenciler için %68’dir. Erkek öğrencilerin fazla olma sebebi okulun meslek lisesi olduğundan dolayıdır.

Tablo 2. Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Sınıflara Göre Dağılımı İçin f ve % Değerleri

Sınıf	Sıklık f	Yüzde %
10	272	59,1 %
11	188	40,9 %
Toplam	460	100,0 %

Tablo 2’de örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin 272’si (% 59,1) 10. sınıfa devam ederken, 188’i (%40,9) 11. sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Ortaöğretimin dört yıla çıkması ile birlikte 2008–2009 Öğretim yılında henüz on ikinci sınıfta öğrenci bulunmamaktadır. On birinci sınıf öğrencilerinin yeni öğretim sisteminin ilk öğrencileri olmasından dolayı bu sınıfta okuyan öğrencileri sayısının onuncu sınıfa göre azdır.

Tablo 3. Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Okullarına Göre Dağılımı İçin f ve % Değerleri

Okul	Sıklık f	Yüzde %
AND.	31	6,7 %
EML.	225	48,9 %
T.L.	204	44,3 %
Toplam	460	100,0 %

Tablo 3’de örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin 31’i (% 6,7) Anadolu Teknik lisesine devam eden öğrencileri, 225’i (% 48,9) Endüstri Meslek Lisesine devam ederken, 204 (% 44,3) öğrencide Teknik Liseye devam etmektedir. Burada Anadolu Teknik Lisesinde okuduğu belirtilen 31 öğrenci İnönü Anadolu Teknik Lisesi’ne okula devam eden öğrencilerin tamamıdır. Anadolu Teknik Lisesi Orta Öğretim Sınavıyla öğrenci almaktadır. Teknik Lise öğrencileri ise Endüstri Meslek Lisesinin birinci sınıfını başarıyla tamamlayan öğrenciler arasından not ortalaması üstünlüğüne göre seçilmektedir.

Tablo 4. Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Alanlarına Göre Dağılımı İçin f ve % Değerleri

Alan	Sıklık f	Yüzde %
AHŞAP TEK.	33	7,2 %
BİLGİSAYAR TEK.	63	13,7 %
ELK. ELO. TEK.	81	17,6 %
KİMYA	88	19,1 %
MAK. TEK.	175	38,0 %
MET. TEK.	20	4,3 %
Toplam	460	100,0 %

Tablo 4’de örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin 33’ü (% 7,2) Ahşap Teknolojisi alanında, 63’ü (% 13,7) Bilgisayar teknolojisi alanında, 81’i (% 17,6) Elektrik ve Elektronik Teknolojisi alanında, 88’i (% 19,1) Kimya Teknolojisi alanında, 175’ (%38) Makine Teknolojisi alanında ve 20’si (% 4,3) de Metal Teknolojisi alanında eğitim görmektedirler. Bilgisayar Teknolojisi alanı sadece Teknik Lisede olup diğer bölümler hem Teknik Lisede hem de Endüstri Meslek Lisesinde öğrenim görmektedirler. Kimya Bölümünün Teknik Lise ve Endüstri Meslek Lisesi haricinde Anadolu Teknik Lisesinde de bölümü bulunmaktadır. Kimya bölümü tüm okul ve sınıf seviyelerinde kız öğrenci ağırlığı fazla erkek öğrenci oranı az olan bir bölümdür. Makine Teknolojisi alanı ise kendi içerisinde Bilgisayar Destekli Makine İmalatı dalını barındırmaktadır. Bilgisayar Destekli Makine İmalatı Dalı öğrencileri kız öğrencilerin oranını fazla olduğu Erkek öğrenci oranını az olduğu diğer bir alandır.

2.1.2. Öğrencilerin Ailelerine İlişkin Bulgular

Tablo 5. Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Kardeş Sayılarını Belirtir f ve % Değerleri

Kardeş Sayısı	Sıklık <i>f</i>	Yüzde %
Kardeşim Yok	24	5,2 %
2 Kardeşiz	194	42,2 %
3 Kardeşiz	149	32,4 %
4 Kardeşiz	57	12,4 %
5 Kardeşiz	25	5,4 %
6 ve üstü Kardeş	11	2,4 %
Toplam	460	100,0 %

Tablo 5’de örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin 24’ü (% 5,2) kardeşinin olmadığını, 194’ü (% 42,2) iki kardeş olduklarını, 149’ü (% 32,4) üç kardeş olduğunu, 57’si (% 12,4) dört kardeş olduğunu, 25’i (% 5,4) 5 kardeş olduğunu 11’i (% 2,4) ise altı kardeş ve üstü olduğunu belirtmişlerdir. Buradaki örneklemde en fazla tekrarlanan kardeş sayısı %42,2 ile iki kardeşdir. Çocuk sayısının iki olması ve Tablo 11’deki verilere göre birlikte yaşayan ak-raba oranının az olması örneklem grubunun aile yapısının çoğunlukla çekirdek aile olduğu iz-lenimini oluşturmaktadır. Bu verileri Tablo 7 ile mukayese ettiğimizde büyük çoğunluğun ba-ba mesleği işçi, anne mesleğinin ev hanımlığı olduğu sonucu ortaya çıkar ki bu durum kent ailesini özelliğinden biri olana “hizmet sektöründe çalışanlar” ifadesiyle uyum göstermektedir. Bu açıklamalar göre bu aileler kent yaşayan çekirdek ailelerdir.

Tablo 6. Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Ailelerinin Gelir Durumuna Göre Dağılımı İçin f ve % Değerleri

Gelir Aralığı	Sıklık <i>f</i>	Yüzde %
0–500 TL Arası	17	3,7 %
501–1000 TL Arası	302	65,7 %
1001–1500 TL Arası	86	18,7 %
1501–2500 TL Arası	44	9,6 %
2501–3500 TL Arası	6	1,3 %
3501–5000 TL Arası	2	0,4 %
5001 ve Üstü TL Arası	3	0,7 %
Toplam	460	100,0 %

Tablo 6’da örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin 17’sinin (% 3,7) ailesinin aylık geliri asgari ücretin altında olduğu, 302’sinin (% 65,7) ailesinin aylık gelirinin 501- 1000 TL. olduğu, 86’sının (% 18,7) ailesinin aylık gelirinin 1001–1500 TL arasında olduğu, 44’ünün (% 9,6) ailesinin aylık gelirinin 1501–2500 TL arasında olduğu, 6’sı (% 1,3) ailesinin aylık gelirinin 2501–3500 TL arasında olduğu, 2’sinin (% 0,4) ailesinin aylık gelirinin 3501–5000 TL arasında, 3’nün (%0,7) ailesinin aylık gelirinin ise 5001 TL ve üzerinde olduğu tespit edilmiştir.

Aylık geliri 501–1000 TL arası olan gelir gurubu %65,7 ile en fazla tekrarlayan örneklem gurubunu oluşturmaktadır. Bu oran Tablo 7’deki verilerle ilişkilendirildiğinde işçi ücretlerinin 500–1000 TL aralığında olduğu anlaşılmaktadır. Ülkemizde uygulanan asgari ücret bu aralıkta yer almaktadır.

Tablo 7. Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Anne ve Baba Mesleğinin Dağılımı İçin f ve % Değerleri

Meslek Alanları	7. ANNE MESLEK		7. BABA MESLEK	
	Sıklık <i>f</i>	Yüzde %	Sıklık <i>f</i>	Yüzde
Vefat	1	0,2%	9	2,0%
Memur	4	0,9%	16	3,5%
İşçi	45	9,8%	202	44,3%
Emekli	19	4,1%	84	18,4%
Esnaf	2	0,4%	79	17,3%
Profesyonel Meslek (Av.,Dr., Öğrt.)	1	0,2%	6	1,3%
Çiftçi	2	0,4%	1	0,2%
Ev Hanımı	377	82,3%	0	0
Serbest Meslek (inşaat işçisi, işportacı)	7	1,5%	54	11,8%
İşsiz	0	0	5	1,1%
Veri Girişi Olmayan	2	% 0,5	4	%0,9
Toplam	460	%100	460	%100

Tablo 7’de örneklem grubunu oluşturan öğrencilerden anne mesleği için 4 (% 0,9) kişi memur, 45 (% 9,8) kişi işçi, 19 (% 4,1) kişi emekli, 2 (% 0,4) kişi esnaf, 1 (% 0,2) kişi eğitimi alınarak yapılabilen öğretmenlik gibi profesyonel meslek, 2 (% 0,9) kişi çiftçi, 377 (% 82,3) kişi ev hanımı, 7 (% 0,5) kişi gündelik işlerde çalışması veya işportacılık gibi serbest meslek ile ilgilendiğini belirtirken 2 (% 0,5) kişi annesinin mesleğini vefat veya ayrılıktan dolayı belirtmemiştir. Yine aynı örneklem grubunu oluşturan öğrencilerden baba mesleği için 16 (% 3,5)

3,5) kişi memur, 202 (% 44,3) kişi işçi, 84 (% 18,4) kişi emekli, 79 (% 17,3) kişi esnaf, 6 (% 1,3) kişi eğitimi alınarak yapılabilen avukatlık, öğretmenlik gibi profesyonel meslek, 1 (% 0,2) kişi çiftçi, 5(%1,1) kişi işsiz, 54 (% 11,8) kişi gündelik işlerde çalışması veya işportacılık gibi serbest meslek ile ilgilendiğini belirtirken 4 (% 0,9) kişi babasının mesleğini vefat veya ayrılıktan dolayı belirtmemiştir. Bu sonuçlara göre anne meslek gurubu en fazla tekrarlanan ev hanımı iken babanın meslek gurubu en fazla tekrarlanan işçi gurubu olduğu belirlenmiştir.

Tablo 8. Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Anne ve Babanın Eğitim Dağılımı İçin f ve % Değerleri

Eğitim Düzeyi	9. ANNE EĞİTİMİ		9. BABA EĞİTİMİ	
	Sıklık <i>f</i>	Yüzde %	Sıklık <i>f</i>	Yüzde %
Vefat	1	0,2%	5	1,1%
Okur Yazar Değil	29	6,3%	3	0,7%
Okur Yazar	7	1,5%	4	0,9%
İlkokul Mezunu	275	60,2%	219	48,2%
İlkokul Terk	42	9,2%	39	8,6%
Ortaokul Mezunu	43	9,4%	64	14,1%
Ortaokul Terk	10	2,2%	24	5,3%
Lise Mezunu	38	8,3%	60	13,2%
Lise Terk	9	2,0%	17	3,7%
MYO (iki Yıllık) Me- zunu	3	0,7%	13	2,9%
MYO (iki Yıllık) Terk			1	0,2%
Fakülte Mezunu			4	0,9%
Fakülte Terk			1	0,2%
Veri Girişi Olmayan	3	0,7%	6	1,4%
Toplam	460	100,0%	460	100,0%

Tablo 8’de örneklem grubunu oluşturan öğrencilerden annenin eğitimi için 29 (% 6,3) kişi okuryazar olmadığını, 7 (% 1,5) kişi okuryazar olduğunu, 275 (% 60,2) kişi ilkokul mezunu olduğunu, 42 (% 9,2) kişi ilkokul terk olduğunu, 43 (% 9,4) kişi ortaokul mezunu olduğunu, 10 (%2,2) kişi ortaokul terk olduğunu, 38 (% 8,3) kişi lise mezunu, 9 (% 2) kişi liseyi terk ettiğini, 3 (%0,7) kişinin MYO mezunu olduğunu belirtirken 3 (% 0,7) kişi annesinin eği-

tim düzeyini ayrılık olduğundan veya başka sebepten dolayı belirtmemiştir. Yine aynı örneklem grubunu oluşturan öğrencilerden babanın eğitimi için 3 (% 0,7) kişi okuryazar olmadığını, 4 (% 0,9) kişi okuryazar olduğunu, 219 (% 48,2) kişi ilkokul mezunu olduğunu, 39 (% 8,6) kişi ilkokul terk olduğunu, 64 (% 14,1) kişi ortaokul mezunu olduğunu, 24 (%5,3) kişi ortaokul terk olduğunu, 60 (% 13,2) kişi lise mezunu, 17 (% 3,7) kişi liseyi terk ettiğini, 13 (%2,9) kişinin MYO mezunu olduğunu, 1 (% 0,2) kişi MYO' nu terk ettiğini, 4 (% 0,9) kişi fakülte mezunu olduğunu, 1 (%0,2) kişinin fakülteyi terk ettiğini belirtirken 6 (% 1,4) kişi babasının eğitim düzeyini ayrılık olduğundan veya başka sebepten dolayı belirtmemiştir. Tablo 8'deki sonuçlara göre erkeklerin eğitim durumu hem sayısal olarak hem de eğitim seviyesi olarak kadınlara göre daha fazla olduğunu göstermiştir. Tablo 8 ile Tablo 7 ilişkilendirildiğinde işçilerin ilkokul mezunu, memurların Lise terk veya lise mezunu, esnafın ise ortaokul ve lise mezunu oldukları görülmektedir. Bu tablolara göre profesyonel meslek yapanların ise yüksek okul mezunu olduğu görülmektedir.

Tablo 9. Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Yaşadığı Evin Yapısı ve Mülkiyetinin Dağılımı İçin f ve % Değerleri

			Evinizin Yapısı				Toplam
			Müstakil (Tek Katlı)	Dubleks	Apt. Dairesi	Diğer (Gecekondu vs.)	
Evinizin Mülkiyeti	Kendi Evimiz	Sıklık <i>f</i>	46	16	263	8	333
		%	10,02 %	3,49 %	57,30 %	1,74 %	72,55 %
	Kira	Sıklık <i>f</i>	11	0	92	6	109
		%	2,40 %	0,00 %	20,04 %	1,31 %	23,75 %
	Lojman	Sıklık <i>f</i>	1	1	1	0	3
		%	0,22 %	0,22 %	0,22 %	0,00 %	0,65%
	Diğer (Dede vs.)	Sıklık <i>f</i>	3	1	10	0	14
		%	0,65 %	0,22 %	2,18 %	0,00 %	3,05 %
	Toplam	Sıklık <i>f</i>	61	18	366	14	459
		%	13,29 %	3,92 %	79,74 %	3,05 %	100 %

Tablo 9'da örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin yaşadığı evler için; 333 (% 72,55) kendini ev sahibi olarak tanımlarken bunların 46'sı (%10,02) müstakil evde,16'sı(%3,49) yaşadığı evi iki katlı olarak, 263'ü (%57,3) apartman dairesinde, 8'i(%1,74) gecekonduya yaşa-

dığını belirtmiştir. Örneklem grubundaki öğrencilerin 109'u (%23,75) yaşadığı evde kiracı olduklarını belirtirken bunların 11'i (%2,40) müstakil evde, 92'si (%20) apartman dairesinde, 6'sı (%1,31) gecekonduda yaşadığını belirtmiştir. Örneklem grubundaki öğrencilerin 3'ü (%0,65) lojmanda oturduğunu belirtirken bunların 1'i (%0,22) müstakil evde, 1'i (%0,22) yaşadığı evi iki katlı olarak, 1'i de (%0,22) apartman dairesinde yaşadığını belirtmiştir. Örneklem grubundaki öğrencilerin 14'ü (%3,05) kendini dedesinin veya yakın akrabalarının evinde kira vs. ödemediğini belirtirken bunların 3'ü (%0,65) yaşadığı evi müstakil olarak, 1'i (%0,22) iki katlı olarak, 10'ü (%2,18) apartman dairesinde yaşadığını belirtmiştir. Örneklem grubundan 1 kişi bu sorulara cevap vermemiştir. Örneklem grubunu kentlerde yaşayan çekirdek aile özelliği gösterdiğini Tablo 5'te açıklamıştık. Tablo 9'da ise bu çekirdek aileler çoğunlukla apartman dairesi olan kendi evlerinde ikamet etmektedirler. Gecekonduda oturanların çok az olması dikkat çekicidir.

Tablo 10. Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Harçlık Almadaki Dağılımı İçin *f* ve % Değerleri

	Yeterli		Yetersiz		Düzenli Değil		Toplam	
	Sıklık <i>f</i>	%	Sıklık <i>f</i>	%	Sıklık <i>f</i>	%	Sıklık <i>f</i>	%
Harçlık Düzeyi	353	77,1%	60	13,1%	45	9,8%	458	100%

Tablo 10'da örneklem grubunu oluşturan öğrenciler ailelerinden aldıkları harçlık için; 353'ü (%77,1) yeterli derken, 60'ı (%13,1) yetersiz olduğunu, 45'i de (%9,8) aldıkları harçlığın düzenli olmadığını belirtmişlerdir. İki kişi ise bu soruya cevap vermemiştir. Örneklem grubundaki öğrenciler harçlık bakımında problem yaşamadıklarını, ekonomik olarak rahat olduklarını belirtmişlerdir. Tablo 5 ile kıyaslandığında çocuk sayısının az olması öğrencilerin harçlığını yeterli bulmasının sebebi olarak düşünülmektedir.

Tablo 11. Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Yaşadığı Evde Anne Baba Kardeş Haricinde kalan Akraba Dağılımı İçin *f* ve % Değerleri

	Var		Yok		Toplam	
	Sıklık <i>f</i>	%	Sıklık <i>f</i>	%	Sıklık <i>f</i>	%
Beraber Yaşayan Akraba (Dede, Nine, Dayı vb.)	58	12,7%	399	87,3%	457	100%

Tablo 11’de örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin 58’i (%12,7) yaşadığı evde kendi anne, baba ve kardeşleri haricinde beraber yaşayan (dede, nine, dayı, amca, hala gibi) yakın akrabalarından bir ya da birkaç kişinin olduğunu, 399’u da (%87,3) yaşadığı evde kendi anne, baba ve kardeşleri haricinde beraber yaşayan (dede, nine, dayı, amca, hala gibi) yakın akraba olmadığını belirtmiştir. Bu soruya üç kişi cevap vermemiştir. Bu sonuçlara göre aile yapısının çekirdek aile olduğu anlaşılmaktadır. Tablo 5 ile ilişkilendirecek olduğumuzda bu aileler az çocuklu yanında akraba vs. yaşamayan kentte yaşayan çekirdek aile oldukları görülmektedir.

Tablo 12. Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Anne Baba Birlikteliği Dağılımı İçin f ve % Değerleri

	Vefat		Birlikte		Ayrı		Toplam	
	Sıklık <i>f</i>	%	Sıklık <i>f</i>	%	Sıklık <i>f</i>	%	Sıklık <i>f</i>	%
Anne Baba Birlikteliği	13	2,8%	429	93,7%	16	3,5%	458	100 %

Tablo 12’de örneklem grubunu oluşturan öğrencilerden 13’ü (%2,8) anne veya babadan birinin veya her ikisinin de vefat ettiğini, 429’u (%93,7) anne ve babanın beraber olduğunu, 16’sı (%3,5) ise anne ve babanın boşanarak ayrıldıklarını belirtmişlerdir. Tabloya göre parçalanmış veya tamamlanmamış ailede yetişen öğrencilerin oranı oldukça azdır.

Tablo 13. Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Gazete Okuma Alışkanlıklarının Dağılımı İçin f ve % Değerleri

	Gazete Okuma	
	Sıklık <i>f</i>	%
Düzenli Olarak Her Gün Birkaç Tane Okurum	47	10,2%
Ara Sıra Elime Geçerse Okurum	189	41,1%
Her Gün Bir Tane Okurum	53	11,5%
Okumuyorum	31	6,7%
İnternet’ten Arada Bir Bakarım	86	18,7%
İnternet’ten Sürekli Bakarım	54	11,7%
Toplam	460	100,0%

Tablo 13’de örneklem grubunu oluşturan öğrencilerden 47’si (10,2%) düzenli olarak birden fazla gazete okuduklarını 189’u (41,1%) ara sıra okuduklarını, 53’ü (11,5%) her gün okuduklarını, 31’i (6,7%) günlük gazete okumadıklarını, 86’sı (18,7%) gazeteleri düzenli olamamakla beraber internetten takip ettiklerini, 54’ü (11,7%) ise gazeteleri internetten düzenli olarak takip ettiğini belirtmişlerdir. Yukarıdaki tabloya göre örneklem grubunun oluşturan öğrencilerin gazete okumama alışkanlığı sadece % 6,1 gibi düşük bir oran olduğu görülmektedir. Ancak gazete almanın ekonomik yönü olduğu düşünüldüğünde bu gruba birden fazla gazete okuyanlar ile her gün bir gazete okuyanların dâhil edilebilmekte o zaman bu oran sadece %21,7 olmaktadır.

Tablo 14. Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Kitap Okuma Alışkanlıklarının Dağılımı İçin f ve % Değerleri

	Kitap Okuma	
	Sıklık <i>f</i>	%
Düzenli Okurum	38	8,3%
Ara Sıra Okurum	316	68,7%
Hiç Okumam	106	23,0%
Toplam	460	100,0%

Tablo 14’de örneklem grubunu oluşturan öğrencilerden 38’i (8,3%) düzenli olarak kitap okuduklarını 316’sı (68,7%) ara sıra okuduklarını, 106’sı (23%) ise hiç kitap okumadığını belirtmektedir. Bu tablolara göre gazete okuma alışkanlığı yüksek olmasına rağmen kitap okuma oranı çok düşüktür. Kitap okumanın ekonomik boyutu olduğundan ve internet vb. başka yerlerden de okumadıklarından kitap okuma oranını düşürmektedir.

Tablo 15. Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Kendisine Ait Oda Dağılımı İçin f ve % Değerleri

	ODANIZ VARMI	
	Sıklık <i>f</i>	%
Var	221	48%
Yok	144	31,3%
Kardeşimle Paylaşıyorum	93	20,2%
Veri Girişi Olmayan	2	0,4
Toplam	460	100,0%

Tablo 15’de örneklem grubunu oluşturan öğrencilerden 221’inin (% 48) odasının olduğu, 144’ünün (% 31) odasının olmadığı, 93’ünün (% 20) ise kardeşiyle birlikte odasını paylaştığı anlaşılmaktadır. Gelir düzeyleri asgari ücret olan örneklem grubunun büyük çoğunluğunun kendi evlerinde yaşadığı Tablo 6 ve Tablo 9 da tespit edilmiş, Tablo 15’e göre ise bu evler büyük olmayan ortalama evlerdir.

Tablo 16. Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Bilgisayar Sahibi Olma Dağılımı İçin f ve % Değerleri

	BİLGİSAYARINIZ VAR MI?	
	Sıklık <i>f</i>	%
Evet	387	84,1%
Hayır	73	15,9%
Toplam	460	100,0%

Tablo 16’da örneklem grubunu oluşturan öğrencilerden 387’sinin (% 84,1) bilgisayarının olduğu, 73’ünün (% 15,9) ise bilgisayarının olmadığı anlaşılmaktadır. Bilgisayar oranındaki fazlalık artık ailelerin bilgisayarı bir ihtiyaç olarak gördüğünü düşündürmektedir.

Tablo 17. Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Sınıf Tekrarı Dağılımı İçin f ve % Değerleri

	SINIF TEKRARI	
	Sıklık <i>f</i>	%
Yapmadım	428	93,0%
İlköğretimde Yaptım	4	0,9%
Bu Sınıfta Sınıf Tekrarı Yapıyorum	4	0,9%
Bu Okulda Sınıf Tekrarı Yaptım	23	5,0%
Veri Girişi Olmayan	1	0,2%
Toplam	459	100,0%

Tablo 17’de örneklem grubunu oluşturan öğrencilerden 428’inin (% 93) sınıf tekrarı yapmadığı, 4’ünün (% 0,9) ilköğretimde yaptığı, 4’ünün (%0,9) şu anda öğrenim gördüğü sınıfta sınıf tekrarı yaptığı, 23’ünün (% 5) bu okulda sınıf tekrarı yaptığı anlaşılmaktadır.

Tablo 18. Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Okul İhtiyaçlarının Karşılanması Dağılımı İçin f ve % Değerleri

	Okul İhtiyaçları	
	Sıklık <i>f</i>	%
Ailem	440	95,7%
Akrabalar	3	,7%
Komşular	1	,2%
Kendim Çalışıyorum	16	3,5%
Toplam	460	100,0%

Tablo 18’de örneklem grubunu oluşturan öğrencilerden 440’ının (95,7%) okul ihtiyaçları ailesi tarafından karşılanırken 3’ünün (0,7%) okul ihtiyaçları akrabaları tarafından, 1’i (0,2%) komşular, 16’sı (3,5%) okul ihtiyaçlarını kendisi çalışarak karşılamaktadır.

Kendisi çalışarak kazanan öğrencilerin içerisinde maddi olarak ihtiyacı olanlar kadar maddi olarak ihtiyacı olmayan öğrencilerde vardır. Ailesinin veya kendisinin ihtiyacı olmadığı halde çalıştığını belirten öğrencilerin büyük çoğunluğu eğitimini gördüğü meslekle ilgili bilgi, deneyim ve tecrübelerini artırmak istediğini söylerken yine ihtiyacı olmadığı halde çalıştığını belirten öğrencilerin az bir kısmı kendi ailesine ait iş yerlerinde çalıştığını belirtmektedirler.

2.1.3. Öğrencilerin Meslek Lisesi Tercihlerine İlişkin Bulgular

Tablo 19. Örneklem Grubundaki Öğrenciler Liseye Yeniden Başlasalar Meslek Lisesi Tercih Durumu Dağılımı İçin f ve % Değerleri

	YENİDEN MES. LİSESİ. TERCİH EDERMİSİNİZ	
	Sıklık <i>f</i>	%
Evet	306	66,5%
Hayır	77	16,8%
Kararsızım	76	16,6%
Veri Girişi Olmayan	1	0,2%
Toplam	460	100,0%

Tablo 19’da örneklem grubunu oluşturan öğrencilerden 306’si (66,5%) meslek lisesini yeniden tercih edeceğini, 77’si (16,8%) meslek lisesini yeniden tercih etmeyeceğini 76’sı

(%16,6) kararsız olduğunu belirtmiştir. Tabloya göre yeniden lise tercih etme şansı olsaydı yeniden meslek lisesini tercih ederim diyenlerin oranı diğerlerinin oranlarının toplamından çok fazladır. Tablo 24'le ilişkilendirildiğinde öğrencilerin meslek edinme isteğinin oranı oldukça fazladır. Buda öğrencilerin gelecekte meslek sahibi bireyler olarak yaşamak istediğini göstermektedir.

Tablo 20. Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Meslek Lisesi Tercihlerine Ailenin Etki Durumu Dağılımı İçin f ve % Değerleri

	Meslek Lisesi Tercihime Etkenler Ailem	
	Sıklık <i>f</i>	%
Hiç Etkili Olmadı	85	18,5%
Az Etkili Oldu	111	24,1%
Kısmen Etkili Oldu	153	33,3%
Çok Etkili Oldu	94	20,4%
Veri Girişi Olmayan	17	3,7
Toplam	460	100,0%

Tablo 20'de örneklem grubunu oluşturan öğrencilerden 85'i (%18,5) ailesinin okul tercihinde hiç etkili olmadığı, 111'i (%24,1) ailesinin okul tercihinde az etkili olduğu, 153(%33,3) ailesinin okul tercihinde kısmen etkili olduğu, 94'ü (%20,4) ailesinin okul tercihinde çok etkili olduğunu belirtmiştir. Öğrenciler meslek lisesini tercih ederken ailelerinin etkisi olduğunu ancak bu etkinin sınırlı kaldığı görülmektedir. Bu durum Tablo 24'te açıkça görülmektedir.

Tablo 21. Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Meslek Lisesi Tercihlerine Öğretmenlerin Etki Durumu Dağılımı İçin f ve % Değerleri

	Meslek Lisesi Tercihime Etkenler Öğretmenlerim	
	Sıklık <i>f</i>	%
Hiç Etkili Olmadı	199	43,3%
Az Etkili Oldu	119	25,9%
Kısmen Etkili Oldu	69	15,0%
Çok Etkili Oldu	37	8,0%
Veri Girişi Olmayan	36	7,8%
Toplam	424	100,0%

Tablo 21’de örneklem grubunu oluşturan öğrencilerden 199’u (%43,3) öğretmenlerinin okul tercihinde hiç etkili olmadığı, 119’u (%25,9) öğretmenlerinin okul tercihinde az etkili olduğu, 69’u (%15,0) öğretmenlerinin okul tercihinde kısmen etkili olduğu, 37’si (%8) öğretmenlerinin okul tercihinde çok etkili olduğunu belirtmiştir. Meslek lisesi tercih edilirken öğretmenlerin etkisinin olmadığını görmekteyiz. Bunun iki sebebi olabilir. Birinci sebebi ilköğretim okullarında yeterli derecede liselerle ilgili rehberlik yapılmaması, ikinci sebep olarak gerek öğrenciler gerekse aileler kendi aile tercihlerine dışarıdan bir müdahaleye veya yönlendirmeye sıcak bakmamaktadır.

Tablo 22. Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Meslek Lisesi Tercihlerine Ekonomik Beklentilerinin Etki Durumu Dağılımı İçin f ve % Değerleri

	Meslek Lisesi Tercihime Etkenler Ekonomik Beklentilerim	
	Sıklık f	%
Hiç Etkili Olmadı	107	13,3%
Az Etkili Oldu	63	13,7%
Kısmen Etkili Oldu	134	29,1%
Çok Etkili Oldu	114	24,8%
Veri Girişi Olmayan	42	9,1%
Toplam	460	100,0%

Tablo 22’de örneklem grubunu oluşturan öğrencilerden 107’si (%13,3) ekonomik beklentilerinin okul tercihinde hiç etkili olmadığı, 63’ü (%13,7) ekonomik beklentilerinin okul tercihinde az etkili olduğu, 134’ü (%29,1) ekonomik beklentilerinin okul tercihinde kısmen etkili olduğu, 114’ü (%24,8) ekonomik beklentilerinin okul tercihinde çok etkili olduğunu belirtmiştir. Meslek lisesi tercihi olarak en fazla göze çarpan seçenek ekonomik beklentiler olmaktadır. Bunu Tablo 6’ya göre değerlendirdiğimizde öğrencilerin çoğunun gelir düzeyinin düşük olmasına bağlayabiliriz.

Tablo 23. Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Meslek Lisesi Tercihlerine Arkadaşların Etki Durumu Dağılımı İçin f ve % Değerleri

	Meslek Lisesi Tercihime Etkenler Arkadaşlarım	
	Sıklık f	%
Hiç Etkili Olmadı	199	43,3%
Az Etkili Oldu	118	25,7%
Kısmen Etkili Oldu	65	14,1%
Çok Etkili Oldu	35	7,6%
Veri Girişi Olmayan	43	9,3%
Toplam	417	100,0%

Tablo 23’de örneklem grubunu oluşturan öğrencilerden 199’u (%43,3) arkadaşlarının okul tercihinde hiç etkili olmadığı, 118’i (%25,7) arkadaşlarının okul tercihinde az etkili olduğu, 65’i (%14,1) arkadaşlarının okul tercihinde kısmen etkili olduğu, 35’i (%7,6) arkadaşlarının okul tercihinde çok etkili olduğunu belirtmiştir. Bu durum Tablo 21’de dikkate aldığımızda öğrencilerin aile dışı faktörleri dikkate almadığı şeklinde yorumlana bilir.

Tablo 24. Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Meslek Lisesi Tercihlerine Meslek Sahibi Olma Düşüncesinin Etki Durumu Dağılımı İçin f ve % Değerleri

	Meslek Lisesi Tercihime Etkenler Meslek Edinme İsteği	
	Sıklık f	%
Hiç Etkili Olmadı	32	7,0%
Az Etkili Oldu	35	7,6%
Kısmen Etkili Oldu	104	22,6%
Çok Etkili Oldu	261	56,7%
Veri Girişi Olmayan	28	6,1
Toplam	432	100,0%

Tablo 24’de örneklem grubunu oluşturan öğrencilerden 32’si (%7) meslek edinme isteğinin okul tercihinde hiç etkili olmadığı, 35’i (%7,6) meslek edinme isteğinin okul tercihinde az etkili olduğu, 104’i (%22,6) meslek edinme isteğinin okul tercihinde kısmen etkili olduğu, 261’i (%56,7) meslek edinme isteğinin okul tercihinde çok etkili olduğunu belirtmiştir. Bu Tablo; Tablo 20, Tablo 21 ve Tablo 23 dikkate alındığında daha anlamlı hale gelmektedir. Öğrenciler meslek lisesini tercih ederken öncelikle kendilerini bir meslek sahibi olarak görmek istemişler daha sonra ailelerini bu kararlarına ortak etmişlerdir. Tablo 22 ile ilişkilendirdi-

ğimiz de kendilerini meslek sahibi olmalarıyla beraber zaten ekonomik olarak olumlu yönde etkileneceğini düşündüklerinden ekonomik beklenti verileri pek fazla yükselmemiş kendilerini öncelikle meslek sahibi bireyler olarak toplumda görmek istedikler sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 25. Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Meslek Lisesi Tercihlerine ÖSS’de Ek Puan Kazanma Düşüncesinin Etki Durumu Dağılımı İçin f ve % Değerleri

	Meslek Lisesi Tercihime Etkenler ÖSS’ de Ek Puan Alma Düşüncem	
	Sıklık <i>f</i>	%
Hiç Etkili Olmadı	148	32,2%
Az Etkili Oldu	92	20%
Kısmen Etkili Oldu	99	21,5%
Çok Etkili Oldu	87	18,9%
Veri Girişi Olmayan	34	7,4
Toplam	460	100,0%

Tablo 25’de örneklem grubunu oluşturan öğrencilerden 148’i (%32,2) ÖSS’ de ek puan alma düşüncesinin okul tercihinde hiç etkili olmadığı, 92’si (%20) ÖSS’ de ek puan alma düşüncesinin okul tercihinde az etkili olduğu, 99’unun (%21,5) ÖSS’ de ek puan alma düşüncesinin okul tercihinde kısmen etkili olduğu, 87’si (%18,9) ÖSS’ de ek puan alma düşüncesinin okul tercihinde çok etkili olduğunu belirtmiştir.,

Tablo 26. Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Meslek Lisesi Tercihlerine Daha Kolay İş Bulma Düşüncesinin Etki Durumu Dağılımı İçin f ve % Değerleri

	Meslek Lisesi Tercihime Etkenler Daha Kolay İş Bulma Düşüncem	
	Sıklık <i>f</i>	%
Hiç Etkili Olmadı	37	8,0%
Az Etkili Oldu	48	10,4%
Kısmen Etkili Oldu	129	28,0%
Çok Etkili Oldu	216	47,0%
Veri Girişi Olmayan	34	6,5%
Toplam	460	100,0%

Tablo 26’da örneklem grubunu oluşturan öğrencilerden 37’si (%8) daha kolay iş bulma düşüncesinin okul tercihinde hiç etkili olmadığı, 48’i (%10,4) daha kolay iş bulma düşüncesinin okul tercihinde az etkili olduğu, 129’unu (%28) daha kolay iş bulma düşüncesinin okul

tercihinde kısmen etkili olduğu, 216'sını (%18,9) daha kolay iş bulma düşüncesinin okul tercihinde çok etkili olduğunu belirtmiştir. Bu tabloya göre öğrenciler meslek lisesini bitirdiklerinde daha kolay iş bulabileceğini düşündükleri ortaya çıkmaktadır. Öğrenciler bu düşüncelerini oluşturan sebeplerden biri örneklem gurubunun öğrenim gördükleri okuldan mezun olanların çoğunun bir işte çalıştığı veya kendi işyerini açtığının gerek öğretmenler tarafından öğrencilere anlatılması gerekse okulun internet sitesinde yayınlana ziyaretçi bölümünün okunmasıdır.

Tablo 27. Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Meslek Lisesi Tercihlerine Sınavsız Meslek Yüksek Okullarına Girebilme Düşüncesinin Etki Durumu Dağılımı İçin f ve % Değerleri

	Meslek Lisesi Tercihime Etkenler Sınavsız Meslek Yüksek Okullarına Girebilme Düşüncesi	
	Sıklık <i>f</i>	%
Hiç Etkili Olmadı	97	21,1%
Az Etkili Oldu	82	17,8%
Kısmen Etkili Oldu	120	26,1%
Çok Etkili Oldu	126	27,4%
Veri Girişi Olmayan	35	7,6
Toplam	460	100,0%

Tablo 27'de örneklem grubunu oluşturan öğrencilerden 97'si (%21,1) sınavsız Meslek Yüksek Okullarına girebilme düşüncesinin okul tercihinde hiç etkili olmadığı, 82'si (%17,8) sınavsız Meslek Yüksek Okullarına girebilme düşüncesinin okul tercihinde az etkili olduğu, 120'si (%26,1) sınavsız Meslek Yüksek Okullarına girebilme düşüncesinin okul tercihinde kısmen etkili olduğu, 126'sı (%27,4) sınavsız Meslek Yüksek Okullarına girebilme düşüncesinin okul tercihinde çok etkili olduğunu belirtmiştir.

2.1.4. Öğrencilerin İş Beklentisine İlişkin Bulgular

Tablo 28. Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Eğitimini Gördüğü Alanda Çalışmak İsteyen ve Çalışmak İstemeyenlerin Dağılımı İçin f ve % Değerleri

	Aynı Alanda Çalışmak	
	Sıklık <i>f</i>	%
Evet	412	90,5%
Hayır	43	9,5%
Toplam	455	100,0%

Tablo 28’de örneklem grubunu oluşturan öğrencilerden 412’si (90,5%) eğitimini gördüğü alanda çalışmak isterken, 43’ü (9,5%) eğitimini gördüğü alanda çalışmak istemediğini belirtmiştir. Tabloya göre öğrencilerin mesleklerini sevdiği görülmekte alınan eğitimle başarılı olacaklarına inançlı oldukları anlaşılmaktadır. Bu durum tabloya yansıyan aldığı eğitimle aynı meslekte çalışmak isteyenlerin oranında açıkça görülmektedir. Aldığı eğitimle ilgili işte çalışmak istemeyenler genelde amacı olmayan sadece diploma için okula gelen öğrenciler olduğu düşünülmektedir.

Tablo 29. Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Mezuniyet Sonrası İş Bulma Kaygıları Dağılımı İçin f ve % Değerleri

	Mezuniyet Sonrası İş Bulma Kaygısı	
	Sıklık <i>f</i>	%
Kendi Alanımda İş Bulabilirim	277	60,2%
Kendi Alanımda Olmasa Bile İş Bulabilirim	81	17,6%
İş Bulabileceğimi Düşünmüyorum	7	1,5%
Fikrim Yok	95	20,7%
Toplam	460	100,0%

Tablo 29’da örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin, 277’i (%60,2) kendi alanında iş bulabileceğini düşünürken, 81’u (%17,6) kendi alanında olmasa bile iş bulabileceğini, 7’si(%1,5) herhangi bir şekilde iş bulamayacağını belirtmiş, örneklem grubunu oluşturan 95 (%20,7) öğrenci fikir belirtmemiştir. Mezuniyet sonrası kendi alanında veya kendi alanı dışında iş bulma beklentisi olan öğrencilerin oranı toplam öğrencilere göre %77,8 (358 kişi) dir. Bu oran meslek lisesi öğrencilerinin iş bulma kaygısı taşımadıklarının da göstergesi olarak al-

gılanmalıdır. Kendilerini mezuniyet sonrası meslek sahibi olarak gören öğrenciler iş bulama-
ma kaygısı taşımamaktadır.

**Tablo 30. Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Ailelerindeki Meslek Lisesi Mezun-
larının Öğrencinin Eğitimini Gördüğü Meslek Alanında Aynı Mesleği Yapan ve
Yapmayanların Dağılımı İçin *f* ve % Değerleri**

			Ailede Meslek Lisesi Mezunu Var mı?		
			Evett	Hayır	Toplam
Eğitimini Aldığınız Mesleği Ailede Ya- pan Var mı?	Evett	Sıklık <i>f</i>	72	40	112
		Tablo %	15,7%	8,7%	24,3%
		%	39,1%	14,5%	24,3%
	Hayır	Sıklık <i>f</i>	112	236	348
		Tablo %	24,3%	51,3%	75,7%
		%	60,9%	85,5%	75,7%
Toplam	Sıklık <i>f</i>	184	276	460	
	Tablo %	40,0%	60,0%	100,0%	
	%	100,0%	100,0%	100,0%	

Tablo 30’da örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin ailesinde meslek lisesi mezunu olan 184 (%40) kişi varken bunların 72’si (%15,7) öğrencinin öğrenim gördüğü alanla aynı mesleği yapmakta iken 112’si (%24,3) öğrencinin eğitim gördüğü alan dışında bir meslek icra etmektedir. Örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin ailesinde meslek lisesi mezunu olmayan 276 (%60) kişi varken bu öğrencilerden 40’ının (%8,7) ailesinde, öğrencinin öğrenim gördüğü alanla aynı mesleği yapan aile bireyi bulunmakta, 236’sında (%51,3) ise öğrencinin eğitim gördüğü alan ile ilgili meslek sahibi aile bireyi bulunmamaktadır. Bu verilere göre ailesinde meslek lisesi mezunu olmayan aileler mesleki eğitimi daha fazla önemsemektedir. Aileler de öğrenciler gibi meslek lisesi mezunu olmanın meslek sahibi olmak ve kolay iş bulmak olduğunu düşünmektedirler.

Tablo 31. Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Mezuniyet Sonrası İş Beklentileri Dağılımı İçin f ve % Değerleri

	İş Beklentisi	
	Sıklık <i>f</i>	%
Eğitimini Aldığım Alanımla Aynı İşi Yapan Aileme Ait İşyerinde Çalışacağım	38	8,3%
Eğitimini Aldığım Alanımla Aynı İşi Yapmayan Aileme Ait İşyerinde Çalışacağım	11	2,4%
Eğitimini Aldığım Alanımla İlgili Büyük Ölçekli İş Yerde Çalışmak İstiyorum	239	52,0%
Eğitimini Aldığım Alanımla İlgili Küçük Ölçekli İş Yerde Çalışmak İstiyorum	43	9,3%
Eğitimini Aldığım Alanımla İlgili Kendi İş Yerimi Açmak İstiyorum	66	14,3%
Eğitimini Aldığım Alanımla İlgili Bir İşte Çalışmak İstemiyorum	55	12,0%
Veri Girişi Yapmayan	8	1,7%
Toplam	460	100,0%

Tablo 31’de örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin, 38’i (%8,3) eğitimini aldığı alanla aynı işi yapan ailesine ait işyerinde çalışacağını belirtirken, 11’i (%2,4) eğitimini aldığı alanla aynı işi yapmayan ailesine ait işyerinde çalışacağını, 239’u (%52)eğitimini aldığı alanla ilgili büyük ölçekli bir iş yerinde çalışmak istediğini, 43’ü (%9,3)eğitimini aldığı alanla ilgili küçük ölçekli bir iş yerinde çalışmak istediğini, 66’ısı (%14,3)eğitimini aldığı alanla ilgili bir iş yapan kendi iş yerini açmayı, 55’i (%12) eğitimini aldığı alanla ilgili herhangi bir işte çalışmadığını belirtmiştir. Bu soruya herhangi bir cevap vermeyen öğrenci sayısı ise 8 (%1,7) kişidir. Okul bittikten sonra öğrenciler kendi alanlarıyla ilgili işlerde çalışmak istemekte ancak iş yeri şekilleri çeşitlenmektedir. Öğrencilerin isteklerini en çok görüldüğü büyük işyerinde çalışmak istemelerinin birçok sebepleri olmakta bunların başında ise büyük işyerlerinde kendilerini daha fazla geliştireceklerini düşünmektedirler. Diğer sebepler ise sosyal güvence ve alacakları ücretlerin düzenli olacağı düşüncesidir.

2.1.5. Öğrencilerin Yüksek Öğrenim Beklentilerine İlişkin Bulgular

Tablo 32. Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Mezuniyet Sonrası Yüksek Öğrenim Beklentileri Dağılımı İçin f ve % Değerleri

	Yüksek Öğrenim Beklentisi	
	Sıklık <i>f</i>	%
Alanımla İlgili Bir Fakültede Öğrenim Görmek İstiyorum	248	53,9%
Alanımla Dışında Bir Fakültede Öğrenim Görmek İstiyorum	35	7,6%
2 Yıllık MYO Devam Etmek İstiyorum	109	23,7%
Açık Öğretim Fak. Devam Etmek İstiyorum	5	1,1%
Çalışmak İstediyim İçin Yük. Öğren. Devam Etmek İstemiyorum	60	13,0%
Veri Girişi Yapmayan	3	0,7%
Toplam	460	100,0%

Tablo 32’de örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin, 248’ü (%53,9) alanıyla ilgili bir fakültede öğrenim görmek isterken, 35’u (%7,6) alanıyla ilgili bir fakültede öğrenim görmek istemediğini, 109’u (%23,7) iki yıllık meslek yüksek olularına gitmeyi, 5’i (%1,1) Açık Öğretim Fakültesine devam etmeyi, 59’u (%13) ise çalışmak istediği için herhangi bir yüksek öğrenim kurumunda öğrenim görmeyi istememektedir. Bu soruya herhangi bir cevap veremeyen öğrenci sayısı ise 4 (%0,7) kişidir. Örneklem grubundaki öğrenciler önlerindeki yüksek öğrenim engelini bildiklerinden alan dışı tercih yapmak istemediğini belirtmişlerdir. Alan dışı tercih yapmak isteyenler ise dolaylı yollardan başka fakülteleere gitmek istediğini belirtmişlerdir.

Tablo 33. Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Mezuniyet Sonrası Alan Dışı Yüksek Öğrenim Beklentileri Dağılımı İçin f ve % Değerleri

	Alan Dışı Yüksek Öğrenim Beklentileri	
	Sıklık <i>f</i>	%
Yüksek Öğrenim Görmek istemiyorum	61	13,3%
Alan Dışı Tercih Yapmak istemiyorum	285	62,0%
Etkenler	111	24,1%
Veri Girişi Yapmayan	3	0,6%
Toplam	460	100,0%

Tablo 33’de örneklem grubunu oluşturan öğrencilere mezuniyet sonrası alan dışı yüksek öğrenim beklenti durumları sorulduğunda 61’i (%13,3) yüksek öğrenim görmek istemediğini, 285’i (%62) alan dışı tercihte bulunmak istemediğini belirtmiştir.

Tablo 34. Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Meslek Liselerinin, Genel Liselere Göre Sosyal Mevki Açısından Kıyaslanması Dağılımı İçin f ve % Değerleri

	Meslek Liseleri İle Genel Liselerin Kıyaslanması Sosyal Mevki Açısından	
	Sıklık <i>f</i>	%
Farksız	127	27,6%
Biraz Daha iyi	110	23,9%
Daha iyi	118	25,7%
Kötü	55	12,0%
Çok Kötü	17	3,7%
Veri Girişi Olmayan	33	7,2
Toplam	460	100,0%

Tablo 34’de örneklem grubunu oluşturan öğrencilerden 127’si (%27,6) meslek liseleri ile genel liselerin kıyaslanmasında sosyal mevki açısından fark olmadığını, 110’u (%23,9) meslek liseleri ile genel liseler kıyaslandığında sosyal mevki açısından meslek liselerinin biraz daha iyi olduğunu, 118’i (%25,7) meslek liseleri ile genel liseler kıyaslandığında sosyal mevki açısından meslek liselerinin daha iyi olduğunu, 55’i (%12) meslek liseleri ile genel liseler kıyaslandığında sosyal mevki açısından meslek liselerinin kötü olduğunu, 17’si (%3,7) meslek liseleri ile genel liseler kıyaslandığında sosyal mevki açısından meslek liselerinin çok kötü olduğunu belirtmiştir.

Tablo 35. Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Meslek Liselerinin, Genel Liselere Göre İş Bulma Açısından Kıyaslanması Dağılımı İçin f ve % Değerleri

	Meslek Liseleri İle Genel Liselerin Kıyaslanması İş Bulma Açısından	
	Sıklık <i>f</i>	%
Farksız	47	10,2%
Biraz Daha iyi	109	23,7%
Daha iyi	240	52,2%
Kötü	22	4,8%
Çok Kötü	23	5,0%
Veri Girişi Olmayan	19	4,1%
Toplam	441	100,0%

Tablo 35’de örneklem grubunu oluşturan öğrencilerden 47’si (%10,2) meslek liseleri ile genel liselerin kıyaslanmasında iş bulma açısından fark olmadığını, 109’u (%23,7) meslek liseleri ile genel liseler kıyaslandığında iş bulma açısından meslek liselerinin biraz daha iyi olduğunu, 240’ı (%52,2) meslek liseleri ile genel liseler kıyaslandığında iş bulma açısından meslek liselerinin daha iyi olduğunu, 22’isi (%4,8) meslek liseleri ile genel liseler kıyaslandığında iş bulma açısından meslek liselerinin kötü olduğunu, 23’ü (%5) meslek liseleri ile genel liseler kıyaslandığında iş bulma açısından meslek liselerinin çok kötü olduğunu belirtmiştir.

Tablo 36. Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Meslek Liselerinin, Genel Liselere Göre Üniversiteye Giriş Açısından Kıyaslanması Dağılımı İçin f ve % Değerleri

	Meslek Liseleri İle Genel Liselerin Kıyaslanması Üniversiteye Giriş Açısından	
	Sıklık f	%
Farksız	56	12,2%
Biraz Daha iyi	96	20,9%
Daha iyi	99	21,5%
Kötü	113	24,6%
Çok Kötü	72	15,7%
Veri Girişi Olmayan	24	5,2
Çok Önemli	460	100,0%

Tablo 36’da örneklem grubunu oluşturan öğrencilerden 56’si (%12,2) meslek liseleri ile genel liselerin kıyaslanmasında üniversiteye giriş açısından fark olmadığını, 96’sı (%20,9) meslek liseleri ile genel liseler kıyaslandığında üniversiteye giriş açısından meslek liselerinin biraz daha iyi olduğunu, 99’u (%21,5) meslek liseleri ile genel liseler kıyaslandığında üniversiteye giriş açısından meslek liselerinin daha iyi olduğunu, 113’ü (%24,6) meslek liseleri ile genel liseler kıyaslandığında üniversiteye giriş açısından meslek liselerinin kötü olduğunu, 24’ü (%5,2) meslek liseleri ile genel liseler kıyaslandığında üniversiteye giriş açısından meslek liselerinin çok kötü olduğunu belirtmiştir.

Tablo 37. Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Mezuniyet Sonrası Yüksek Öğrenim Beklentileri İle Mezuniyet Sonrası Alan Dışı Yüksek Öğrenim Beklentilerinin Analizinin Dağılımı İçin f ve % Değerleri

			Alan Dışı Yüksek Öğrenim Beklentileri			
			Yüksek Öğrenim Görmek İstiyorum	Alan Dışı Tercih Yapmak İstiyorum	Etkenler	Toplam
Yüksek Öğrenim Beklentisi	Alanımla İlgili Bir Fakültede Öğrenim Görmek İstiyorum	Sıklık <i>f</i>		202	46	248
		Tablo %		44,2%	10,1%	54,3%
		%		70,9%	41,4%	5,3%
	Alanım Dışında Bir Fakültede Öğrenim Görmek İstiyorum	Sıklık <i>f</i>			35	35
		Tablo %			7,7%	7,7%
		%			31,5%	7,7%
	2 Yıllık MYO Devam Etmek İstiyorum	Sıklık <i>f</i>		79	30	109
		Tablo %		17,3%	6,6%	23,9%
		%		27,7%	27,0%	23,9%
	Açık Öğretim Fak. Devam Etmek İstiyorum	Sıklık <i>f</i>	1	4		5
		Tablo %	0,2%	0,9%		1,1%
		%	1,6%	1,4%		1,1%
	Çalışmak İstedğim İçin Yük. Öğren. Devam Etmek İstemiyorum	Sıklık <i>f</i>	60			60
		Tablo %	13,1%			13,1%
		%	98,4%			13,1%
Veri Girişi Yapmayan					3	
Toplam	Sıklık <i>f</i>	61	285	111	460	
	Tablo %	13,3%	62,4%	24,3%	100%	
	%	100%	100%	100%	100%	

Tablo 37’de örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin 46’sı (%10,1) alan dışı tercih yapmayacaklarını belirttiği halde etkenleri işaretlemiştir. Bu etkenleri işaretleyen öğrenciler için yüksek öğrenim yapmak istemelerini etkileyen etkenler olarak anlaşılmaktadır. Bu tabloda yüksek öğrenim ve alan dışı yüksek öğrenim ilişkileri incelenmiş alan dışı tercih yapmak istemeyen 285 (%62,4) öğrencinin 79’u (%17,3) iki yıllık meslek yüksek okullarına devam etmeyi, 4’ü (%0,9) ise alanlarıyla ilgili açık öğretim fakültesine gitmeyi düşünmektedir. 61 (%13,3) kişi çalışmak istediğinden, 1 (%0,2) kişi ise açık öğretim fakültesine gitme isteğinden dolayı yüksek öğrenim görmek istememektedir. Ayrıca 3 kişide veri girişi yapmamıştır

Tablo 38. Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Mezuniyet Sonrası Yüksek Öğrenim Beklentileri Etkileri Dağılımı İçin f ve % Değerleri

Alan Dışı Yüksek Öğrenim Beklentisi			Yüksek Öğrenim Beklentisi				
			Alanımla İlgili Bir Fakültede Öğrenim Görmek İstiyorum	Alanım Dışında Bir Fakültede Öğrenim Görmek İstiyorum	2 Yıllık MYO Devam Etmek İstiyorum	Açık Öğretim Fak. Devam Etmek İstiyorum	Çalışmak İstedğim İçin Yük. Öğren. Devam Etmek İstiyorum
Mesleğini Değiştirme İsteği	Hiç Etkili Olmadı	Sıklık f	48	7	23	2	3
		%	76,2%	20,6%	63,9%	100,0%	60,0%
	Az Etkili Oldu	Sıklık f	11	7	6		2
		%	17,5%	20,6%	16,7%		40,0%
Kısmen Etkili Oldu	Sıklık f	3	7	2			
	%	4,8%	20,6%	5,6%			
Çok Etkili Oldu	Sıklık f	1	13	5			
	%	1,6%	38,2%	13,9%			
Mesleği İle İlgili İş Bulma Kaygısı	Hiç Etkili Olmadı	Sıklık f	24	8	12	2	2
		%	38,1%	23,5%	34,3%	100,0%	40,0%
	Az Etkili Oldu	Sıklık f	22	9	16		2
		%	34,9%	26,5%	45,7%		40,0%
Kısmen Etkili Oldu	Sıklık f	13	10	1			
	%	20,6%	29,4%	2,9%			
Çok Etkili Oldu	Sıklık f	4	7	6		1	
	%	6,3%	20,6%	17,1%		20,0%	
Sosyal Mevki ve İtibar Kazandıracak Meslek Edinme	Hiç Etkili Olmadı	Sıklık f	10	7	9	1	1
		%	16,4%	20,6%	25,7%	50,0%	25,0%
	Az Etkili Oldu	Sıklık f	13	5	6	1	2
		%	21,3%	14,7%	17,1%	50,0%	50,0%
Kısmen Etkili Oldu	Sıklık f	20	8	13			
	%	32,8%	23,5%	37,1%			
Çok Etkili Oldu	Sıklık f	18	14	7		1	
	%	29,5%	41,2%	20,0%		25,0%	
Yüksek Gelir Getiren Başka Meslek Edinme İsteği	Hiç Etkili Olmadı	Sıklık f	11	7	4	1	1
		%	17,7%	20,6%	11,1%	50,0%	20,0%
	Az Etkili Oldu	Sıklık f	9	7	10	1	
		%	14,5%	20,6%	27,8%	50,0%	
Kısmen Etkili Oldu	Sıklık f	15	11	11		2	
	%	24,2%	32,4%	30,6%		40,0%	
Çok Etkili Oldu	Sıklık f	27	9	11		2	
	%	43,5%	26,5%	30,6%		40,0%	
İş Bulma Şansını Artırma İsteği	Hiç Etkili Olmadı	Sıklık f	8	6	6	1	1
		%	13,1%	17,6%	17,1%	50,0%	20,0%
	Az Etkili Oldu	Sıklık f	12	7	5	1	1
		%	19,7%	20,6%	14,3%	50,0%	20,0%
Kısmen Etkili Oldu	Sıklık f	17	11	15		1	
	%	27,9%	32,4%	42,9%		20,0%	
Çok Etkili Oldu	Sıklık f	24	10	9		2	
	%	39,3%	29,4%	25,7%		40,0%	
Mesleğin Çalışma Koşullarının Ağır Olması	Hiç Etkili Olmadı	Sıklık f	19	7	9	2	3
		%	30,2%	20,6%	25,0%	100,0%	60,0%
	Az Etkili Oldu	Sıklık f	19	8	12		1
		%	30,2%	23,5%	33,3%		20,0%
Kısmen Etkili Oldu	Sıklık f	18	10	9			
	%	28,6%	29,4%	25,0%			
Çok Etkili Oldu	Sıklık f	7	9	6		1	
	%	11,1%	26,5%	16,7%		20,0%	

Tablo 38’de örneklem grubunu oluşturan öğrencilerden alan alanıyla ilgili bir fakültede okumak istiyorum diyen öğrenciler mesleği ile ilgili iş bulamama kaygısı (%38,1) taşımazken alan dışı bir fakültede öğrenim görmek isteyen öğrencilerin ise mesleği ile iş bulamama kaygısı (%29,4) taşıdıkları görülmektedir. Hem alan dışı öğrenim görmek istemeyen hem de alan dışı öğrenim görmek isteyen öğrenciler sosyal mevki ve itibar kazanmak ve daha yüksek gelir elde etmek için yüksek öğrenim görmek istediklerini belirtmişlerdir.

Tablo 38’de örneklem grubunu oluşturan öğrencilere göre yüksek öğrenim görmek, ister alanıyla ilgili olsun isterse alan dışı olsun sosyal mevki ve itibarla birlikte yüksek gelir getirmek anlamı taşıdığı sonucu ortaya çıkmıştır.

2.2. Öğrencilerin İş Beklentileri ile Aile Yapısı Arasındaki İlişki

Bu alt bölümde öğrencilerin iş beklentileri ile aile yapıları arasındaki ilişki Pearson Ki-Kare yöntemi kullanılarak incelenmiştir.

Tablo 39. Öğrencilerin İş Beklentileri ile Kardeş Sayıları Arasındaki İlişki

	Değer	df	Anlamlılık
Pearson Ki-Kare	28,210	25	,298
Yaklaşık Oran	30,917	25	,192
Doğrusal İlişki	9,152	1	,002
N	452		

Öğrencilerin iş beklentileri ile kardeş sayıları arasındaki ilişki Pearson Ki-Kare testi kullanılarak incelenmiş ve analiz sonuçları Tablo 39’de sunulmuştur. Tablonun anlamlılık sütunundaki değerden ($p = 0,298$; $p > 0,05$) öğrencilerin iş beklentileri ile kardeş sayıları arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı anlaşılmaktadır.

Tablo 40. Öğrencilerin İş Beklentilerinin Kardeş Sayılarına Bağlı Olarak Değişimi

Kardeş Sayısı		İş Beklentisi						Toplam
		Alanımla Aynı işi Yapan Aileme Ait işyerinde Çalışacağım	Alanımla Aynı işi Yapmayan Aileme Ait işyerinde Çalışacağım	Alanımla ilgili Büyük Ölçekli iş Yerinde Çalışmak istiyorum	Alanımla ilgili Küçük Ölçekli iş Yerinde Çalışmak istiyorum	Alanımla ilgili Kendi iş Yerimi Açmak istiyorum	Alanımla ilgili Bir iste Çalışmak istemiyorum	
Kardeş Yok	Sıklık	3	0	14	1	4	1	23
	Bek. Sıklık	1,9	,6	12,2	2,2	3,4	2,8	23,0
İki Kardeş	Sıklık	18	5	111	22	22	14	192
	Bek. Sıklık	16,1	4,7	101,5	18,3	28,0	23,4	192,0
Üç Kardeş	Sıklık	12	5	70	12	23	24	146
	Bek. Sıklık	12,3	3,6	77,2	13,9	21,3	17,8	146,0
Dört Kardeş	Sıklık	4	1	25	4	9	13	56
	Bek. Sıklık	4,7	1,4	29,6	5,3	8,2	6,8	56,0
Beş Kardeş	Sıklık	1	0	12	4	5	2	24
	Bek. Sıklık	2,0	,6	12,7	2,3	3,5	2,9	24,0
Altı Kardeş ve Üstü	Sıklık	0	0	7	0	3	1	11
	Bek. Sıklık	,9	,3	5,8	1,0	1,6	1,3	11,0
Toplam	Sıklık	38	11	239	43	66	55	452
	Bek. Sıklık	38,0	11,0	239,0	43,0	66,0	55,0	452,0

Öğrencilerin iş beklentilerinin kardeş sayılarına bağlı olarak değişimi ise Tablo 40’de verilmiştir. Tablonun beklenen ve gözlenen toplam değerlerinden, öğrencilerin iş beklentilerinin kardeş sayısına bağlı olarak dağılımının beklenen toplamları ile gözlenen toplamaları arasında belirgin bir fark olmadığı, verilerin oransal bir dağılım gösterdiği anlaşılmaktadır.

Bu bulgu Pearson Ki-Kare testi bulguları ile birlikte değerlendirildiğinde iş beklentilerinin kardeş sayısına bağlı olarak farklılık göstermediği diğer bir ifade ile kardeş sayısı değişiminin öğrencilerin iş beklentilerini etkilemediği sonucuna varılmıştır.

Tablo 41. Öğrencilerin İş Beklentileri ile Gelir Seviyelerine Arasındaki İlişki

	Değer	df	Anlamlılık
Pearson Ki-Kare	22,213	30	,846
Yaklaşık Oran	21,307	30	,878
Doğrusal İlişki	,947	1	,330
N	452		

Öğrencilerin iş beklentileri ile gelir seviyesi arasındaki ilişki Pearson Ki-Kare testi kullanılarak incelenmiş ve analiz sonuçları Tablo 41’de sunulmuştur. Tablonun anlamlılık sütunundaki değerden ($p = 0,846$; $p > 0,05$) öğrencilerin iş beklentileri ile gelir seviyesi arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı anlaşılmaktadır.

Tablo 42. Öğrencilerin İş Beklentilerinin Gelir Seviyelerine Bağlı Olarak Değişimi

			İş Beklentisi						Toplam	
			Alanımla Aynı İşi Yapan Aileme Ait İşyerinde Çalışacağım	Alanımla Aynı İşi Yapan Aileme Ait İşyerinde Çalışacağım	Alanımla İlgili Büyük Bir İş Yerinde Çalışmak İstiyorum	Alanımla İlgili Kobi’de Çalışmak İstiyorum	Alanımla İlgili Kendi İşyerimi Açmak İstiyorum	Alanımla İlgili İş Yapmak İstemiyorum		
Gelir	1000TL’den az	Toplam	0	0	13	2	1	1	17	
		Bek.Top	1,4	,4	9,0	1,6	2,5	2,1	17,0	
	1000-1500 TL arası	Toplam	24	7	154	29	45	37	296	
		Bek.Top	24,9	7,2	156,5	28,2	43,2	36,0	296,0	
	1501-2000 TL arası	Toplam	8	2	46	6	12	10	84	
		Bek.Top	7,1	2,0	44,4	8,0	12,3	10,2	84,0	
	2001-3000 TL arası	Toplam	4	1	20	5	7	7	44	
		Bek.Top	3,7	1,1	23,3	4,2	6,4	5,4	44,0	
	3001-4000 TL arası	Toplam	0	1	3	1	1	0	6	
		Bek.Top	,5	,1	3,2	,6	,9	,7	6,0	
	4001-5000 TL arası	Toplam	1	0	1	0	0	0	2	
		Bek.Top	,2	,0	1,1	,2	,3	,2	2,0	
	5000 TL üzeri	Toplam	1	0	2	0	0	0	3	
		Bek.Top	,3	,1	1,6	,3	,4	,4	3,0	
	Toplam		Toplam	38	11	239	43	66	55	452
			Bek.Top	38,0	11,0	239,0	43,0	66,0	55,0	452,0

Öğrencilerin iş beklentilerinin gelir seviyelerine bağlı olarak değişimi ise Tablo 42’de verilmiştir. Tablonun beklenen ve gözlenen toplam değerlerinden, öğrencilerin iş beklentilerinin gelir seviyesine bağlı olarak dağılımının beklenen toplamları ile gözlenen toplamaları arasında belirgin bir fark olmadığı, verilerin oransal bir dağılım gösterdiği anlaşılmaktadır.

Bu bulgu Pearson Ki-Kare testi bulguları ile birlikte değerlendirildiğinde iş beklentilerinin gelir seviyesine bağlı olarak farklılık göstermediği diğer bir ifade ile gelir seviyesi değişkeninin öğrencilerin iş beklentilerini etkilemediği sonucuna varılmıştır.

Tablo 43. Öğrencilerin İş Beklentilerinin Annelerinin Mesleğine Bağlı Olarak Değişimi

			İş Beklentisi						T O P L A M
			Alanımla Aynı İşi Yapan Aileme Ait İşyerinde Çalışacağım	Alanımla Aynı İşi Yapan Aileme Ait İşyerinde Çalışacağım	Alanımla İlgili Büyük Bir İş Yerinde Çalışmak İstiyorum	Alanımla İlgili Kobi’de Çalışmak İstiyorum	Alanımla İlgili Kendi İşyerimi Açmak İstiyorum	Alanımla İlgili İş Yaparım İstemiyorum	
Anne Meslek	Memur	Toplam	0	0	1	2	0	1	4
		Bek.Top	,3	,1	2,1	,4	,6	,5	4,0
	İşçi	Toplam	3	1	19	6	8	7	44
		Bek.Top	3,7	1,1	23,2	4,2	6,5	5,4	44,0
	Emekli	Toplam	2	1	9	2	2	2	18
		Bek.Top	1,5	,4	9,5	1,7	2,6	2,2	18,0
	Esnaf	Toplam	0	0	2	0	0	0	2
		Bek.Top	,2	,0	1,1	,2	,3	,2	2,0
	Prof. Mes-	Toplam	0	1	0	0	0	0	1
		Bek.Top	,1	,0	,5	,1	,1	,1	1,0
	Çiftçi	Toplam	0	0	1	1	0	0	2
		Bek.Top	,2	,0	1,1	,2	,3	,2	2,0
	Ev hanı-	Toplam	32	8	201	31	56	44	372
		Bek.Top	31,4	9,1	195,9	35,5	54,6	45,5	372,0
	Serbest	Toplam	1	0	4	1	0	1	7
		Bek.Top	,6	,2	3,7	,7	1,0	,9	7,0
	Toplam	Toplam	38	11	237	43	66	55	450
		Bek.Top	38,0	11,0	237,0	43,0	66,0	55,0	450,0

Öğrencilerin iş beklentilerinin annelerinin mesleğine bağlı olarak değişimi ise Tablo 43’da verilmiştir. Tablonun beklenen ve gözlenen toplam değerlerinden, öğrencilerin iş beklentilerinin annelerinin mesleğine bağlı olarak dağılımının beklenen toplamları ile gözlenen toplamaları arasında belirgin bir fark olduğu, verilerin oransal bir dağılım göstermediği anlaşılmaktadır.

Bu bulgu Pearson Ki-Kare testi bulguları ile birlikte değerlendirildiğinde iş beklentilerinin annenin mesleğine bağlı olarak farklılık gösterdiği diğer bir ifade ile annenin mesleği değişkeninin öğrencilerin iş beklentilerini etkilediği sonucuna varılmıştır.

Bunlardan annesi işçi olanların bir KOBİ’de çalışmak, kendi işyerini açmak, farklı iş yapmak isteyenlerde gözlenen toplam beklenen toplamın üzerindedir. Annesi ev hanımı olanlarda KOBİ’ler için gözlenen toplam beklenen toplamdan fazladır. Diğer meslek grupları ise belirgin bir fark göze çarpmamaktadır. Buna göre annesi işçi olanların KOBİ’ de çalışmak, kendi işyerini açmak ya da farklı iş yapmak istedikleri annesi ev hanımı olanların ise KOBİ’lerde çalışmayı diğerlerine göre daha az istedikleri söylenebilir.

Tablo 44. Öğrencilerin İş Beklentileri ile Annelerinin Mesleği Arasındaki İlişki

	Değer	df	Anlamlılık
Pearson Ki-Kare	61,139	35	,004
Yaklaşık Oran	26,884	35	,835
Doğrusal İlişki	1,264	1	,261
N	450		

Öğrencilerin iş beklentileri ile annelerinin mesleği arasındaki ilişki Pearson Ki-Kare testi kullanılarak incelenmiş ve analiz sonuçları Tablo 44’de sunulmuştur. Tablonun anlamlılık sütunundaki değerden ($p = 0,004$; $p < 0,05$) öğrencilerin iş beklentileri ile annelerinin mesleği arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 45. Öğrencilerin İş Beklentileri ile Babanın Mesleği Arasındaki İlişki

	Değer	df	Anlamlılık
Pearson Ki-Kare	31,250	30	,403
Yaklaşık Oran	32,099	30	,363
Doğrusal İlişki	,203	1	,652
N	448		

Öğrencilerin iş beklentileri ile babalarının mesleği arasındaki ilişki Pearson Ki-Kare testi kullanılarak incelenmiş ve analiz sonuçları Tablo 45’de sunulmuştur. Tablonun anlamlılık sütunundaki değerden ($p = 0,403$; $p > 0,05$) öğrencilerin iş beklentileri ile babanın mesleği arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı anlaşılmaktadır.

Tablo 46. Öğrencilerin İş Beklentilerinin Babalarının Mesleğine Bağlı Olarak Değişimi

			İş Beklentisi						T O P L A M
			Alanımla Aynı İşi Yapan Aileme Ait İşyerinde Çalışacağım	Alanımla Aynı İşi Yapan Aileme Ait İşyerinde Çalışacağım	Alanımla İlgili Büyük Bir İş Yerinde Çalışmak İstiyorum	Alanımla İlgili Kobi'de Çalışmak İstiyorum	Alanımla İlgili Kendi İşyerimi Açmak İstiyorum	Alanımla İlgili İş Yapmak İstemiyorum	
Baba Meslek	Memur	Toplam	0	0	10	1	3	3	17
		Bek.Top	1,4	,4	8,9	1,6	2,5	2,1	17,0
	İşçi	Toplam	17	3	112	22	28	21	203
		Bek.Top	17,2	5,0	106,5	19,5	29,9	24,9	203,0
	Emekli	Toplam	6	0	42	10	14	12	84
		Bek.Top	7,1	2,1	44,1	8,1	12,4	10,3	84,0
	Esnaf	Toplam	12	5	35	4	13	12	81
		Bek.Top	6,9	2,0	42,5	7,8	11,9	9,9	81,0
	Prof. Mes-	Toplam	0	1	2	0	2	1	6
		Bek.Top	,5	,1	3,1	,6	,9	,7	6,0
	Çiftçi	Toplam	0	0	1	0	0	0	1
		Bek.Top	,1	,0	,5	,1	,1	,1	1,0
	İşsiz	Toplam	3	2	33	6	6	6	56
		Bek.Top	4,8	1,4	29,4	5,4	8,3	6,9	56,0
	Toplam	Toplam	38	11	235	43	66	55	448
		Bek.Top	38,0	11,0	235,0	43,0	66,0	55,0	448,0

Öğrencilerin iş beklentilerinin babalarının mesleğine bağlı olarak değişimi ise Tablo 46'de verilmiştir. Tablonun beklenen ve gözlenen toplam değerlerinden, öğrencilerin iş beklentilerinin babanın mesleğine bağlı olarak dağılımının beklenen toplamları ile gözlenen toplamları arasında belirgin bir fark olmadığı, verilerin oransal bir dağılım gösterdiği anlaşılmaktadır.

Bu bulgu Pearson Ki-Kare testi bulguları ile birlikte değerlendirildiğinde iş beklentilerinin babalarının mesleğine bağlı olarak farklılık göstermediği diğer bir ifade ile baba mesleği değişkeninin öğrencilerin iş beklentilerini etkilemediği sonucuna varılmıştır.

Tablo 47. Öğrencilerin İş Beklentileri ile Annelerinin Eğitimi Arasındaki İlişki

	Değer	df	Anlamlılık
Pearson Ki-Kare	58,692	40	,028
Yaklaşık Oran	60,750	40	,019
Doğrusal İlişki	,331	1	,565
N	448		

Öğrencilerin iş beklentileri ile annelerinin eğitimi arasındaki ilişki Pearson Ki-Kare testi kullanılarak incelenmiş ve analiz sonuçları Tablo 47’de sunulmuştur. Tablonun anlamlılık sütunundaki değerden ($p = 0,028$; $p < 0,05$) öğrencilerin iş beklentileri ile annelerinin eğitimi arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 48. Öğrencilerin İş Beklentilerinin Annelerinin Eğitimine Bağlı Olarak Değişimi

			İş Beklenti						T O P L A M
			Alanımla Aynı İşi Yapan Aileme Ait İşyerinde Çalışacağım	Alanımla Aynı İşi Yapan Aileme Ait İşyerinde Çalışacağım	Alanımla İlgili Büyük Bir İş Yerinde Çalışmak İstiyorum	Alanımla İlgili Kobi’de Çalışmak İstiyorum	Alanımla İlgili Kendi İşyerimi Açmak İstiyorum	Alanımla İlgili İş Yapmak İstiyorum	
Anne Eğitim	Okur-yazar değil	Toplam	4	1	14	2	4	4	29
		Bek.Top	2,5	,7	15,2	2,8	4,3	3,6	29,0
	Okur-yazar	Toplam	0	0	1	0	2	3	6
		Bek.Top	,5	,1	3,1	,6	,9	,7	6,0
	İlkokul mezunu	Toplam	27	3	144	24	46	24	268
		Bek.Top	22,7	6,6	140,6	25,7	39,5	32,9	268,0
	İlkokul terk	Toplam	5	3	19	4	3	8	42
		Bek.Top	3,6	1,0	22,0	4,0	6,2	5,2	42,0
	Ortaokul mezunu	Toplam	1	1	20	5	5	11	43
		Bek.Top	3,6	1,1	22,6	4,1	6,3	5,3	43,0
	Ortaokul terk	Toplam	0	0	7	2	0	1	10
		Bek.Top	,8	,2	5,2	1,0	1,5	1,2	10,0
	Lise mezunu	Toplam	1	3	22	5	6	1	38
		Bek.Top	3,2	,9	19,9	3,6	5,6	4,7	38,0
	Lise terk	Toplam	0	0	7	0	0	2	9
		Bek.Top	,8	,2	4,7	,9	1,3	1,1	9,0
	Yüksek Okul (İki yıllık) mezunu	Toplam	0	0	1	1	0	1	3
		Bek.Top	,3	,1	1,6	,3	,4	,4	3,0
	Toplam	Toplam	38	11	235	43	66	55	448
		Bek.Top	38,0	11,0	235,0	43,0	66,0	55,0	448,0

Öğrencilerin iş beklentilerinin annelerinin eğitimine bağlı olarak değişimi ise Tablo 48’de verilmiştir. Tablonun beklenen ve gözlenen toplam değerlerinden, öğrencilerin iş beklentilerinin annelerinin eğitimine bağlı olarak dağılımının beklenen toplamları ile gözlenen top-

lamaları arasında belirgin bir fark olduğu, verilerin oransal bir dağılım göstermediği anlaşılmaktadır. Bu bulgu Pearson Ki-Kare testi bulguları ile birlikte değerlendirildiğinde iş beklentilerinin annenin mesleğine bağlı olarak farklılık gösterdiği diğer bir ifade ile annenin eğitimi değişkeninin öğrencilerin iş beklentilerini etkilediği sonucuna varılmıştır.

Bunlardan annesi işçi olanların bir KOBİ’de çalışmak, kendi işyerini açmak, farklı iş yapmak isteyenlerde gözlenen toplam beklenen toplamın üzerindedir. Annesi ev hanımı olanlarda KOBİ’ler için gözlenen toplam beklenen toplamdan fazladır. Diğer meslek grupları ise belirgin bir fark göze çarpmamaktadır. Buna göre annesi işçi olanların KOBİ’de çalışmak, kendi işyerini açmak ya da farklı iş yapmak istedikleri annesi ev hanımı olanların ise KOBİ’lerde çalışmayı diğerlerine göre daha az istedikleri söylenebilir.

Bunlardan annesi ilkökul mezunu olanların aynı işi ailesinin yanında yapmak, aldığı eğitimle ilgili iş yapan büyük ölçekli bir işyerinde çalışmak, kendi işyerini açmak, isteyenlerde gözlenen toplam beklenen toplamın üzerindedir. Bunun yanında bu grupta ailesinin yanında farklı bir iş yapmak ve aldığı eğitimle ilgili bir işte çalışmak istemeyenlerin gözlenen toplam beklenen toplamdan daha azdır.

Annesi ilkökul terk olanların hemen hemen bunun tam tersi bir dağılım gözlenmiştir. Annesi ortaokul mezunu olanlarda eğitiminden farklı bir iş yapmak isteyenlerin oranı beklenen toplamdan belirgin bir şekilde fazladır.

Tablo 49. Öğrencilerin İş Beklentileri ile Babalarının Eğitimi Arasındaki İlişki

	Değer	df	Anlamlılık
Pearson Ki-Kare	57,963	55	,367
Yaklaşık Oran	52,762	55	,561
Doğrusal İlişki	1,178	1	,278
N	441		

Öğrencilerin iş beklentileri ile babalarının eğitimi arasındaki ilişki Pearson Ki-Kare testi kullanılarak incelenmiş ve analiz sonuçları Tablo 49’de sunulmuştur. Tablonun anlamlılık sütunundaki değerden ($p = 0,367$; $p > 0,05$) öğrencilerin iş beklentileri ile babanın eğitimi arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı anlaşılmaktadır.

Tablo 50. Öğrencilerin İş Beklentilerinin Babalarının Eğitimine Bağlı Olarak Değişimi

		İş Beklenti						T O P L A M	
		Ala- nımla Aynı İşi Yapan Aile- me Ait İşye- rinde Çalı- şacağı m	Ala- nımla Aynı İşi Yapan Aile- me Ait İşye- rinde Çalı- şacağı m	Ala- nımla İlgili Büyük Bir İş Yerin- de Çalı- şmak İstiyor- um	Ala- nımla İlgili Kobi'd e Çalı- şmak İstiyor- um	Ala- nımla İlgili Kendi İşye- rimi Aç- mak İstiyor- um	Ala- nımla İlgili İş Yap- mak İste- miyor um		
Baba Eğitim	Okur-yazar değil	Toplam	0	0	1	1	0	1	3
		Bek.Top	,3	,1	1,6	,3	,4	,4	3,0
	Okur-yazar	Toplam	1	0	2	0	1	0	4
		Bek.Top	,3	,1	2,1	,4	,6	,5	4,0
	İlkokul me- zunu	Toplam	19	5	105	23	37	24	213
		Bek.Top	17,9	5,3	111,1	20,3	31,9	26,6	213,0
	İlkokul terk	Toplam	6	1	20	3	3	6	39
		Bek.Top	3,3	1,0	20,3	3,7	5,8	4,9	39,0
	Ortaokul mezunu	Toplam	3	1	36	6	8	10	64
		Bek.Top	5,4	1,6	33,4	6,1	9,6	8,0	64,0
	Ortaokul terk	Toplam	4	0	15	2	2	1	24
		Bek.Top	2,0	,6	12,5	2,3	3,6	3,0	24,0
	Lise mezunu	Toplam	4	4	35	4	9	4	60
		Bek.Top	5,0	1,5	31,3	5,7	9,0	7,5	60,0
	Lise terk	Toplam	0	0	8	2	3	3	16
		Bek.Top	1,3	,4	8,3	1,5	2,4	2,0	16,0
	Yüksek Okul (İki yıllık) me- zun	Toplam	0	0	7	0	1	4	12
		Bek.Top	1,0	,3	6,3	1,1	1,8	1,5	12,0
	Yüksek Okul (İki yıllık) terk	Toplam	0	0	0	1	0	0	1
		Bek.Top	,1	,0	,5	,1	,1	,1	1,0
Fakülte me- zunu	Toplam	0	0	1	0	2	1	4	
	Bek.Top	,3	,1	2,1	,4	,6	,5	4,0	
Fakülte terk	Toplam	0	0	0	0	0	1	1	
	Bek.Top	,1	,0	,5	,1	,1	,1	1,0	
Toplam	Toplam	37	11	230	42	66	55	441	
	Bek.Top	37,0	11,0	230,0	42,0	66,0	55,0	441,0	

Öğrencilerin iş beklentilerinin babalarının eğitimine bağlı olarak değişimi ise Tablo 50'de verilmiştir. Tablonun beklenen ve gözlenen toplam değerlerinden, öğrencilerin iş beklentilerinin babanın eğitimine bağlı olarak dağılımının beklenen toplamı ile gözlenen topla-

maları arasında belirgin bir fark olmadığı, verilerin oransal bir dağılım gösterdiği anlaşılmaktadır.

Bu bulgu Pearson Ki-Kare testi bulguları ile birlikte değerlendirildiğinde iş beklentilerinin babalarının eğitimine bağlı olarak farklılık göstermediği diğer bir ifade ile baba eğitimi değişkeninin öğrencilerin iş beklentilerini etkilemediği sonucuna varılmıştır.

Tablo 51. Öğrencilerin İş Beklentileri ile Anne Babanın Birliktelik Durumu Arasındaki İlişki

	Değer	df	Anlamlılık
Pearson Ki-Kare	4,563	5	,471
Yaklaşık Oran	6,454	5	,265
Doğrusal İlişki	1,666	1	,197
N	437		

Öğrencilerin iş beklentileri ile anne babanın birliktelik durumu arasındaki ilişki Pearson Ki-Kare testi kullanılarak incelenmiş ve analiz sonuçları Tablo 51’de sunulmuştur. Tablonun anlamlılık sütunundaki değerden ($p = 0,471$; $p > 0,05$) öğrencilerin iş beklentileri ile anne babanın birliktelik durumu arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı anlaşılmaktadır.

Tablo 52. Öğrencilerin İş Beklentilerinin Anne Babanın Birliktelik Durumuna Bağlı Olarak Değişimi

			İş Beklenti						T O P L A M
			Ala- nımla Aynı İşi Ya- pan Aileme Ait İş- yerin- de Çalı- şacağı m	Ala- nımla Aynı İşi Ya- pan Aileme Ait İş- yerin- de Çalı- şacağı m	Ala- nımla İlgili Büyük Bir İş Yerin- de Çalı- şmak İstiyoro- rum	Ala- nımla İlgili Kobi'd e Çalı- şmak İstiyoro- rum	Ala- nımla İlgili Kendi İşyero- rimi Açmak İstiyoro- rum	Ala- nımla İlgili İş Yap- mak İste- miyoro- m	
Anne Baba Birlikteliği	Birlikte	Toplam	34	10	221	40	64	53	422
		Bek. Top	33,8	10,6	223,1	40,6	61,8	52,1	422,0
	Boşanmış	Toplam	1	1	10	2	0	1	15
		Bek. Top	1,2	,4	7,9	1,4	2,2	1,9	15,0
Toplam		Toplam	35	11	231	42	64	54	437
		Bek. Top	35,0	11,0	231,0	42,0	64,0	54,0	437,0

Öğrencilerin iş beklentilerinin anne babanın birliktelik durumuna bağlı olarak değişimi ise Tablo 52’de verilmiştir. Tablonun beklenen ve gözlenen toplam değerlerinden, öğrencilerin iş beklentilerinin anne babanın birliktelik durumuna bağlı olarak dağılımının beklenen toplamaları ile gözlenen toplamaları arasında belirgin bir fark olmadığı, verilerin oransal bir dağılım gösterdiği anlaşılmaktadır.

Bu bulgu Pearson Ki-Kare testi bulguları ile birlikte değerlendirildiğinde iş beklentilerinin anne babanın birliktelik durumuna bağlı olarak farklılık göstermediği diğer bir ifade ile anne babanın birliktelik durumu değişkeninin öğrencilerin iş beklentilerini etkilemediği sonucuna varılmıştır.

Tablo 53. Öğrencilerin İş Beklentilerinin Harçlık Alma Durumuna Bağlı Olarak Değişimi

		İş Beklentisi						T O P L A M	
		Alanım- la Aynı İşi Ya- pan Ai- leme Ait İş- yerinde Çalışa- cağım	Alanım- la Aynı İşi Ya- pan Ai- leme Ait İş- yerinde Çalışa- cağım	Alanım- la İlgili Büyük Bir İş Yerinde Çalış- mak İs- tiyorum	Alanım- la İlgili Kobi’de Çalış- mak İs- tiyorum	Alanım- la İlgili Kendi İşyerimi Açmak İstiyor- um	Alanım- la İlgili İş Yap- mak İs- temiyor um		
Harçlık Düzeyi	Yeterli	Toplam	29	8	188	30	55	39	349
		Bek. Top	29,5	8,5	184,6	33,3	51,2	41,9	349
	Yetersiz	Toplam	8	3	28	3	5	10	57
		Bek. Top	4,8	1,4	30,1	5,4	8,4	6,8	57,0
	Düzenli Olarak Harçlık Alamı- yorum	Toplam	1	0	22	10	6	5	44
		Bek. Top	3,7	1,1	23,3	4,2	6,5	5,3	44,0
	Toplam	Toplam	38	11	238	43	66	54	450
		Bek. Top	38,0	11,0	238,0	43,0	66,0	54,0	450

Öğrencilerin iş beklentilerinin aileden alınan harçlığa bağlı olarak değişimi Tablo 53’de verilmiştir. Tablonun beklenen ve gözlenen toplam değerlerinden, öğrencilerin iş beklentileri

alınan harçlık düzeyine bağlı olarak dağılımının beklenen toplamaları ile gözlenen toplamaları arasında belirgin bir fark olduğu, verilerin oransal bir dağılım göstermediği anlaşılmaktadır.

Bu bulgu Pearson Ki-Kare testi bulguları ile birlikte değerlendirildiğinde iş beklentilerinin alınan harçlık oranına bağlı olarak farklılık gösterdiği diğer bir ifade ile harçlık değişkeninin öğrencilerin iş beklentilerini etkilediği sonucuna varılmıştır. Bunlardan aldığı harçlığı yeterli görenler alanıyla ilgili büyük bir işyerinde çalışmak ve kendi iş yerini açmak isteklerinin gözlenen toplamı beklenen toplamının üzerindedir. Aldığı harçlığı yetersiz bulanlarda aldığı eğitimle aynı işi yapan ailelerine ait işyerinde çalışmak isteyen ve alanıyla ilgili bir işte çalışmak istemeyenlerin gözlenen toplamı beklenen toplamdan fazladır. Düzenli olarak harçlık alamadığını belirten öğrencilerde ise alanıyla ilgili KOBİ'lerde çalışmak isteyenlerin gözlenen toplamı beklenen toplamdan fazladır. Diğer meslek grupları ise belirgin bir fark göze çarpmamaktadır. Buna göre aldığı harçlığı yeterli bulanlar büyük işyerlerinde veya kendi işyerini açmak, aldığı harçlığı yetersiz bulanlar aldığı eğitimle ilgili iş yapan ailesinin işyerinde veya farklı iş yapmak istedikleri, aldığı harçlığı yetersiz bulanların ise KOBİ'lerde çalışmayı diğerlerine göre daha fazla istedikleri söylenebilir.

Tablo 54. Öğrencilerin İş Beklentileri ile Harçlık Alma Durumu Arasındaki İlişki

	Değer	df	Anlamlılık
Pearson Ki-Kare	20,112(a)	10	,028
Yaklaşık Oran	19,217	10	,038
Doğrusal İlişki	,533	1	,465
N	450		

Öğrencilerin iş beklentileri ile aileden alınan harçlık arasındaki ilişki Pearson Ki-Kare testi kullanılarak incelenmiş ve analiz sonuçları Tablo 54'de sunulmuştur. Tablonun anlamlılık sütunundaki değerden ($p = 0,028$; $p < 0,05$) öğrencilerin iş beklentileri ile aileden alınan harçlık arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 55. Öğrencilerin İş Beklentileri İle Ailede Eğitimi Alınan Meslekle Aynı Mesleği Yapanların Durumu Arasındaki İlişki

	Değer	df	Anlamlılık
Pearson Ki-Kare	31,585	5	,008
Yaklaşık Oran	28,490	5	,034
Doğrusal İlişki	16,032	1	,002
N	452		

Öğrencilerin iş beklentileri ile ailede eğitimi alınan meslekle aynı mesleği yapan arasındaki ilişki Pearson Ki-Kare testi kullanılarak incelenmiş ve analiz sonuçları Tablo 55’de sunulmuştur. Tablonun anlamlılık sütunundaki değerden ($p = 0,004$; $p < 0,05$) öğrencilerin Yüksek öğrenim beklentileri ile ailede eğitimi alınan meslekle aynı mesleği yapan arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 56. Öğrencilerin İş Beklentilerinin, Ailede Eğitimi Alınan Meslekle Aynı Mesleği Yapanların Olma Durumuna Bağlı Olarak Değişimi

		İş Beklentisi						toplam
		Alanımla Aynı is Yapan Aileme Ait işyerinde Çalışacağım	Alanımla Aynı is Yapan Aileme Ait işyerinde Çalışacağım	Alanımla ilgili Büyük Ölçekli iş Yerinde Çalışmak istiyorum	Alanımla ilgili Küçük Ölçekli iş Yerinde Çalışmak istiyorum	Alanımla ilgili Kendi iş Yerimi Açmak istiyorum	Alanımla ilgili Bir iste Çalışmak istiyorum	
Yeterli	Top-	22	1	55	8	15	6	107
	Bek.	9,0	2,6	56,6	10,2	15,6	13,0	107,0
Yetersiz	Top-	16	10	184	35	51	49	345
	Bek.	29,0	8,4	182,4	32,8	50,4	42,0	345,0
Toplam	Top-	38	11	239	43	66	55	452
	Bek.	38,0	11,0	239,0	43,0	66,0	55,0	452,0

Öğrencilerin iş beklentilerinin ailede eğitimi alınan meslekle aynı mesleği yapma durumuna bağlı değişimi Tablo 56’da verilmiştir. Tablonun beklenen ve gözlenen toplam değerlerinden, öğrencilerin iş beklentileri ailede eğitimi alınan meslekle aynı mesleği yapma düzeyine bağlı olarak dağılımının beklenen toplamları ile gözlenen toplamaları arasında belirgin bir fark olduğu, verilerin oransal bir dağılım göstermediği anlaşılmaktadır. Bu bulgu Pearson Ki-Kare testi bulguları ile birlikte değerlendirildiğinde iş beklentilerinin ailede eğitimi alınan meslekle aynı mesleği yapma durumuna bağlı olarak farklılık gösterdiği diğer bir ifade ile ailede eğitimi alınan meslekle aynı mesleği yapma değişkeninin öğrencilerin iş beklentilerini etkilediği sonucuna varılmıştır.

Bunlardan ailede eğitimi alınan meslekle aynı mesleği yapanların olduğunu belirtenler Alanıyla Aynı işi Yapan Aileme Ait işyerinde isteyenlerin gözlenen toplamı beklenen toplamının üzerindedir. Ailede eğitimi alınan meslekle aynı mesleği yapanların olmadığını belirtenler aldığı eğitimle farklı işi yapan ailelerine ait işyerinde çalışmak isteyen, Alanıyla ilgili Büyük Ölçekli bir İş Yerinde Çalışmak isteyen, Alanıyla ilgili Kendi İş Yerini Açmak isteyen, Alanıyla ilgili Bir İşte Çalışmak istemeyenlerin gözlenen toplamı beklenen toplamdan fazladır. Diğer seçeneklerde ise belirgin bir fark göze çarpmamaktadır. Buna göre ailede eğitimi alınan meslekle aynı mesleği yapanların ailelerinin yanında, ailede eğitimi alınan meslekle aynı mesleği yapanların bulunmadığı öğrenciler ise diğer seçenekleri yapmayı istedikleri söylenebilir.

2.3. Öğrencilerin Yüksek Öğrenim Beklentileri ile Aile Yapısı Arasındaki İlişki

Bu alt bölümde öğrencilerin yüksek öğrenim beklentileri ile aile yapıları arasındaki ilişki Pearson Ki-Kare yöntemi kullanılarak incelenmiştir.

Tablo 57. Öğrencilerin Yüksek Öğrenim Beklentileri ile Kardeş Sayısı Arasındaki İlişki

	Değer	df	Anlamlılık
Pearson Ki-Kare	11,470	20	,933
Yaklaşık Oran	12,051	20	,914
Doğrusal İlişki	,040	1	,841
N	456		

Öğrencilerin yüksek öğrenim beklentileri ile kardeş sayısı arasındaki ilişki Pearson Ki-Kare testi kullanılarak incelenmiş ve analiz sonuçları Tablo 57’de sunulmuştur. Tablonun anlamlılık sütunundaki değerden ($p = 0,933$; $p > 0,05$) öğrencilerin yüksek öğrenim beklentileri ile kardeş sayısı arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı anlaşılmaktadır.

Tablo 58. Öğrencilerin Yüksek Öğrenim Beklentilerinin Kardeş Sayısına Bağlı Olarak Değişimi

		Yüksek Öğrenim Beklentisi						T O P L A M
		Alanımla İlgili Bir Fakültede Öğrenim Görmek İstiyorum	Alanımla Dışında Bir Fakültede Öğrenim Görmek İstiyorum	Meslek Yüksek Okuluna devam Etmek İstiyorum	Açık Öğretim Fakültesine Gitmek İstiyorum	Çalışmak İstediğim İçin Öğrenim Görmek İstemiyorum		
Kardeş	Kardeşi yok	Toplam	12	4	4	0	3	23
		Bek. Top	12,3	2,0	5,5	,3	3,0	23,0
	İki kardeş	Toplam	103	16	48	2	24	193
		Bek. Top	103,3	16,5	46,1	2,1	25,0	193,0
	Üç kardeş	Toplam	77	13	35	3	20	148
		Bek. Top	79,2	12,7	35,4	1,6	19,1	148,0
	Dört kardeş	Toplam	32	4	16	0	4	56
		Bek. Top	30,0	4,8	13,4	,6	7,2	56,0
	Beş kardeş	Toplam	14	1	4	0	6	25
		Bek. Top	13,4	2,1	6,0	,3	3,2	25,0
	Altı kardeş	Toplam	6	1	2	0	2	11
		Bek. Top	5,9	,9	2,6	,1	1,4	11,0
	Toplam	Toplam	244	39	109	5	59	456
		Bek. Top	244,0	39,0	109,0	5,0	59,0	456,0

Öğrencilerin yüksek öğrenim beklentilerinin kardeş sayısına bağlı olarak değişimi ise Tablo 58’da verilmiştir. Tablonun beklenen ve gözlenen toplam değerlerinden, öğrencilerin yüksek öğrenim beklentilerinin kardeş sayısına bağlı olarak dağılımının beklenen toplamları ile gözlenen toplamaları arasında belirgin bir fark olmadığı, verilerin oransal bir dağılım gösterdiği anlaşılmaktadır.

Bu bulgu Pearson Ki-Kare testi bulguları ile birlikte değerlendirildiğinde yüksek öğrenim beklentilerinin kardeş sayısına bağlı olarak farklılık göstermediği diğer bir ifade ile kardeş sayısı değişkeninin öğrencilerin yüksek öğrenim beklentilerini etkilemediği sonucuna varılmıştır.

Tablo 59. Öğrencilerin Yüksek Öğrenim Beklentilerinin Gelir Düzeyine Bağlı Olarak Değişimi

			Yüksek Öğrenim Beklentisi					T O P L A M	
			Alanımla İlgili Bir Fakültede Öğrenim Görmek İstiyorum	Alanımla Dışında Bir Fakültede Öğrenim Görmek İstiyorum	Meslek Yüksek Okuluna devam Etmek İstiyorum	Açık Öğretim Fakültesine Gitmek İstiyorum	Çalışmak İstediğim İçin Öğrenim Görmek İstemiyorum		
Gelir	1000 TL'den az	Toplam	6	2	7	0	2	17	
		Bek.Top	9,1	1,5	4,1	,2	2,2	17,0	
	1000–1500 TL arası	Toplam	157	22	75	4	41	299	
		Bek.Top	160,0	25,6	71,5	3,3	38,7	299,0	
	1501–2000 TL arası	Toplam	55	8	14	0	8	85	
		Bek.Top	45,5	7,3	20,3	,9	11,0	85,0	
	2001–3000 TL arası	Toplam	20	5	12	1	6	44	
		Bek.Top	23,5	3,8	10,5	,5	5,7	44,0	
	3001–4000 TL arası	Toplam	3	1	0	0	2	6	
		Bek.Top	3,2	,5	1,4	,1	,8	6,0	
	4001–5000 TL arası	Toplam	0	1	1	0	0	2	
		Bek.Top	1,1	,2	,5	,0	,3	2,0	
	5000 TL üzeri	Toplam	3	0	0	0	0	3	
		Bek.Top	1,6	,3	,7	,0	,4	3,0	
	Toplam		Toplam	244	39	109	5	59	456
			Bek.Top	244,0	39,0	109,0	5,0	59,0	456,0

Öğrencilerin yüksek öğrenim beklentilerinin gelir düzeyine bağlı olarak değişimi ise Tablo 59'de verilmiştir. Tablonun beklenen ve gözlenen toplam değerlerinden, öğrencilerin yüksek öğrenim beklentilerinin gelir düzeyine bağlı olarak dağılımının beklenen toplamaları ile gözlenen toplamaları arasında belirgin bir fark olmadığı, verilerin oransal bir dağılım gösterdiği anlaşılmaktadır.

Bu bulgu Pearson Ki-Kare testi bulguları ile birlikte değerlendirildiğinde yüksek öğrenim beklentilerinin kardeş sayısına bağlı olarak farklılık göstermediği diğer bir ifade ile gelir düzeyi değişkeninin öğrencilerin yüksek öğrenim beklentilerini etkilemediği sonucuna varılmıştır.

Tablo 60. Öğrencilerin Yüksek Öğrenim Beklentileri ile Gelir Düzeyi Arasındaki İlişki

	Değer	df	Anlamlılık
Pearson Ki-Kare	24,560	24	,430
Yaklaşık Oran	26,504	24	,328
Doğrusal İlişki	,857	1	,355
N	456		

Öğrencilerin yüksek öğrenim beklentileri ile gelir düzeyi arasındaki ilişki Pearson Ki-Kare testi kullanılarak incelenmiş ve analiz sonuçları Tablo 60’da sunulmuştur. Tablonun anlamlılık sütunundaki değerden ($p = 0,430$; $p > 0,05$) öğrencilerin yüksek öğrenim beklentileri ile gelir düzeyi arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı anlaşılmaktadır.

Tablo 61. Öğrencilerin Yüksek Öğrenim Beklentileri ile Annelerinin Mesleği Arasındaki İlişki

	Değer	df	Anlamlılık
Pearson Ki-Kare	24,645	28	,647
Yaklaşık Oran	19,836	28	,870
Doğrusal İlişki	,285	1	,593
N	454		

Öğrencilerin yüksek öğrenim beklentileri ile annelerinin mesleği arasındaki ilişki Pearson Ki-Kare testi kullanılarak incelenmiş ve analiz sonuçları Tablo 61’de sunulmuştur. Tablonun anlamlılık sütunundaki değerden ($p = 0,647$; $p > 0,05$) öğrencilerin yüksek öğrenim beklentileri ile annenin mesleği arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı anlaşılmaktadır.

Tablo 62. Öğrencilerin Yüksek Öğrenim Beklentilerinin Annelerinin Mesleğine Bağlı Olarak Değişimi

			Yüksek Öğrenim Beklentisi					T O P L A M
			Alanımla İlgili Bir Fakülte-de Öğrenim Görmek İstiyorum	Alanımla Dışında Bir Fakülte-de Öğrenim Görmek İstiyorum	Meslek Yüksek Okuluna devam Etmek İstiyorum	Açık Öğretim Fakültesine Gitmek İstiyorum	Çalışmak İstediğim İçin Öğrenim Görmek İstemiyorum	
Anne Meslek	Memur	Toplam	2	0	2	0	0	4
		Bek. Top	2,1	,3	1,0	,0	,5	4,0
	İşçi	Toplam	22	5	10	0	7	44
		Bek. Top	23,5	3,8	10,6	,5	5,7	44,0
	Emekli	Toplam	9	2	4	0	4	19
		Bek. Top	10,1	1,6	4,6	,2	2,5	19,0
	Esnaf	Toplam	1	0	1	0	0	2
		Bek. Top	1,1	,2	,5	,0	,3	2,0
	Profesyonel Meslek	Toplam	0	1	0	0	0	1
		Bek. Top	,5	,1	,2	,0	,1	1,0
	Çiftçi	Toplam	2	0	0	0	0	2
		Bek. Top	1,1	,2	,5	,0	,3	2,0
	Ev hanımı	Toplam	204	29	91	5	46	375
		Bek. Top	199,9	32,2	90,0	4,1	48,7	375,0
	Serbest Meslek	Toplam	2	2	1	0	2	7
		Bek. Top	3,7	,6	1,7	,1	,9	7,0
	Toplam	Toplam	242	39	109	5	59	454
		Bek. Top	242,0	39,0	109,0	5,0	59,0	454,0

Öğrencilerin yüksek öğrenim beklentilerinin annelerinin mesleğine bağlı olarak değişimi ise Tablo 62’de verilmiştir. Tablonun beklenen ve gözlenen toplam değerlerinden, öğrencilerin yüksek öğrenim beklentilerinin annenin mesleğine bağlı olarak dağılımının beklenen toplamaları ile gözlenen toplamaları arasında belirgin bir fark olmadığı, verilerin oransal bir dağılım gösterdiği anlaşılmaktadır.

Bu bulgu Pearson Ki-Kare testi bulguları ile birlikte değerlendirildiğinde yüksek öğrenim beklentilerinin annenin mesleğine bağlı olarak farklılık göstermediği diğer bir ifade ile annenin mesleği değişkeninin öğrencilerin yüksek öğrenim beklentilerini etkilemediği sonucuna varılmıştır.

Tablo 63. Öğrencilerin Yüksek Öğrenim Beklentileri ile Babalarının Mesleği Arasındaki İlişki

	Değer	df	Anlamlılık
Pearson Ki-Kare	18,118	24	,797
Yaklaşık Oran	20,043	24	,694
Doğrusal İlişki	,582	1	,445
N	452		

Öğrencilerin yüksek öğrenim beklentileri ile babalarının mesleği arasındaki ilişki Pearson Ki-Kare testi kullanılarak incelenmiş ve analiz sonuçları Tablo 63’de sunulmuştur. Tablonun anlamlılık sütunundaki değerden ($p = 0,797$; $p > 0,05$) öğrencilerin yüksek öğrenim beklentileri ile babanın mesleği arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı anlaşılmaktadır.

Tablo 64. Öğrencilerin Yüksek Öğrenim Beklentilerinin Babalarının Mesleğine Bağlı Olarak Değişimi

			Yüksek Öğrenim Beklentisi					T O P L A M
			Alanımla İlgili Bir Fakültede Öğrenim Görmek İstiyorum	Alanımla Dışında Bir Fakültede Öğrenim Görmek İstiyorum	Meslek Yüksek Okuluna devam Etmek İstiyorum	Açık Öğretim Fakültesine Gitmek İstiyorum	Çalışmak İstedğim İçin Öğrenim Görmek İstemiyorum	
Baba Meslek	Memur	Toplam	11	4	2	0	0	17
		Bek.Top	9,1	1,5	4,0	,2	2,2	17,0
	İşçi	Toplam	112	12	54	2	24	204
		Bek.Top	109,2	17,6	48,3	2,3	26,6	204,0
	Emekli	Toplam	44	8	23	1	11	87
		Bek.Top	46,6	7,5	20,6	1,0	11,4	87,0
	Esnaf	Toplam	41	9	16	2	14	82
		Bek.Top	43,9	7,1	19,4	,9	10,7	82,0
	Profesyonel Meslek	Toplam	3	1	1	0	1	6
		Bek.Top	3,2	,5	1,4	,1	,8	6,0
	Çiftçi	Toplam	1	0	0	0	0	1
		Bek.Top	,5	,1	,2	,0	,1	1,0
	İşsiz	Toplam	30	5	11	0	9	55
		Bek.Top	29,4	4,7	13,0	,6	7,2	55,0
Toplam		Toplam	242	39	107	5	59	452
		Bek.Top	242,0	39,0	107,0	5,0	59,0	452,0

Öğrencilerin yüksek öğrenim beklentilerinin babalarının mesleğine bağlı olarak değişimi ise Tablo 64’de verilmiştir. Tablonun beklenen ve gözlenen toplam değerlerinden, öğrencilerin yüksek öğrenim beklentilerin babanın mesleğine bağlı olarak dağılımının beklenen toplamaları ile gözlenen toplamaları arasında belirgin bir fark olmadığı, verilerin oransal bir dağılım gösterdiği anlaşılmaktadır.

Bu bulgu Pearson Ki-Kare testi bulguları ile birlikte değerlendirildiğinde yüksek öğrenim beklentilerinin babanın mesleğine bağlı olarak farklılık göstermediği diğer bir ifade ile babanın mesleği değişkeninin öğrencilerin yüksek öğrenim beklentilerini etkilemediği sonucuna varılmıştır.

Tablo 65. Öğrencilerin Yüksek Öğrenim Beklentileri ile Annelerinin Eğitimi Arasındaki İlişki

	Değer	df	Anlamlılık
Pearson Ki-Kare	44,256	32	,073
Yaklaşık Oran	43,612	32	,083
Doğrusal İlişki	,006	1	,939
N	452		

Öğrencilerin yüksek öğrenim beklentileri ile annelerinin eğitimi arasındaki ilişki Pearson Ki-Kare testi kullanılarak incelenmiş ve analiz sonuçları Tablo 65’de sunulmuştur. Tablonun anlamlılık sütunundaki değerden ($p = 0,073$; $p > 0,05$) öğrencilerin yüksek öğrenim beklentileri ile annelerinin eğitimi arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı anlaşılmaktadır.

Tablo 66. Öğrencilerin Yüksek Öğrenim Beklentilerinin Annelerinin Eğitimine Bağlı Olarak Değişimi

		Yüksek Öğrenim Beklentisi					T O P L A M	
		Alanımla İlgili Bir Fakültede Öğrenim Görmek İstiyorum	Alanımla Dışında Bir Fakültede Öğrenim Görmek İstiyorum	Meslek Yüksek Okuluna devam Etmek İstiyorum	Açık Öğretim Fakültesine Gitmek İstiyorum	Çalışmak İstedğim İçin Öğrenim Görmek İstemiyorum		
Anne Eğitim	Okur-yazar değil	Toplam	19	5	1	0	3	28
		Bek. Top	15,0	2,4	6,7	,3	3,7	28,0
	Okur-yazar	Toplam	4	0	2	0	1	7
		Bek. Top	3,7	,6	1,7	,1	,9	7,0
	İlkokul mezunu	Toplam	151	18	65	2	36	272
		Bek. Top	145,6	22,9	65,0	3,0	35,5	272,0
	İlkokul terk	Toplam	17	3	12	1	9	42
		Bek. Top	22,5	3,5	10,0	,5	5,5	42,0
	Ortaokul mezunu	Toplam	14	9	14	1	5	43
		Bek. Top	23,0	3,6	10,3	,5	5,6	43,0
	Ortaokul terk	Toplam	5	1	1	1	2	10
		Bek. Top	5,4	,8	2,4	,1	1,3	10,0
	Lise mezunu	Toplam	23	2	10	0	3	38
		Bek. Top	20,3	3,2	9,1	,4	5,0	38,0
	Lise terk	Toplam	7	0	2	0	0	9
		Bek. Top	4,8	,8	2,2	,1	1,2	9,0
	Yüksek Okul (İki yıllık) mezunu	Toplam	2	0	1	0	0	3
		Bek. Top	1,6	,3	,7	,0	,4	3,0
	Toplam	Toplam	242	38	108	5	59	452
		Bek. Top	242,0	38,0	108,0	5,0	59,0	452,0

Öğrencilerin yüksek öğrenim beklentilerinin annelerinin eğitimine bağlı olarak değişimi ise Tablo 66'de verilmiştir. Tablonun beklenen ve gözlenen toplam değerlerinden, öğrencilerin yüksek öğrenim beklentilerinin annenin eğitimine bağlı olarak dağılımının beklenen toplamaları ile gözlenen toplamaları arasında belirgin bir fark olmadığı, verilerin oransal bir dağılım gösterdiği anlaşılmaktadır.

Bu bulgu Pearson Ki-Kare testi bulguları ile birlikte değerlendirildiğinde yüksek öğrenim beklentilerinin annenin eğitimine bağlı olarak farklılık göstermediği diğer bir ifade ile

annenin eğitimi değişkeninin öğrencilerin yüksek öğrenim beklentilerini etkilemediği sonucuna varılmıştır.

Tablo 67. Öğrencilerin Yüksek Öğrenim Beklentileri ile Babalarının Eğitimi Arasındaki İlişki

	Değer	df	Anlamlılık
Pearson Ki-Kare	51,067	44	,216
Yaklaşık Oran	50,490	44	,232
Doğrusal İlişki	2,127	1	,145
N	445		

Öğrencilerin yüksek öğrenim beklentileri ile babalarının eğitimi arasındaki ilişki Pearson Ki-Kare testi kullanılarak incelenmiş ve analiz sonuçları Tablo 67’de sunulmuştur. Tablonun anlamlılık sütunundaki değerden ($p = 0,216$; $p > 0,05$) öğrencilerin yüksek öğrenim beklentileri ile babalarının eğitimi arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı anlaşılmaktadır.

Tablo 68. Öğrencilerin Yüksek Öğrenim Beklentilerinin Babalarının Eğitimine Bağlı Olarak Değişimi

			Yüksek Öğrenim Beklentisi					T O P L A M
			Alanımla İlgili Bir Fakültede Öğrenim Görmek İstiyorum	Alanımla Dışında Bir Fakültede Öğrenim Görmek İstiyorum	Meslek Yüksek Okuluna devam Etmek İstiyorum	Açık Öğretim Fakültesine Gitmek İstiyorum	Çalışmak İstedğim İçin Öğrenim Görmek İsteymiyorum	
Baba Eğitim	Okur-yazar değil	Toplam	0	0	3	0	0	3
		Bek.Top	1,6	,3	,7	,0	,4	3,0
	Okur-yazar	Toplam	3	1	0	0	0	4
		Bek.Top	2,1	,3	1,0	,0	,5	4,0
	İlkokul mezunu	Toplam	116	17	51	2	29	215
		Bek.Top	114,0	18,4	51,7	2,4	28,5	215,0
	İlkokul terk	Toplam	20	1	9	0	9	39
		Bek.Top	20,7	3,3	9,4	,4	5,2	39,0
	Ortaokul mezunu	Toplam	28	9	16	1	10	64
		Bek.Top	33,9	5,5	15,4	,7	8,5	64,0
	Ortaokul terk	Toplam	15	0	5	0	4	24
		Bek.Top	12,7	2,0	5,8	,3	3,2	24,0
	Lise mezunu	Toplam	30	5	17	1	7	60
		Bek.Top	31,8	5,1	14,4	,7	8,0	60,0
	Lise terk	Toplam	12	1	3	1	0	17
		Bek.Top	9,0	1,5	4,1	,2	2,3	17,0
	Yüksek Okul (İki yıllık) mezun	Toplam	8	3	2	0	0	13
		Bek.Top	6,9	1,1	3,1	,1	1,7	13,0
	Yüksek Okul (İki yıllık) terk	Toplam	0	1	0	0	0	1
		Bek.Top	,5	,1	,2	,0	,1	1,0
Fakülte mezunu	Toplam	3	0	1	0	0	4	
	Bek.Top	2,1	,3	1,0	,0	,5	4,0	
Fakülte terk	Toplam	1	0	0	0	0	1	
	Bek.Top	,5	,1	,2	,0	,1	1,0	
Toplam	Toplam	236	38	107	5	59	445	
	Bek.Top	236,0	38,0	107,0	5,0	59,0	445,0	

Öğrencilerin yüksek öğrenim beklentilerinin babalarının eğitimine bağlı olarak değişimi ise Tablo 68’de verilmiştir. Tablonun beklenen ve gözlenen toplam değerlerinden, öğrencilerin yüksek öğrenim beklentilerin babanın eğitimine bağlı olarak dağılımının beklenen toplam-

ları ile gözlenen toplamaları arasında belirgin bir fark olmadığı, verilerin oransal bir dağılım gösterdiği anlaşılmaktadır.

Bu bulgu Pearson Ki-Kare testi bulguları ile birlikte değerlendirildiğinde yüksek öğrenim beklentilerinin babanın eğitimine bağlı olarak farklılık göstermediği diğer bir ifade ile babanın eğitimi değişkeninin öğrencilerin yüksek öğrenim beklentilerini etkilemediği sonucuna varılmıştır.

Tablo 69. Öğrencilerin Yüksek Öğrenim Beklentileri ile Anne Babanın Birliktelik Durumu Arasındaki İlişki

	Değer	df	Anlamlılık
Pearson Ki-Kare	3,688	4	,450
Yaklaşık Oran	4,976	4	,290
Doğrusal İlişki	,006	1	,936
N	442		

Öğrencilerin yüksek öğrenim beklentileri ile anne babanın birliktelik durumu arasındaki ilişki Pearson Ki-Kare testi kullanılarak incelenmiş ve analiz sonuçları Tablo 69’de sunulmuştur. Tablonun anlamlılık sütunundaki değerden ($p = 0,450$; $p > 0,05$) öğrencilerin yüksek öğrenim beklentileri ile anne babanın birliktelik durumu arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı anlaşılmaktadır.

Tablo 70. Öğrencilerin Yüksek Öğrenim Beklentilerinin Anne Babanın Birliktelik Durumuna Bağlı Olarak Değişimi

		Yüksek Öğrenim Beklentisi					T O P L A M	
		Alanımla İlgili Bir Fakültede Öğrenim Görmek İstiyorum	Alanımla Dışında Bir Fakültede Öğrenim Görmek İstiyorum	Meslek Yüksek Okuluna devam Etmek İstiyorum	Açık Öğretim Fakültesine Gitmek İstiyorum	Çalışmak İstedğim İçin Öğrenim Görmek İstemi-yorum		
Anne Baba Birlikteliği	Birlikte	Toplam	230	39	99	5	54	427
		Bek. Top	229,9	37,7	101,4	4,8	53,1	427,0
	Boşanmış	Toplam	8	0	6	0	1	15
		Bek. Top	8,1	1,3	3,6	,2	1,9	15,0
Toplam		Toplam	238	39	105	5	55	442
		Bek. Top	238,0	39,0	105,0	5,0	55,0	442,0

Öğrencilerin yüksek öğrenim beklentilerinin anne babanın birliktelik durumuna bağlı olarak değişimi ise Tablo 70’de verilmiştir. Tablonun beklenen ve gözlenen toplam değerlerinden, öğrencilerin yüksek öğrenim beklentilerinin anne babanın birliktelik durumuna bağlı olarak dağılımının beklenen toplamları ile gözlenen toplamaları arasında belirgin bir fark olmadığı, verilerin oransal bir dağılım gösterdiği anlaşılmaktadır.

Bu bulgu Pearson Ki-Kare testi bulguları ile birlikte değerlendirildiğinde yüksek öğrenim beklentilerinin anne babanın birliktelik durumuna bağlı olarak farklılık göstermediği diğer bir ifade ile anne babanın birliktelik durumu değişkeninin öğrencilerin yüksek öğrenim beklentilerini etkilemediği sonucuna varılmıştır.

Tablo 71. Öğrencilerin Yüksek Öğrenim Beklentileri ile Harçlık Alma Durumu Arasındaki İlişki

	Değer	df	Anlamlılık
Pearson Ki-Kare	2,776(a)	8	,948
Yaklaşık Oran	3,300	8	,914
Doğrusal İlişki	,420	1	,517
N	454		

Öğrencilerin yüksek öğrenim beklentileri ile harçlık alma durumu arasındaki ilişki Pearson Ki-Kare testi kullanılarak incelenmiş ve analiz sonuçları Tablo 71’de sunulmuştur. Tablonun anlamlılık sütunundaki değerden ($p = 0,948$; $p > 0,05$) öğrencilerin yüksek öğrenim beklentileri ile harçlık alma durumu arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı anlaşılmaktadır.

Tablo 72. Öğrencilerin Yüksek Öğrenim Beklentilerinin Harçlık Alma Durumuna Bağlı Olarak Değişimi

Harçlık Düzeyi		Yüksek Öğrenim Beklentisi					
		Alanımla İlgili Bir Fakülte Öğrenim Görmek İstiyorum	Alanımla Dışında Bir Fakülte Öğrenim Görmek İstiyorum	Meslek Yüksek Okuluna devam Etmek İstiyorum	Açık Öğretim Fakültesine Gitmek İstiyorum	Çalışmak İstedğim İçin Öğrenim Görmek İstiyorum	T O P L A M
Yeterli	Toplam	191	31	81	4	44	351
	Bek. Top	188,6	29,4	83,5	3,9	45,6	351,0
Yetersiz	Toplam	30	3	17	1	8	59
	Bek. Top	31,7	4,9	14,0	,6	7,7	59,0
Düzenli Olarak Harçlık Alamıyorum	Toplam	23	4	10	0	7	44
	Bek. Top	23,6	3,7	10,5	,5	5,7	44,0
Toplam	Toplam	244,0	38,0	108,0	5,0	59,0	454,0
	Bek. Top	244,0	38,0	108,0	5,0	59,0	454,0

Öğrencilerin yüksek öğrenim beklentilerinin harçlık alma durumu bağlı olarak değişimi ise Tablo 72’de verilmiştir. Tablonun beklenen ve gözlenen toplam değerlerinden, öğrencilerin yüksek öğrenim beklentilerinin anne babanın birliktelik durumuna bağlı olarak dağılımının beklenen toplamları ile gözlenen toplamları arasında belirgin bir fark olmadığı, verilerin oransal bir dağılım gösterdiği anlaşılmaktadır.

Bu bulgu Pearson Ki-Kare testi bulguları ile birlikte değerlendirildiğinde yüksek öğrenim beklentilerinin harçlık alma durumu bağlı olarak farklılık göstermediği diğer bir ifade ile harçlık alma durumu değişkeninin öğrencilerin yüksek öğrenim beklentilerini etkilemediği sonucuna varılmıştır.

Tablo 73. Öğrencilerin Yüksek Öğrenim Beklentileri ile Ailede Eğitimi Alınan Mesleği Yapma Durumu Arasındaki İlişki

	Değer	df	Anlamlılık
Pearson Ki-Kare	8,927	3	,044
Yaklaşık Oran	9,666	3	,030
Doğrusal İlişki	3,817	1	,045
N	456		

Öğrencilerin Yüksek Öğrenim beklentileri ile ailede eğitimi alınan meslekle aynı mesleği yapan arasındaki ilişki Pearson Ki-Kare testi kullanılarak incelenmiş ve analiz sonuçları Tablo 73’de sunulmuştur. Tablonun anlamlılık sütunundaki değerden ($p = 0,044$; $p < 0,05$) öğrencilerin Yüksek öğrenim beklentileri ile ailede eğitimi alınan meslekle aynı mesleği yapan arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 74. Öğrencilerin Yüksek Öğrenim Beklentilerinin Ailede Eğitimi Alınan Mesleği Yapma Durumuna Bağlı Olarak Değişimi

		Yüksek Öğrenim Beklentisi					
		Alanımla İlgili Bir Fakültede Öğrenim Görmek İstiyorum	Alanımla Dışında Bir Fakültede Öğrenim Görmek İstiyorum	Meslek Yüksek Okuluna devam Etmek İstiyorum	Açık Öğretim Fakültesine Gitmek İstiyorum	Çalışmak İstediğim İçin Öğrenim Görmek İstiyorum	Toplam
Evet	Toplam	70	4	23	1	12	110
	Bek. Top	58,9	9,4	26,3	1,2	14,2	110,0
Hayır	Toplam	174	35	86	4	47	346
	Bek. Top	185,1	29,6	82,7	3,8	44,8	346,0
Toplam	Toplam	244	39	109	5	59	456
	Bek. Top	244,0	39,0	109,0	5,0	59,0	456,0

Öğrencilerin Yüksek Öğrenim beklentilerinin ailede eğitimi alınan meslekle aynı mesleği yapma durumuna bağlı olarak değişimi Tablo 43’de verilmiştir. Tablonun beklenen ve gözlenen toplam değerlerinden, öğrencilerin Yüksek Öğrenim beklentilerinin ailede eğitimi alınan meslekle aynı mesleği yapma durumuna bağlı olarak dağılımının beklenen toplamları ile gözlenen toplamaları arasında belirgin bir fark olduğu, verilerin oransal bir dağılım gösterme-

diği anlaşılmaktadır. Bu bulgu Pearson Ki-Kare testi bulguları ile birlikte değerlendirildiğinde Yüksek Öğrenim beklentilerinin ailede eğitimi alınan meslekle aynı mesleği yapma durumuna bağlı olarak farklılık gösterdiği diğer bir ifade ile harçlık değerşkeninin öğrencilerin Yüksek Öğrenim beklentilerini etkilediği sonucuna varılmıştır.

Bunlardan ailede eğitimi alınan meslekle aynı mesleği yapanların olduğunu belirten öğrenciler alanıyla İlgili Bir Fakültede Öğrenim Görme isteklerinin gözlenen toplamı beklenen toplamının üzerindedir. Ailesinde eğitimi alınan meslekle aynı mesleği yapanların olamadığını belirten öğrenciler alan dışında bir fakültede öğrenim görme isteği, Meslek Yüksek Okuluna devam etmek isteği, Açık Öğretim Fakültesine gitme isteği ve çalışmak istediği için Yüksek Öğrenim görmek istemeyenlerin gözlenen toplamı beklenen toplamdan fazladır. Buna göre ailelerinde eğitimi alınan meslekle aynı mesleği yapanların olduğu öğrenciler alanları ile ilgili Yüksek Öğrenim görmek isterken ailelerinde eğitimi alınan meslekle aynı mesleği yapanların olmadığı öğrenciler daha çok alan dışı bir fakültede, Açık Öğretim Fakültesinde öğrenim görmek istemekte veya Yüksek Öğrenim görmek yerine çalışmak istedikleri söylenebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, İnönü Anadolu Teknik, Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri ile yapılan alan çalışmasında öğrencilerin mezuniyet sonrası gelecek beklentileri ailenin mesleği, ailenin eğitimi gibi faktörlerin değişmesi etkili olabileceği görülmüştür.

Alan çalışmasına katılan öğrencilerin babalarının büyük bir çoğunluğunun mesleklerinin işçi olduğu, annelerinin ise yine büyük bir çoğunluğunun ev hanımı olduğu ortaya çıkmıştır. Anne babanın meslekleri incelendiğinde babanın mesleği ile öğrencilerin beklentisi arasında anlamlı bir ilişki kurulamamasına rağmen annenin mesleği çocuğun iş beklentisi arasında güçlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Alan çalışmasına katılan öğrencilerin gelecek ile ilgili beklentilerine kardeş sayısının Ki- Kare bulgularına göre anlamlı bir etkisi tespit edilememiştir. Ancak durum değişkeni tablosuna göre dört ve beşkardeşi olan öğrenciler alanı ile ilgili bir işte çalışmak istemiyorken iki kardeşe sahip öğrenciler alanlarıyla ilgili büyük bir iş yerinde çalışmak istemektedirler. Üç kardeşi olanlar Yüksek Öğrenim görmek istemezken İki kardeşi olanlar Meslek Yüksek Okullarına gitmeyi istemektedirler.

Alan çalışmasına katılan öğrencilerin gelecek ile ilgili beklentilerine ailelerinin gelir durumunun ki-kare bulgularına göre anlamlı bir etkisi tespit edilememiştir. Durum değişkeni tablosuna göre geliri 1500–2000 TL arası olanlar alanlarıyla ilgili bir fakülteye gitmek isterken geliri 1000–1500 TL arası gelir gurubuna sahip olanların büyük bir çoğunluğu Meslek Yüksek Okullarına gitmek veya çalışmak istediğini belirtmiştir. Ailesinin gelir durumu 1500–2000 TL arası olanlar alanlarıyla ilgili büyük bir işyerinde çalışmak isterken, ailesinin geliri 1000-1500 TL olanlar eğitimini gördüğü alanda çalışmak istememektedirler.

Anne ve babanın biri veya her ikisinin hayatta, öz ve sosyal güvencesinin olup olmadığı öğrencilerin gelecek beklentilerine Ki-Kare bulgularına göre anlamlı bir etkisinin olmadığı ancak durum değişkenlerine göre annesi hayatta ve öz olanlar yüksek öğrenim görmekten daha çok alanıyla ilgili işyerlerinde çalışmak istemektedirler. Babalarıyla ilgili olarak ta hem Ki-Kare bulgularında hem de durum değişkenlerinde anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir.

Anne ve babaların eğitim durumları, ilkokul mezunların arasında pek bir fark olmamasına rağmen diğer okul seviyelerinde fark açılmakta ailenin erkek bireyi olan babaların eğitim seviyeleri yükselmektedir. Ancak babanın eğitim seviyesi ile öğrencilerin gerek iş gerekse Yüksek Öğrenim beklentisi arasında anlamlı bir fark belirlenememesine rağmen annenin eğitim seviyesi arttıkça öğrencinin iş beklentisi değişmekte ancak aynı anlam kümesi yüksek öğrenim beklentisine etki etmediği görülmektedir.

Örnekleme grubundaki öğrencilerin büyük bir çoğunluğu ailesine ait evlerde yaşamakta ve bu evlerin yapılarının tamamına yakını gecekondulu ev tipinden uzak yapılardan oluşan ev tipleridir. Bu örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin büyük bir çoğunluğu apartman dairelerinde oturmaktadır. Bu durumla ilgili öğrencilerin gelecek beklentilerinde anlamlı bir sonuçta rastlanmamıştır.

Örnekleme grubunu oluşturan öğrencilerin harçlık alma durumu belirlendiğinde yüksek öğrenim beklentisi Ki -Kare bulgularına göre anlamlı bir sonucu olmasa da değer tablosunda aldığı harçlığı yeterli bulanlar yüksek öğrenime kendi alanlarında bir fakülteye gitmeyi beklediklerini belirtmişler, harçlığı yetersiz bulan ve düzenli olarak harçlık alamayanlar ise çalışmak istediğini belirtmişlerdir. Bununla beraber harçlık alma durumuyla iş beklentisi arasında anlamlı bir ilişki olduğu olduğu harçlığı yeterli bulanlar alanlarıyla ilgili büyük işyerlerinde veya kendi iş yerlerini açmayı düşünürken yetersiz bulanlar ve düzenli harçlık alamayanlar ise kendi alanlarında KOBİ'lerde çalışmak veya eğitimini gördüğü alanlarda çalışmak istemektedirler.

Anne babanın birlikteliğine göre öğrencinin gelecek beklentisiyle ilgili olarak Ki-Kare bulgularına göre anlam çıkmamış ancak değişim tablosunda anne babası birlikte olan öğrencilerin iş beklentisi, alanı ile ilgili iş yeri açmakken anne babası boşanmış olan öğrencilerin iş beklentisi, alanı ile ilgili iş yapan büyük bir iş yerinde çalışmak olduğu saptanmıştır. Bu gruptaki öğrencilerin yüksek öğrenim beklentisi ise anne babası birlikte olan öğrencilerin çoğunun alanlarıyla ilgili bir fakülteye gitmek olduğu, anne babası boşanmış olanların ise Meslek Yüksek Okullarından birine gitmek olduğu tespit edilmiştir.

Ailesinde eğitimini gördüğü mesleğin yapılıp yapılmadığı öğrencinin hem iş hem de yüksek öğrenim beklentisini anlamlı olarak etkilemektedir. Ailesinde öğrencinin alanıyla ilgili iş yapanların olması öğrencinin yüksek öğrenimdeki beklentisini kendi alanı ile ilgili bir fa-

kültede öğrenim görmek olduğunu belirlerken ailede öğrencinin alanıyla aynı iş yapan yoksa yüksek öğrenim beklentisi alan dışı tercihlere kaymaktadır. Ailede öğrencinin alanıyla ilgili iş yapan varsa İş beklentisi ailesiyle beraber ailesine ait olan iş yerinde çalışarak eğitimini gördüğü iş yapmak yönüyle ailesinde aynı alanda çalışan bulunmayanlar diğer işleri değerlendirmek istemektedir.

Bu örneklem gurubundaki Meslek Lisesi öğrencilerin büyük bir çoğunluğu kendi alanında iş bulabileceğini düşünürken bu orana alan dışında da iş bulabilirim diyenler katıldığında bu sayı ankete katılanların tamamına yaklaşmaktadır.

Bu araştırmada sadece; 36 soru ile belirlenen mezuniyet sonrası gelecek ile ilgili beklentilerle sosyo-ekonomik düzey, gelir ve anne baba eğitim düzeyleri gibi değişkenler arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Köy veya kentte yaşıyor olmak, evin en büyük ya da en küçük çocuğu olmak, aile ile birlikte ya da yalnız yaşıyor olmak, kişinin psikolojik ihtiyaçları, yaş v.b. değişkenlere bakılmamıştır. Başka araştırmalarda da gelecek ile ilgili beklentiler bu değişkenler açısından incelenebilir.

Özellikle alt sosyo-ekonomik çevrelerde yaşayan ve bilgiye ulaşma konusunda sıkıntı çeken lise öğrencilerinin, kendisi hakkında birçok bilgiyi değerlendirme, toplumdaki çok çeşitli meslekleri tanıma ve kendine uygun mesleği seçmesi konusunda, okullarda mesleki rehberlik çalışmaları titizlikle yürütülmelidir. Gelecekteki başarısının, bireylerin mesleklerinden memnun olmalarının ve toplumdaki insan gücünün planlamasının, doğru meslek seçimlerine bağlı olduğu özellikle belirtilmelidir. Gelecekle ilgili beklentiler, öğrencilerin meslek seçimlerinde önemli rol oynamaktadır. Hayatla ilgili çok önemli kararların alındığı ergenlik döneminde, doğru seçim yapabilme becerisinin kazandırılması gerekir. Bu programlar; yıllık rehberlik çerçeve program kapsamına alınarak, her sınıfa, yıl içine düzenli bir dağılım yapılacak şekilde sınıf öğretmenleri ve rehberlik servisi tarafından yürütülebilir.

Kaynakça

Aile Araştırma Kurumu (AAK), Uluslararası Aile Yılı Özel İhtisas Komisyon Raporları, Ankara,1994.

Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, AİLE ve TOPLUM DERGİSİ, C.2.,S.8., Ankara, 2005.

Akar, H., Psikiyatrik Yardım Talebi Olanlar İle, Yardım Talebi Olmayan ve Boşanma Aşamasında Olan Çiftlerde; Çift Uyumu ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin Karşılaştırılması, Sağlık Bakanlığı Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi 12. Psikiyatri Birimi, Uzmanlık Tezi, İstanbul, 2005.

ansiklopedi.turkcebilgi.com/eğitim (11.10.2008)

Arı, R., Çocuk ve Ergende Sosyal ve Ahlaki Gelişim, Konya,2005.

Arıcı, İ., “Öğrenci Ailelerinin Sosyo-Ekonomik Düzeylerinin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersindeki Başarılarına Etkisi” Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi S.12:2 Elazığ, 2007.

Bakırcıoğlu, R., Rehberlik ve Psikolojik Danışma, Ankara, 1994.

betam.bahcesehir.edu.tr/UserFiles/File/PolitikaNotu002.doc (27.05.2008)

Bocock,R., Tüketim (Çev:İrem Kutluk) , Ankara, 1997.

Chaney, D., Yaşam Tarzları. (Çev. İ. Kutluk), Ankara, 1999.

Çağdaş, A.-Seçer, Z., Anne Baba Eğitimi, Ankara, 2006.

Çelik, M., “Evlilik Doyum Ölçeği Geliştirme Çalışması Yayınlanmamış Doktora Tezi” Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Adana, 2006.

Demir,T.E., Göç Ve Sosyo-Kültürel Değişimi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Antropoloji (Sosyal Antropoloji) Anabilim Dalı, Ankara, 2008.

dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/497/5885.pdf (01.12.2008)

dergiler.ankara.edu.tr/tammetin.php?id=5615 (27.02.2009)

Duman, A., Yetişkinler Eğitimi, Ankara, 1999.

efdergi.yyu.edu.tr/makaleler/cilt_I/L_gokdas.doc (28.09.2008)

Erkan, H., Ekonomi Sosyolojisi, İzmir, 2000.

Erkut, G., "İstanbul' da Aile Yapısı ve Komşuluk İlişkileri" I. Aile Şurası Bildirileri, Ankara, 1990.

Eroğlu, F., Davranış Bilimleri , İstanbul, 1998.

etogm.meb.gov.tr/index.asp?sayfa_id=100&konu=tarihce (25.09.2008)

Gökdağ, D., Aile Psikolojisi ve Eğitimi, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını, S.744, Eskişehir, 2002.

Karasar, N., Bilimsel Araştırma Yöntemi, Ankara, 1995.

Kasatura, İ., Okul Başarısı'ndan Hayat Başarısı'na Başarıyı Yaratan yada Engelleyen Etkenler, İstanbul, 1991.

Kepçeoğlu, M., Rehberlik Ve Psikolojik Danışma, İstanbul, 1997.

Koç, M., Rehberlik, "Mesleki Rehberlik", (Ed. Nurten Sargın), Ankara, 2003.

Kongar, E., Demokrasi ve Kültür, İstanbul, 1992.

Kongar, E., Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği, İstanbul, 1985.

Köse, M.R., "Aile ve Okulun Öğrenci Başarısı Üzerindeki Etkileri; Kuramsal ve Ampirik Gelişmeler" Eğitim ve Bilim, C.14, S.76., Ankara, 1990.

Kulaksızoğlu, A., Ergenlik Psikolojisi, İstanbul, 1998.

Kuzgun, Y., "Mesleki Rehberliğin Bireylerin Yetenek ve İlgilerine Uygun Meslekleri Tanımalarına Etkisi Doçentlik Tezi", A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, No:118, Ankara, 1982.

MEB, Mesleki ve Teknik Eğitimin Tarihçesi, Ankara, 2005,

Marshall, G., Sosyoloji Sözlüğü (Çev: Osman Akınhay, Derya Kömürcü), Ankara, 1999.

Oğuzkan, T., Türkiye'de Ortaöğretim ve Sorunları, İstanbul, 1981.

okulweb.meb.gov.tr/41/01/952588/rehberlik/rehberlikbelgeler/Meslek%20Se_5F25E7imini%20Etkileyen%20Fakt_5F25F6rler.doc (20.11.2008)

Özgüven, İ. E., Çağdaş Eğitimde Psikolojik Danışma ve Rehberlik, Ankara, 2001.

Priscilla Salant ve Don A. Dillman, How to Conduct Your Own Survey, John Wiley & Sons, Inc. Newyork, 1994.

Sönmez, V., Eğitim Felsefesi, Ankara, 1993.

Şişman, M., Eğitimde Mükemmellik Arayışı, Ankara, 2002.

T.D.K., Türkçe Sözlük, Ankara, 1988.

tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=veritbn&kelimesec=108430 (28.01.2009)

tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=veritbn&kelimesec=225691, (24.01.2009)

tef.selcuk.edu.tr/salan/sunbul/g/g4.doc (28.09.2008)

Tatar, M., İlköğretim Birinci Kademe Alan Öğretmenleri İle Alan Dışı Öğretmenlerin Etkililikleri, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2004.

Tezcan, M., Eğitim Sosyolojisinde Çağdaş Kuramlar ve Türkiye, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları No:170, Ankara, 1993.

Türkan, M., Farklı Sosyo – Ekonomik Düzeydeki Lise Öğrencilerinin Problem Alanları ve Başarı Düzeyleri Arasındaki İlişkiler, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 1990

Uysal, Ş., “Lise Öğrencilerinin Meslek Seçimleri”, A.Ü.Eğitim Fakültesi Yayınları, Ankara, 1970.

Ülgen, G.,-Fidan, E., Çocuk Gelişimi, İstanbul, 1997

Ünlü, S., Aile Yapısı ve İlişkileri, Eskişehir, 2002

Varış, F., Eğitim Bilimlerine Giriş, İstanbul, 1998

www.aile.gov.tr/images/sura/aile1.pdf (12.11.2008)

www.besincimevsimdergisi.com/icerik.asp?dergi=6&konu=164 (22.03.2008)

www.egitim.aku.edu.tr/ergun8.htm (14.04.2008)

www.hayata-mola.com/forum/sosyoloji_sozlugu-t1042.0.html (26.10.2008)

www.inonueml.k12.tr/index.asp?tr=2 (20.08.2008)

www.lisefelsefe.org/odev/giddens.htm (03.03.2009)

www.manas.kg/pdf/sbdpdf18/09_Aslanargun.pdf (02.12.2008)

www.psikoweb.com/rehberlik_tanim.html (01.03.2009)

www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/articles/2008/20/HDOGAN-YKUZGUN.PDF (30.02.2009)

Yavuzer, H., Doğum Öncesinden Ergenlik Sonrasına Çocuk Psikolojisi, İstanbul, 2003,

Yazıcıoğlu, Y.,-Erdoğan S., Aile Ekonomisi, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi
Yayını, S.766, Eskişehir, 2004

ÖZGEÇMİŞ

13. Haziran 1975 Malatya doğumluyum. İlk Orta ve Lise eğitimimi Malatya'da tamamladıktan sonra, 1994 yılında Elazığ Fırat Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Makine Eğitimi, Makine Öğretmenliği bölümüne kaydoldum ve üniversiteden 1998 yılında mezun oldum. 1999 yılında İstanbul ili Bayrampaşa İlçesinde bulunan İnönü Anadolu Teknik, Teknik ve Endüstri Meslek Lisesine Makine Öğretmeni olarak atandım. 2001–2002 yılında askerlik görevimi Ağrı ilinde yedek subay öğretmen olarak yaptım. 2007 yılında da Beykent Üniversitesi İşletme Ana Bilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalında yüksek lisans eğitimine başladım. 2008 yılında eş durumundan Malatya iline tayinim çıktı.

Özel ilgi alanlarım: ergen sosyolojisi ve gelecek beklentilerini araştırmak, makine tasarımı ve yapımları ile ilgili bilgisayar programlarını öğrenmek ve uygulamak ve yüzmek ve kitap okumaktır.

Yabancı dilim İngilizce olup, 1 yıldır evliyim.

Aday: Mehmet BUYRUK

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.4.34.00.18.580/ 5216/53839
Konu : Anket.
(Mehmet BUYRUK)

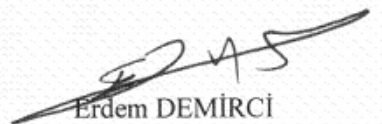
14 Mayıs 2009

BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne

- İlgi: a) Valilik Makamının 13/05/2009 tarih ve 5187/53684 sayılı Oluru.
b) Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı'nın Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik izin ve Uygulama Yönergesi.
c) 05/05/2009 tarih ve 1896 sayılı yazınız.

Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Yönetimi Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi **Mehmet BUYRUK'un**, İlimizde ekte isimleri belirtilen okullarda uygulanmak üzere "**Ailenin Sosyo-Ekonomik Yapısının Meslek Lisesi Öğrencilerinin Gelecek Beklentisine Etkileri**" konulu anket çalışmasını yapma isteği ilgi (a) Valilik Oluru ile uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi, gereğinin ilgi (a) Valilik Oluru doğrultusunda, gerekli duyurunun anketçi tarafından yapılmasını, işlem bittikten sonra 2(iki) hafta içinde sonuçtan Müdürlüğümüz Kültür Bölümüne rapor halinde bilgi verilmesini arz ederim.


Erdem DEMİRCİ
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

EKLER :

- Ek-1. İLGİ (a) Valilik Oluru.
2. Anket soruları.

NOT : Verilecek cevapta tarih, kayıt numarası, dosya numarası yazılması rica olunur.
Adres : İstanbul Milli Eğitim Müdürlüğü A.Blok Ankara cad. No:2 Cağaloğlu 2125261382
E-Mail : kultur34@neb.gov.tr **Web** : <http://istanbul.meb.gov.tr/bolumler/kultur>
4440632

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.4.34.00.18.580/ 5216/53839
Konu : Anket.
(Mehmet BUYRUK)

14 Mayıs 2009

BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne

- İlgi: a) Valilik Makamının 13/05/2009 tarih ve 5187/53684 sayılı Oluru.
b) Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı'nın Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik izin ve Uygulama Yönergesi.
c) 05/05/2009 tarih ve 1896 sayılı yazınız.

Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Yönetimi Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi **Mehmet BUYRUK'un**, İlimizde ekte isimleri belirtilen okullarda uygulanmak üzere "**Ailenin Sosyo-Ekonomik Yapısının Meslek Lisesi Öğrencilerinin Gelecek Beklentisine Etkileri**" konulu anket çalışmasını yapma isteği ilgi (a) Valilik Oluru ile uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi, gereğinin ilgi (a) Valilik Oluru doğrultusunda, gerekli duyurunun anketçi tarafından yapılmasını, işlem bittikten sonra 2(iki) hafta içinde sonuçtan Müdürlüğümüz Kültür Bölümüne rapor halinde bilgi verilmesini arz ederim.


Erdem DEMİRCİ
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

EKLER :

- Ek-1. İLGİ (a) Valilik Oluru.
2. Anket soruları.

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.4.34.00 18.580/ 5187/ 53684
Konu: **Anket.**
(**Mehmet BUYRUK**)

13 Mayıs 2009

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi : a-)Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 05/05/2009 tarih ve 1896 sayılı yazısı.
b-)Millî Eğitim Bakanlığı na Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma
Destegine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi.
c-)Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Araştırma Geliştirme Dairesi Başkanlığı'nın 11/04/2007
tarih ve 1950 sayılı emri.
d-)Millî Eğitim Müdürlüğü Anket Komisyonu'nun 12/05/2009 tarihli tutanağı.

Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Yönetimi Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi **Mehmet BUYRUK'un**, İlimizde ekte isimleri belirtilen okullarda uygulanmak üzere "**Ailenin Sosyo-Ekonomik Yapısının Meslek Lisesi Öğrencilerinin Gelecek Beklentisine Etkileri**" konulu anket çalışmalarını yapma istekleri hakkındaki İlgi (a) yazı ve ekleri Müdürlüğümüzce incelenmiştir.

Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Yönetimi Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi **Mehmet BUYRUK'un**, İlimizde ekte isimleri belirtilen okullarda uygulanmak üzere "**Ailenin Sosyo-Ekonomik Yapısının Meslek Lisesi Öğrencilerinin Gelecek Beklentisine Etkileri**" konulu anket çalışmalarını yapması, bilimsel amaç dışında kullanılmaması koşuluyla, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, İlgi (c) Bakanlık Emri esasları dahilinde uygulanması, sonuçtan Müdürlüğümüze rapor halinde (CD formatında)bilgi verilmesi kaydıyla Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde Olurlarınıza arz ederim.

M. Ata ÖZER
Millî Eğitim Müdürü

EKLER :
Ek-1. İLGI (a)yazı ve ekleri

OLUR
13/05/2009
Hikmet DİNÇ
Vali a.
Vatî Yardımcısı

NOT :Verilecek cevapta tarih, kayıt numarası, dosya numarası yazılması rica olunur.
M.11.1355 A Blok Ankara cad. No:2 Cağaloğlu 526 13 82



T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Sayı : B.30.2.BEY.0.41.72.00-500/1896
Konu : Anket Hk.

05.05.2009

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ,

Enstitümüz İşletme Yönetimi Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı öğrencisi **Mehmet Buyruk**'un danışmanının uygundur imzalı dilekçesi ve anketi ekte sunulmuştur. "**Ailenin Sosyo-Ekonomik Yapısının Meslek Lisesi Öğrencilerinin Gelecek Beklentisine Etkileri**" konulu tezine anket çalışması yapabilmesi için İstanbul İli, Bayrampaşa İlçesindeki Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda uygulamak üzere müsaade istemektedir.

Bilgilerinizi ve izinlerinizi saygılarımla arz ederim.


Prof. Dr. Ahmet YÜKSEL
Enstitü Müdürü

Ek: 1- Danışmanının uygundur imzalı öğrenci dilekçesi
2- Anket örneği

Beykent Üniversitesi İletişim Hattı
0212 **444 1997**
www.beykent.edu.tr

☎ Beykent Üniversitesi
Beylikdüzü Yerleşkesi
Beykent B.Çekmece-İstanbul
Faks: (0212) 867 55 66
info@beykent.edu.tr

☎ Beykent Üniversitesi
Şişli-Ayazağa Yerleşkesi
Ayazağa, Şişli-İstanbul
Faks: (0212) 867 50 66

Beykent Üniversitesi
Taksim Yerleşkesi
Sıraselviler, Beyoğlu-İstanbul
Faks: (0212) 867 55 76

Değerli öğrenciler;

Sadece akademik bir nitelik taşıyan bu anketin amacı mesleki eğitim gören öğrencilerin gelecek beklentisi – aile yapısı ilişkilerini incelemektir. Araştırmanın başarısı, anketin seçeneklerini dikkatli cevaplamanıza bağlıdır.

Lütfen anket formuna adınızı yazmayınız. Soru ve cevap şıklarını dikkatlice okuyunuz. Size en uygun seçeneği işaretleyiniz.

Katkılarınız için teşekkür eder, başarılar dilerim.

MEHMET BUYRUK

BEYKENT ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ BÖLÜMÜ ÖĞRENCİSİ

ANKET

1. Cinsiyetiniz

() Kız () Erkek

2. Sınıfınız

() 10 () 11

3. Okulunuz

() Endüstri Meslek Lisesi () Teknik Lise () And. Tek. Ve And. Mes. Lisesi

Alanınız

() Makine Teknolojisi () Ahşap Teknolojisi
() Metal Teknolojisi () Bilişim Teknolojisi
() Elektrik ve Elektronik Teknolojisi () Kimya

Kaç kardeşiniz?

() Kardeşim yok () İki kardeşiz () Üç kardeşiz
() Dört kardeşiz () Beş kardeşiz () Altı kardeş ve üstü

6. Ailenizin ortalama aylık geliri

.....YTL

7. Anne ve Babanızın Mesleği;

Meslek	Anne	Baba
1.Memur	()	()
2.İşçi	()	()
3.Emekli	()	()
4.Esnaf	()	()
5.Profesyonel Meslekler (Avukat, Öğretmen, Yönetici, Doktor, Muhasebeci, Akademisyen, vb.)	()	()
6.Çiftçi	()	()
7.Ev Hanımı	()	()
8.Serbest Meslek(İnşaat İşçisi, İşportacı, Geçici İşçi, vb.)	()	()
9.İşsiz	()	()

8. Anne ve Babanız;

Durum	Anne	Baba
1.Hayatta	()	()
2.Öz	()	()
3.Sosyal Güvencesi Var (SSK, Bağ-Kur, Özel Emeklilik; vb.)	()	()



9. Anne ve Babanızın Eğitim Durumu

Eğitim Durumu	Anne	Baba
1.Okur-Yazar Değil	()	()
2.Okur-Yazar	()	()
3.İlkokul Mezunu	()	()
4.İlkokul Terk	()	()
5.Ortaokul Mezunu	()	()
6.Ortaokul Terk	()	()
7.Lise Mezunu	()	()
8.Lise Terk	()	()
9.Yüksek Okul (iki Yıllık) Mezun	()	()
Yüksek Okul (iki Yıllık) Terk	()	()
Fakülte Mezunu	()	()
Fakülte Terk	()	()

10. Evinizin Mülkiyeti

() Kendi Evimiz () Kira () Lojman () Diğer.....

11. Evinizin Yapısı?

() Müstakil(Tek Katlı) () Dupleks () Apt. Dairesi () Diğer.....

12. Ailenizden düzenli olarak harçlık alıyorsanız yeterli buluyor musunuz?

() Yeterli () Yetersiz () Düzenli olarak harçlık alamıyorum

13. Evde sizinle yaşayan akrabanız var mı? (Dede, Büyük anne, Amca, Dayı, vb.)

() Var () Yok

14. Anne ve Baba birlikte mi, ayrı mı?

() Birlikte () Boşandı

15. Günlük gazete okuyor musunuz?

() Düzenli olarak birkaç gazete okurum () Ara sıra elime geçerse okurum
() Her gün bir tane okurum () Okumuyorum
() İnternet'ten arada bir bakarım () İnternet'ten sürekli bakarım

16. Kitap okur musunuz?

() Düzenli okurum () Ara sıra okurum () Hiç okumam

17. Kendinize ait bir odanız var mı?

() Var () Yok () Kardeşimle birlikte

18. Bilgisayarınız var mı?

() Evet () Hayır

19. Sınıf tekrarı yaptınız mı?

() Yapmadım () İlköğretimde yaptım
() Bu sınıfta sınıf tekrarı yapıyorum () Bu okulda sınıf tekrarı yaptım

20. Okul ihtiyaçlarınızı kim karşılıyor?

() Ailem () Akrabalarım () Komşular () Kendim çalışıyorum

21. 9. sınıfta okurken ilgi alanınıza göre mesleklerin tanımı ve yönlendirme konularında bilgi aldınız mı? (Tanıtım ve yönlendirme dersi haricinde)

() Evet () Hayır



22. Liseye yeniden başlama olanağınız olsaydı, yine mesleki eğitim veren okulları tercih eder miydiniz?

Evet Hayır Kararsızım

23. Meslek Lisesi tercihirnde etkenler

Etkenler	Hiç etkili olmadı	Az etkili oldu	Kısmen etkili oldu	Çok etkili oldu
1. Ailem	()	()	()	()
2. Öğretmenlerim	()	()	()	()
3. Ekonomik beklentilerim	()	()	()	()
4. Arkadaşlarım	()	()	()	()
5. Meslek sahibi olma düşüncesi	()	()	()	()
6. ÖSS'de ek puan kazanma düşüncesi	()	()	()	()
7. Daha kolay iş bulma düşüncesi	()	()	()	()
8. Sınavsız Meslek Yüksek Okullarına girebilme düşüncesi	()	()	()	()

24. Ailenizde, eğitimi aldığınız mesleği yapan var mı? (Dede, anne, baba, kardeş, amca, dayı)

Evet Hayır

25. Okulda aldığınız mesleki eğitim, mesleğe hazırlama bakımından yeterli mi?

Evet Kısmen yeterli Hayır

26. Eğer cevabınız evet dışındaki seçeneklerden biriye aldığınız/alacağınız eğitimin nasıl olmasını istersiniz?

Üniversiteye de hazırlamalı Derslerde daha çok uygulama olmalı
 Staj uygulaması daha uzun süreli olmalı

27. Yeniden alan tercihi yapma şansınız olsaydı alan tercihiniz ne olurdu?

Makine Teknolojisi Ahşap Teknolojisi
 Metal Teknolojisi Bilişim Teknolojisi
 Elektrik ve Elektronik Teknolojisi Kimya
 Sayısal Sözel
 Eşit ağırlık Kararsızım
 Meslek Lisesindeki diğer alanlar (Sağlık veya Turizm Meslek Gibi)

28. Bu okulda eğitimi aldığınız alanda çalışmak istiyor musunuz?

Evet Hayır (Nedeni.....)

29. Meslek lisesini bitirince iş bulabilecek misiniz?

Kendi alanımda iş bulabilirim Kendi alanımda olmasa
 Ne kendi alanımda ne de kendi alanım bile iş bulabilirim
dışında iş bulabileceğimi düşünmüyorum Fikrim yok

30. Ailenize Meslek Lisesi mezunu var mı?

Evet Hayır

31. Cevabınız evet ise bu durum ailenizin ekonomik durumunu nasıl etkilemiştir.

İyi yönde etkilemiş Etkilememiştir Fikrim yok

32. Mesleki eğitim sonrası iş beklentiniz nedir?

Aldığım eğitimle aynı işi yapan aileme ait işyerinde çalışacağım
 Aldığım eğitimle aynı işi yapmayan aileme ait işyerinde çalışacağım
 Aldığım eğitimle ilgili olan büyük ölçekli bir işyerinde çalışmak istiyorum
 Aldığım eğitimle ilgili küçük veya orta ölçekli iş yerinde çalışmak istiyorum
 Aldığım eğitimle ilgili kendi iş yerimi açmak istiyorum
 Aldığım eğitimle ilgili bir işte çalışmak *istemiyorum*

33. Yüksek öğrenime devam etme konusunda aşağıdaki görüşlerden hangisi sizin için uygundur?

- Eğitimini gördüğün alanla ilgili bir fakültede öğrenim görmek istiyorum
 Eğitimini gördüğün alanım dışında bir fakültede öğrenim görmek istiyorum
 2 yıllık Meslek Yüksek Okuluna devam etmek istiyorum
 Açık Öğretim Fakültesine devam etmek istiyorum
 Çalışmak istediğim için Yüksek Öğrenime devam etmek istemiyorum

34. Yüksek öğreniminizi eğitimi gördüğünüz alan dışında yapmak istiyorsanız aşağıdaki etkenlerin etki düzeyleri nelerdir?

- a) Yüksek öğrenim görmek istemiyorum.
b) Alan dışı tercih yapmak istemiyorum.
c) Etkenler (Lütfen tabloyu kullanarak belirtiniz)

ETKENLER	Hiç etkili olamadı	Az etkili oldu	Kısmen etkili oldu	Çok etkili oldu
1.Şimdiki mesleğimi değiştirmek isteği	()	()	()	()
2.Mesleğimle ilgili iş bulamama kaygısı	()	()	()	()
3.Sosyal mevki ve itibar kazandıracak bir meslek edinme isteği	()	()	()	()
4.Daha yüksek gelir getiren bir meslek edinme isteği	()	()	()	()
5.İş bulma şansımı artırma düşüncesi	()	()	()	()
6.Mesleğimin çalışma koşullarının ağır olması	()	()	()	()

35. Mesleki ve Teknik Eğitim veren liseleri Genel liseler ile karşılaştırdığınızda aşağıda belirtilmiş konular arasında ne gibi farklılık buluyorsunuz?

Maddeler (Meslek ve Teknik Liseleri Genel Liseye Göre)	Farksız	Biraz daha iyi	Daha iyi	Kötü	Çok kötü
1.Üniversiteye giriş açısından	()	()	()	()	()
2.Sosyal mevki ve itibar açısından	()	()	()	()	()
3.İş bulma şansı açısından	()	()	()	()	()
4.Sosyal ve sportif faaliyetler açısından	()	()	()	()	()

36. Meslek Lisesi öğrencilerinin karşılaştığı sorunlar;

Sorunlar	Çok Önemli	Önemli	Az Önemli	Önemsiz
1.ÖSS 'de ayrıma tabi tutulmaları	()	()	()	()
2.Alınan mesleki eğitimin yetersizliği	()	()	()	()
3.Kültür derslerinin az olması	()	()	()	()
4.Mezuniyet sonrası iş bulma kaygısı	()	()	()	()
5.Meslekte çalışma koşullarının ağır olması	()	()	()	()
6.Okul atölye/laboratuar imkânlarının azlığı	()	()	()	()

